

Univerzita Hradec Králové

Pedagogická fakulta

DIPLOMOVÁ PRÁCE

2014

Bc. Pavla Sklenářová

Univerzita Hradec Králové
Pedagogická fakulta
Katedra sociální pedagogiky

Prevence ve věcech mládeže s výchovnými problémy na Královédvorskú

Diplomová práce

Autor: Bc. Pavla Sklenářová
Studijní program: N7507 - Specializace v pedagogice
Studijní obor: Sociální pedagogika
Vedoucí práce: PhDr. Václav Bělík, Ph.D.

Hradec Králové 2014
Univerzita Hradec Králové
Pedagogická fakulta

Zadání diplomové práce

Autor: Bc. Pavla Sklenářová

Studijní program: N7507 Specializace v pedagogice

Studijní obor: Sociální pedagogika

Název závěrečné práce: **Prevence ve věcech mládeže s výchovnými problémy na Královédvorskú**
Prevention of youth with educational problems on Královédvorskú

Název závěrečné práce AJ: Královédvorskú

Cíl, metody, literatura, předpoklady:

Práce se zaměřuje na vysvětlení pojmů, týkajících se tématu mládeže podle současné legislativy. Dále práce pojednává o faktorech, přispívajících k rozvoji nežádoucího patologického chování, o samotném rozdělení patologických jevů souvisejících s výchovnými problémy a o možnostech prevence, léčby a nápravy tohoto chování. V zájmu společnosti je předcházet nebo napravovat tyto patologické jevy, proto se práce dále zaměřuje na jednotlivá zařízení na Královédvorskú, která pomáhají mladým lidem a jejich rodinám žít společensky přípustným způsobem. Výzkumná část je zaměřena na analýzu spisů a statistické zpracování dokumentace mládeže s výchovnými problémy, vedené kurátorem pro děti a mládež ve Dvoře Králové nad Labem.

Garantující pracoviště: Katedra sociální pedagogiky, Pedagogická fakulta

Vedoucí práce: PhDr. Václav Bělík, Ph.D.

Oponent: Mgr. Gabriela Caltová Hepnarová

Datum zadání závěrečné práce: 14. 2. 2013

Datum odevzdání závěrečné práce: 7.11.2014

Prohlášení:

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci s názvem: **Prevence ve věcech mládeže s výchovnými problémy na Královédvorskú**, vypracovala samostatně pod vedením PhDr. Václava Bělíka, Ph.D., s pomocí literatury, uvedené na konci diplomové práce v seznamu použité literatury.

V Hradci Králové, dne 3.11.2014

.....

Bc. Pavla Sklenářová

Poděkování:

Tímto bych chtěla poděkovat vedoucímu své diplomové práce, panu PhDr. Václavu Bělíkovi, Ph.D., za jeho odborné metodické vedení, výstižné připomínky, cenné rady a zejména ochotu a trpělivost.

ANOTACE

SKLENÁŘOVÁ, Pavla. *Prevence výchovných problémů ve věcech mládeže na Královédvorskú*. Hradec Králové: Pedagogická fakulta Univerzita Hradec Králové, 2014. 100 s. Diplomová práce.

Diplomová práce se zabývá problémy mladistvých, které se u nich vyvinuly během procesu výchovy. Tyto problémy obecně lze nazvat výchovné problémy, které v sobě skrývají pojmy jako deviace, sociálně patologické jevy, rizikové chování, poruchy chování a protiprávní jednání.

Práce obsahuje teoretickou část, která se zaměřuje na vysvětlení základních pojmů této problematiky a platnou legislativu. Důležitou kapitolou jsou bezpochyby příčiny, výčet a popis jednotlivých výchovných problémů.

Jak již název práce napovídá, značná část teorie je zaměřená na prevenci výchovných problémů. Jsou zde popsány jednotlivé subjekty na Královédvorskú, které se prevencí zabývají. Neméně důležité jsou zařízení následné péče, jejichž úkolem je určitý typ prevence, a to resocializace a snaha o návrat jedince zpět do společnosti, kde bude žít řádným způsobem, využívat svá práva a zejména plnit si své povinnosti.

Nedílnou součástí práce s klienty s výchovnými problémy je kurátor pro děti a mládež, který působí jako jakýsi koordinátor práce s klientem a zejména jako významná represivní složka.

Proto je průzkumná část zaměřena na analýzu spisů a statistických dat mládeže s výchovnými problémy, vedené kurátorem pro děti a mládež, který působí na oddělení Sociálně právní ochrany dětí na Městském úřadě ve Dvoře Králové nad Labem. Tyto statistiky jsou doplněny anamnézami a rozhovory s náhodně vybranými klienty.

Klíčová slova: mládež, dítě, mladiství, výchovné problémy, prevence, kurátor pro děti a mládež.

ANNOTATION

SKLENAROVA, Pavla. *The Prevention of Youth behavioural problems in Královédvorskó*. Hradec Kralove: Faculty of Education, University of Hradec Králové, 2014, 120 pages. Diploma thesis.

This diploma thesis looks at the problems encountered by young people during their upbringing at home and in school. These problems generally can be classed as behavioural problems and can include antisocial behaviour, lack of situational awareness, dangerous behaviour and possible illegal activities.

The main chapter in this diploma paper describes the behavioural problems one by one and then looks at the causes of each.

As the title suggests much of the theory is focused on the prevention of behavioral problems and facilities dealing with these problems in Královédvorskó. Equally important to the prevention facilities are the aftercare specialists, such as, rehabilitation, integrating individuals back into society and making use of the assistance they are entitled to. These specialists attempt to help individuals live a normal life within their rights and obligations.

Social workers for children and youth are an integral part of working with clients with behavioural problems. They plan and where necessary can enforce rehabilitation for clients.

Therefore, the exploratory work of my diploma thesis focuses on the analysis of statistical data files of youths with behaviour problems led by social workers who work in the department of social and law protection of children at the town office in Dvůr Králové and Labem. These statistics are supplemented by case histories and interviews with randomly selected clients.

Keywords: youth, children, behavioural problems, prevention, social worker for children and youth.

OBSAH

ÚVOD	10
1 VYMEZENÍ POJMU MLÁDEŽ, DÍTĚ A MLADISTVÝ	12
2 LEGISLATIVNÍ PŘEDPISY A MEZINÁRODNÍ DOKUMENTY	
UPRAVUJÍCÍ PRÁCI S DĚTMI A MLADISTVÝMI	15
3 VÝCHOVA A PŘÍČINY VZNIKU VÝCHOVNÝCH PROBLÉMŮ	17
3.1 Socializace a výchova jako prostředek formování člověka	17
3.2 Příčiny vzniku výchovných problémů	19
3.2.1 Vliv vrozených dispozic na výchovné problémy	19
3.2.2 Rodinné zázemí a jeho působení při výchově	21
3.2.3 Škola jako další výchovný činitel	24
3.2.4 Působení vrstevnických skupin	26
3.2.5 Vliv médií	27
4 VÝCHOVNÉ PROBLÉMY A JEJICH PŘÍKLADY V PRAXI KURÁTORA	29
4.1 Lhavost	29
4.2 Záškoláctví, útěky z domova a toulání	30
4.3 Agrese	31
4.3.1 Šikana	31
4.3.2 Kyberšikana	32
4.3.3 Vandalismus	34
4.3.4 Autoagrese	34
4.4 Závislosti	35
4.4.1 Návykové a psychotropní látky	36
4.4.2 Patologické hráčství	40
4.5 Delikvence a protiprávní jednání	41
4.5.1 Dítě a čin jinak trestný	41
4.5.2 Mladistvý a provinění	43
5 PREVENCE A RESOCIALIZACE U MLÁDEŽE S VÝCHOVNÝMI	
PROBLÉMY	45
5.1 Prevence jako prostředek k předcházení	45
5.2 Převýchova jako snaha o napravení již vzniklých výchovných problémů	45
5.3 Činitelé v oblasti prevence a resocializace	46

6 NABÍZENÉ SLUŽBY PRO RODINY S DĚTMI S VÝCHOVNÝMI PROBLÉMYNA KRÁLOVÉDVORSKU A OKOLÍ	52
6.1 Dvůr Králové nad Labem a okolí.....	52
6.2 Orgán sociálně-právní ochrany dětí Dvůr Králové n/L (OSPOD).....	53
6.2.1 Kurátor pro mládež	54
6.3 Farní charita	57
6.3.1 Nízkoprahové zařízení pro děti a mládež Střelka (NZDM Střelka).....	57
6.3.2 Sociálně aktivizační služby pro rodiny s dětmi Klub Labyrint.....	59
6.3.3 Občanské poradna	60
6.4 RIAPS	61
6.4.1 Ambulance	61
6.4.2 Manželská a rodinná poradna.....	62
6.4.3 Nízkoprahové zařízení pro děti a mládež Shelter.....	63
6.4.4 Kontaktní centrum.....	64
6.5 Další instituce působící na Královédvorskú a okolí.....	64
7 FORMULACE VÝZKUMNÉHO ŠETŘENÍ.....	66
7.1 Výzkumný problém.....	66
7.2 Stanovení průzkumných cílů.....	66
7.3 Zvolená průzkumná metoda.....	66
7.4 Volba a popis průzkumného vzorku	67
7.5 I. část- analýza ročního výkazu o výkonu kurately pro mládež.....	68
7.6 II. část- obsahová analýza spisových dokumentací a intervií	73
7.7 Vyhodnocení průzkumu	92
ZÁVĚR	97
ZDROJE.....	99
PŘÍLOHY	103

ÚVOD

Po studiu je pro čerstvé absolventy velice těžké bez praxe získat zaměstnání podle jejich představ. Já to štěstí měla a již třetím rokem vykonávám sociálně-právní ochranu dětí, na Městském úřadě ve Dvoře Králové nad Labem, jako kurátorka pro děti a mládež. Cílem této práce je předání dosavadní zkušenosti v práci s klienty s výchovnými problémy a ve spolupráci s institucemi v oblasti prevence. Dále bych ráda poskytla zájemcům o toto povolání ucelený pohled na náplň práce těchto mezi mládeží často neoblíbených státních úředníků. V kapitole o zařízeních poskytujících služby rodinám s dětmi s výchovnými problémy práce nabízí základní přehled a informace o poskytovaných službách a kontakty na jejich poskytovatele.

Tématem této diplomové práce je prevence výchovných problémů. Důležité je si nejprve ujasnit, co je v této práci myšleno pojmem výchovné problémy. Výchovné problémy jsou obecným termínem běžně používaný v praxi napříč práce kurátora pro děti a mládež. Obsahuje problematiku jevů, které lze považovat za odchylky obvyklého chování dětí a mladistvých, vzniklých během jejich výchovy, které naše společnost neuznává. Proto jsem pojem výchovné problémy zvolila jako souhrnný název pro deviace, sociálně patologické jevy, rizikové chování, poruchy chování, protiprávní jednání a podobně.

Na to, jak je těžké vychovávat naše děti, aby se u nich neobjevilo žádné závadové chování, poukazoval již sám Immanuel Kant svými slovy: „*Výchova je největší a nejtěžší problém, který je možno člověku uložit*“. Rozhodující ve výchově není pouze naše rodina ale i další vlivy, jako osobnostní rysy, vrstevníci, škola i celkově společnost a média v ní působící. Během náročné cesty dospíváním se člověk dostane na nejedno rozcestí. Právě výchova, která na něj doposud působila je jeden z rozhodujících elementů toho, jakou cestou se vydá. Pro nevhodnou volbu je třeba, aby v naší společnosti existovaly instituce, které jemu a případně jeho rodině poradí a pomůže se s těžkými životními rozhodnutími náležitě vypořádat a žít společensky přípustným způsobem.

Hlavní snahou těchto institucí by měla být prevence, tedy předcházení tomu, aby se dítě nebo mladiství vydali špatným směrem. Pokud se tak stane, je třeba dotyčným pomoci, případně je převychovat a napravit tak chyby v dlouhém procesu výchovy.

Ráda bych poukázala na myšlenku dalšího velikána naší historie, samotného Platóna. „*Nezáleží jen na rodičích a vychovatelích, ale na celé obci, jak se dítě vyvíjí.*“ Toto tvrzení si vykládám jako myšlenku, která se bude promítat i do celé práce. V práci s mládeží a jejich rodinou je nutné spojit síly, kterými myslím poskytované sociální služby jednotlivých institucí. Touto spoluprací vzniká síť služeb, které mají velký vliv na zdárný návrat do společnosti. Za koordinátora spolupráce těchto institucí, alespoň jak je praxí u nás na Královédvorskú, je kurátor pro děti a mládež, jehož role je navíc rozšířena o specifické úkony v rámci trestních řízení mladistvých klientů.

Ve výzkumné části bude analyzován roční výkaz o výkonu kurately všech dětí vedených kurátorem za rok 2013 dle vzoru Ministerstva práce a sociálních věcí a vlastních statistik kurátorek pro mládež ve Dvoře Králové. Tím bude poskytnut přehled toho, kolik klientů se ročně do péče kurátora dostane, zda se jedná spíše o děti či mladistvé, jakého jsou pohlaví, jaké mají konkrétní problémy, v jaké rodině a kde vyrůstají a podobně.

Dále jsem zvolila se souhlasem náhodně vybraných klientů a jejich zákonných zástupců jako metodu obsahovou analýzu spisových dokumentací klientů kurátora a interview o výchovných problémech konkrétního dítěte či mladistvého, o jejich vztahu s kurátorem a o využití dalších odborných služeb.

1 VYMEZENÍ POJMU MLÁDEŽ, DÍTĚ A MLADISTVÝ

Na začátku je nezbytné vymezit některé stěžejní pojmy, s nimiž bude v této práci operováno. Jednoznačně definovat mládež je obtížné, protože spodní a vrchní hranice věkového období, které považujeme za mládí, se stále diferencuje a mění.

Definice a vymezení pojmu mládež se liší dle vědního oboru, ve kterém je zkoumán. Odlišně definují mládež odborníci z oboru pedagogického, sociologického, psychologického, kriminologického...).

Velmi často bývá jako kritérium k jejich vymezení používán věk, respektive věková hranice, jindy to může být tranzitivnost (přechodnost) sociální role, ztotožnění se speciální skupinou či subkulturou.

Pro účely práce byly zvoleny definice autorů zabývajících se problematikou mládeže, které jsou z toho důvodu, že se výchovné problémy dříve nebo později mohou dotýkat protiprávní činnosti, doplněny vymezením pojmů ze zákona č. 218/2003 Sb., o soudnictví ve věcech mládeže, ve znění pozdějších předpisů.

Mládež:

Téměř před 50 lety stanovil Mácha pro mládež psychologické charakteristiky: iniciativnost, snaha překonávat překážky, sebedůvěra, ctižádost, snaha po sebeuplatnění, schopnost vidět nově to, co starší generace nechápe, kontrastní chování na styl života starších generací, odpor proti předsudkům, přežitkům, tuposti a dogmatismu, ale i zaměření do budoucnosti a romantičnosti. Skalková si zase všímá toho, že dospívající se zaměřují na daný okamžik, snaží se zamezit jakémukoli zásahu dospělých do jejich života, prevenci nebo pedagogizaci.

Mužíková mládež definuje jako nadřazený termín, který v sobě skrývá dvě podskupiny mládeže – jsou to jednak děti mladší patnáct let, jednak mladiství. (Mužíková, 2003, str. 17) Jde tedy o skupinu zahrnující v sobě velký počet lidí od nově narozených jedinců až po jedince do věku osmnácti let.

Sekot pod pojmem mládež vidí termín označující více méně nepřesně vymezenou věkovou skupinu, nebo sociální kategorii danou specifickými biologickými, psychologickými a sociálními znaky. Je to období individuální vývoj jedince, který již ve společnosti neplní roli dítěte, ale společnost jim ještě v některých směrech nedovoluje zastávat role dospělých. (Sekot, 2003, s. 79)

„Není-li zákonem stanoveno jinak, pak se rozumí mládeží děti a mladiství.“
(§2 odstavec 1 písmeno a) zákona č. 218/2003 Sb., o soudnictví ve věcech mládeže)

Dítě:

„Není-li zákonem stanoveno jinak, pak se dítětem rozumí ten, kdo v době spáchání činu jinak trestného nedovrší patnáctý rok věku.“ (§2 odstavec 1 písmeno b) zákona č. 218/2003 Sb., o soudnictví ve věcech mládeže)

S pojmem dítě se nejčastěji setkáváme v označení bytosti, která doposud nedovršila patnáctého roku života. Tyto osoby nejsou trestně odpovědné, v občanskoprávním řízení jim však lze uložit opatření.

Matoušek ve svém slovníku sociální práce dítě označuje jako nedospělou osobu, která je podle českých právních norem mladší 15 let, ale podle konvencí mezinárodních organizací (OSN, UNESCO) je to člověk, který ještě nedovršíl 18 let. (Matoušek, 2008, str. 47)

Mladistvý:

„Mladistvým je označována osoba, která je starší patnácti let a zároveň v době spáchání provinění nedovršila věku osmnácti let.“ (Mužíková, 2003, str. 17)

Mladistvým se přitom jedinec stává dnem, který následuje po dni patnáctých narozenin. Mladiství mají sníženou trestní odpovědnost, tzv. relativní trestní odpovědnost. Mohou jim být uloženy stejné tresty jako dospělým avšak v poloviční výši. Plná trestní odpovědnost nastává den následující po dni, ve kterém osoba dovršíla osmnáct let věku.

„Není-li stanoveno jinak, pak se rozumí mladistvým ten, kdo v době spáchání provinění dovrší patnáctý rok a nepřekročil osmnáctý rok svého věku.“ (§2, odstavec 1, písmeno c), zákona č. 218/2003 Sb., o soudnictví ve věcech mládeže)

Při práci s mladistvými se také často setkáváme s pojmem osoba blízká věku mladistvého. *„Věkem blízkým věku mladistvého je chápáno období mezi 18. a 19. rokem života fyzické osoby. Pokud pachatel spáchal trestný čin v tomto věku, použije se při výměře trestu institut polehčující okolnosti a fakultativně se uplatní i zvláštní způsoby řízení proti mladistvému a specifika při výkonu trestu odnětí svobody a ochranné výchovy.“* (Zoubková, 2002, str. 13-14)

V zákoně o sociálně-právní ochraně dětí, který je stěžejní pro práci s dětmi a mladistvými s výchovnými problémy, jak už název napovídá, volí souhrnný název děti pro věkovou skupinu do 18 let. Tak tomu bude i v této práci, vyjma problematiky trestního práva, který odkazuje na definice výše uvedené.

2 LEGISLATIVNÍ PŘEDPISY A MEZINÁRODNÍ DOKUMENTY UPRAVUJÍCÍ PRÁCI S DĚTMI A MLADISTVÝMI

Práce s mládeží je jasně vymezena v mnoha zákonech platných v České republice i mimo ni. Zde je výčet nejdůležitějších zákonů a mezinárodních dokumentů:

- zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky, ve znění pozdějších předpisů- základní zákon České republiky;
- zákon č. 2/1993 Sb., Listina základních práv a svobod, ve znění pozdějších předpisů- je součástí ústavního pořádku České republiky. Základní práva a svobody obsažené v Listině v zásadě vyjadřují vztah mezi státem a občanem;
- zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů, - je zákoník komplexně a systematicky upravující hmotné a soukromé právo určitého státu, mimo jiné od roku 2014 je jeho součástí upravený zákon o rodině;
- zákon č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů- upravuje činnost zejména Orgánu sociálně-právní ochrany dětí, který zajišťuje ochranu práv dítěte na příznivý vývoj a řádnou výchovu, chrání zájmy dítěte, včetně jeho jmění, působí na obnovení narušených funkcí rodiny a zabezpečuje náhradní rodinné prostředí (§1, odstavec 1. zákona č. 359/1999 Sb.);
- zákon č. 40/2009 S., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů- vymezuje skutkové podstaty trestných činů- právní dokument obsahující skutkové podstaty trestných činů a jejich sankce;
- zákon č. 218/2003 Sb., o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže, ve znění pozdějších předpisů- upravuje trestní odpovědnost mladistvých, přičemž se jedná o speciální normu ve vztahu k trestnímu zákonu a k trestnímu řádu;
- zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů- vymezuje obecné zásady trestního řízení;
- zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů- obsahuje právní úpravu procesu soudního řízení;
- zákon č. 257/2000 Sb., o Probační a mediační službě, ve znění pozdějších předpisů- upravuje činnost úředníků, kteří v trestním řízení provádí úkony probace a mediace;
- zákon č. 200/1990 Sb., o přestupcích, ve znění pozdějších předpisů- upravuje delikventní jednání nižšího stupně závažnosti, než je trestný čin;

- zákon č. 293/1993 Sb., o výkonu vazby, ve znění pozdějších předpisů- upravuje opatření v trestním řízení, které slouží k zajištění osoby obviněného pro účely trestního řízení a výkonu trestu, obsahuje zvláštní úpravu pro mladistvé;
- zákon č. 169/1999 Sb., o výkonu trestu odnětí svobody, ve znění pozdějších předpisů- upravuje výkon trestu odnětí svobody pro mladistvé;
- zákon č. 500/2004 Sb., správní řád, ve znění pozdějších předpisů- který je základním procesním předpisem upravujícím řízení před správním úřadem;
- zákon č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon);
- zákon č. 109/2002 Sb., o výkonu ústavní nebo ochranné výchovy, ve znění pozdějších předpisů- upravuje náležitosti výkonu výchovného a ochranného opatření ve věcech mládeže stanoveného soudem;
- zákon č. 108/2006 Sb., o sociálních službách, ve znění pozdějších předpisů- upravuje zejména subjekty a jednotlivé druhy sociálních služeb, ve věcech mládeže se jedná zejména o sociální poradenství, kontaktní centra, krizová intervence, nízkoprahová zařízení, sociálně aktivizační služby, terénní programy apod.;
- zákon č. 111/2006 Sb., o pomoci v hmotné nouzi, ve znění pozdějších předpisů- pro účely této práce je zde tento zákon uveden zejména z důvodu dávky mimořádné okamžité pomoci;
- zákon č. 110/2006 Sb., o životním a existenčním minimu, ve znění pozdějších předpisů;
- zákon č. 128/ 2000 Sb., o obcích, ve znění pozdějších předpisů
- zákon č. 312/2002 Sb., o úřednicích územních samosprávných celků a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů.

mezinárodní dokumenty:

- zákon č. 97/1963 Sb., o mezinárodním právu soukromém a procesním- upravuje zejména právo rodinné v oblastech jako jsou vztahy mezi manželi, vztahy mezi rodiči a dětmi, otcovství, osvojení a opatrovnictví;
- sdělení FMZV č. 104/1991 Sb., o Úmluvě o právech dítěte- je jeden z nejstěžejnějších mezinárodních dokumentů, stanovuje občanská, politická, ekonomická, sociální a kulturní práva dítěte;
- sdělení MZV č. 54/2001 Sb., Evropská úmluva o výkonu práv dětí- tato úmluva je závazná při řízeních, jež se dotýkají práv dítěte.

3 VÝCHOVA A PŘÍČINY VZNIKU VÝCHOVNÝCH PROBLÉMŮ

Jak již bylo v úvodu řečeno, pojem výchovné problémy je v této práci považován za souhrn všech odborných názvů odchylek v chování, jako jsou sociálně patologické jevy, deviace, rizikové chování, poruchy chování apod. Souhrnný název výchovný problémy byl zvolen z toho důvodu, že během studia odborné literatury a samotné praxe si lze všimnout, že k výchovným problémům dochází při selhání v určitém období či oblasti výchovy. Tato kapitola se ve stručnosti zabývá jak pojmem výchova, tak jednotlivými příčinami vzniku výchovných problémů.

3.1 Socializace a výchova jako prostředek formování člověka

Během vývoje osobnosti na nás působí různé činitele. To lze pozorovat, jak u procesu socializace, tak výchovy. Pro správný průběh těchto procesů Kast- Zahn uvádí dětské potřeby, mezi které patří: být akceptován, mít dostatek času a zájmu, něhu, bezpečí, jistotu z budoucnosti, zaopatření, ochranu, vlastní zkušenost. (Annette Kast-Zahn, 2007, str. 13-16)

Socializace

Socializace je proces začleňování člověka do společenství, které probíhá celý život. Dle Montoussého a Renouarda je podstatou socializace zvnitřnění kulturních vzorců, které jsou charakteristické pro každou skupinu. Mezi tyto vzorce patří zejména jazyk, sociální role, hodnoty a normy. Tyto vzorce nejsou vrozené, ale skupina je začne jedinci předávat hned po jeho narození. Hlavními socializačními činiteli jsou rodina, škola, vrstevníci, ale i podniky a státní správa. (Montoussé, Renauard, 2005, str. 109)

Během procesu socializace jedinec získané znalosti nejen poznává, ale také je zvnitřňuje a přijímá za své. Zvnitřnění norem a hodnot jedinec koriguje své jednání a chová se tak, jak skupina považuje za přijatelné.

Jak už bylo řečeno, socializace probíhá celý život. Podobně si lze představit pojem výchova, který je na rozdíl od přirozené socializace cílený a záměrný proces.

Výchova

Proces výchovy v obecném pojetí lze chápat jako integraci vzdělání a osobně-sociálního rozvoje osobnosti. Výchova je všeobecný záměrný proces formování

osobnosti, při kterém se utvářejí klíčové kompetence, které jsou podmínkou plnohodnotného zapojení jedince do dění ve společnosti a podmínkou celoživotního učení. V současné době je stále častěji nejširší pojem výchova nahrazován termínem edukace, jejíž základní komponenty jsou výchova a vzdělání. (Malach, 2007, str. 9)

Na výchovu se zaměřuje pedagogická disciplína, teorie výchovy, která se zabývá rozpracováním filozofických představ a koncepcí o výchově člověka. Současně se snaží na základě měření a vyhodnocování empirických poznatků z výchovné praxe dospět k zobecnění. Při řešení sociálně patologických jevů se teorie výchovy spojuje se sociální pedagogikou, sociologií, kriminologií a dalšími disciplínami.

V oblasti výchovy existuje určitá představa o tom, jaké vlastnosti by měl mít vychovaný jedinec a že by tohoto cíle měli dosáhnout všichni jedinci (vyjma těch bez mentálních či zdravotních předpokladů).

zásady a cíle výchovy dle Malacha:

- a) rozvoj osobnosti člověka, který bude vybaven poznávacími a sociálními způsobilostmi, mravními a duchovními hodnotami pro osobní a občanský život, povolání a celkově pracovní činnost, získávání informací a učení se v průběhu života;
- b) získání všeobecného vzdělání;
- c) pochopení a uplatňování zásad demokracie a právního státu, základních lidských práv a svobod spolu s pochopením nejen svých práv ale i povinnostmi;
- d) pochopení a uplatňování rovnosti ženského a mužského pohlaví ve společnosti
- e) utvoření vědomí o národní a státní příslušnosti a respektu k etnické, kulturní, jazykové a náboženské identitě
- f) poznání národních, evropských a světových kulturních hodnot a tradic, získání a uplatňování znalostí o životním prostředí a jeho ochraně (Malach, 2007, str. 26-27)

Zásadní rozdíl mezi výchovou a socializací je, že výchova je záměrná, řízená, usměrňovaná, zatímco socializace probíhá přirozeně v každé situaci a za každých podmínek.

3.2 Příčiny vzniku výchovných problémů

Od dob Johna Locka se dlouhou dobu věřilo, že se lidé rodí jako nepopsaný list papíru, na který teprve život píše a až výchova vytváří vlastnosti člověka. Proti tomu druhý extrémní názor má za to, že co člověka dělá individuem je nezvratně dáno zděděnou a neměnnou genovou základnou. Dnes soudíme, že člověk přichází na svět vybaven vlastnostmi, které zdědil a které se obměňují, dotvářejí nebo potlačují vlivem prostředí. (Sovák, 1986, str. 90)

Výchovné problémy jsou podmíněny mnoha faktory (vlivy). Nejčastěji autoři používají rozdělení na příčiny vnější a vnitřní. Existují také různé teorie vysvětlující příčiny vzniku výchovných problémů. Tyto teorie lze rozdělit do tří skupin – biologické, psychologické a sociologické.

V publikaci Krause a Hroncové se uvádí toto vymezení:

Biologické teorie je založená na tom, že deviantní chování způsobují vrozené dispozice. Výchova ani sociální prostředí tedy není natolik důležité, jelikož celý další vývoj jedince determinuje jeho biologická výbava.

Psychologické teorie jsou charakteristické tím, že vycházejí buď z psychiatrické, psychoanalytické nebo behavioristické teorie. Jakoukoli odchylku v chování jedince považují za nemoc, kterou je nutno léčit.

Sociologické teorie při vzniku sociálních deviací zdůrazňují vliv společnosti. Deviace je tedy jev, který vzniká na základě nevhodného sociálního prostředí, ve kterém jedince žije. (Kraus, Hroncová, 2010, str. 14 – 18).

V současné době je za správný považován názor, že jednotlivé podněty se navzájem doplňují, tedy, že výchovné problémy jsou multifaktorově podmíněný jev.

3.2.1 Vliv vrozených dispozic na výchovné problémy

Vrozené dispozice jsou předpoklady, s nimiž jedinec přichází na svět, které si přináší s sebou po narození. Nemusí se však vždy jednat pouze o dispozice genetické, patří sem také další dispozice dané např. komplikacemi během těhotenství, komplikacemi během porodu apod.

Velice důležitým základním faktorem se může jevit příslušnost k určitému pohlaví. V povědomí všech jistě je, že muži jsou agresivnější a dopouští se trestných činů

mnohem více než ženy. Za příčinu bývá považována zejména vyšší hladina hormonu testosteronu.

Tuto domněnku potvrzuje i Matoušek, který kromě tohoto hormonu za další příčinu poruch chování u mužů považuje také rozdílný způsob výchovy obou pohlaví. Chlapci jsou dle něj více orientováni na různé party, na rozdíl od děvčat, u nichž je zaměření na rodinu dáno geneticky a zejména vyšší kontrolou ze strany rodičů, učitelů a dalších dospělých osob. (Matoušek, Kroftová, 1998, str. 33)

Mezi vrozené dispozice ovlivňující vznik výchovných problémů bývá řazen také temperament. Říčan temperament vymezuje jako označení celé skupiny vlastností. Jedná se zejména o celkové ladění osobnosti a převládající náladu, dále o způsob citové a volní vzrušivosti, reaktivity a aktivity. (Říčan, 2010, str. 65)

K nejznámějším teoriím temperamentu patří zejména Hippokratova teorie. Tato teorie vymezuje čtyři základní typy temperamentu podle toho, která tekutina v těle převládá (krev, žluč, hlen, černá žluč).

Sangvinik je charakterizován jako čilý, veselý, společenský, nestálý. Převládající tekutinou je tedy krev. Cholerik se vyznačuje vlastnostmi jako je rychlost, samostatnost, dráždivost, vzteklost, snadno se rozhněvá, ale také se rychle uklidní. Převládající tekutinou je žluč. Flegmatik je klidný až lhostejný, netečný, pomalý. Převládající tekutinou je hlen. Melancholik se projevuje vážností, svědomitostí, zodpovědností, bojácností a také skleslostí. Převládající tekutinou je černá žluč.

K dalším veřejně známým teoriím lze zařadit např. Kretschmerovu teorii rozlišující tři základní typy temperamentu podle stavby těla – pyknik, leptosom, atletik. Pyknik je střední výšky, má klenutý hrudní koš, široký obličej, malé a hluboko uložené oči a sklon k tloustnutí. Leptosom je střední až vyšší postavy, má úzká ramena, hrudník a ruce, malou tělesnou váhu. Atletik má zdůrazněn vývoj kostry a svalstva, vyšší postavu, široká ramena a hrudník, výrazné obličejové kosti a také velké a hrubé ruce.

Nelze také zapomínat na teorii psychologa Hanse Jürgena Eysencka, který vytvořil model osobnosti na základě faktorů introverze – extroverze a stabilita – labilita.

Další vrozenou dispozicí, která má jistě svůj podíl na výchovné problémy je syndrom hyperaktivity (ADHD). Matoušek uvádí, že tento syndrom se vyznačuje trvalým neklidem, velkým kolísáním pozornosti, změnami nálad, impulzivním chováním a nápadnou neobratností. Syndrom postihuje častěji chlapce, než dívky.

Děti jsou ve škole často učiteli hodnoceny jako podprůměrné, přestože v psychologických testech někdy dosahují až nadprůměrných výsledků.

Chování hyperaktivních dětí se vyznačuje takovými znaky jako je impulzivita, agresivita, záchvaty vzteku a snížené sebehodnocení. V období dospívání a dospělosti mají také problémy s adaptací na společenské prostředí než ostatní děti. (Matoušek, Kroftová, 1998, str. 27 - 29)

Jsou to právě výše zmíněné znaky chování, které mohou být výchovných problémů. Tyto jedinci totiž často nejsou díky své impulzivitě schopni oddálit uspokojení svých potřeb a k jejich okamžitému uspokojení použijí neoprávněné prostředky.

Často uváděnou „vlohou“ k výchovným problémům je také psychopatie. Psychologický slovník ji vymezuje jako poruchu projevující se nevyváženou, neharmonickou osobností, jež má některé rysy příliš zdůrazněny a jiné naopak potlačeny. Tato porucha znesnadňuje zařazení postiženého jedince do společnosti, jelikož se vyznačuje mimořádně pestrými škálami projevů – od povahových odchylek neškodného podivinství až po násilné antisociální chování. (Hartl, Hartlová, 2000, str. 486)

3.2.2 Rodinné zázemí a jeho působení při výchově

V literatuře můžeme nalézt mnoho definic rodiny, je ovšem třeba brát v úvahu, že ne všechny z těchto definic jsou ještě stále plně platné. Takovým příkladem může být definice, která říká, že: Rodina je institucionalizovaný sociální útvar nejméně tří osob, mezi kterými existují rodičovské, příbuzenské či manželské vazby. Důvodem neplatnosti je vznik mnoha rodinných alternativ, které dříve nebyly běžné. Jedná se například o svobodné matky nebo rozvedené ženy vychovávající své dítě apod.

Lovasová ve své knize uvádí definici, kterou považujeme za nejjednodušší a která vymezuje rodinu jako malou skupinu osob, jež je vzájemně propojena manželskými, příbuzenskými nebo jinými obdobnými vztahy a zvláště společným způsobem života. (Lovasová, 2006, str. 5)

Další definici uvádí např. ve své knize Kraus: Rodinu lze definovat jako dynamický systém, jež reprodukuje své základní podmínky tím, že předpoklad svého vzniku -

tedy narození dítěte - mění na svůj výsledek, který se stává potencionálním východiskem další nové rodiny. (Kraus, Poláčková, 2001, str. 78)

Rodina bezpochyby patří mezi významné socializační činitele. Při formování osobnosti jedince má základní a nejdůležitější význam a je rozhodující pro jeho další mravní vývoj. V životě jedince i společnosti však plní i celou řadu dalších funkcí, např. biologicko-reprodukční, ekonomickou, pečovatelskou atd. Skrze rodiče se dítě také seznamuje se společností, s okolním světem. Jejich napodobováním se učí chovat, jednat, napodobuje jejich zvyky a návyky, ve všem sleduje jejich příklad. Rodinu můžeme, podle toho jak plní své funkce, charakterizovat jako rodinu funkční, dysfunkční a afunkční.

Toto vymezení nabízí také Kraus. **Rodina funkční** je taková, která zvládá plnění všech svých funkcí přiměřeně. **Rodina dysfunkční** neplní některou ze svých funkcí dostatečně, avšak celkový život rodiny tím není nijak zásadně ohrožen. **Rodina afunkční** zvládání svých funkcí vůbec nezvládá, je vnitřně rozkládána, čím je zásadně narušen také socializační vývoj dítěte. (Kraus, 2008, str. 80)

Nelze však jednoznačně říci, že se výchovné problémy objevují pouze u jedinců pocházející z posledních dvou zmiňovaných typů, jelikož kromě rodinného prostředí je jedinec pod vlivem dalších sociálních jevů, institucí a hodnot, které ho mohou formovat ať už v pozitivním nebo negativním smyslu.

Konkrétním faktorem, který má v rodině vliv na výchovné problémy, může být sociální a ekonomické postavení rodiny. Členové rodin stojících na okraji společnosti často nemají vzdělání nebo je jejich vzdělání nedostatečné. Díky tomu nemají také dostatek finančních prostředků na nákup nejrůznějších vymožeností moderní doby a takovéto produkty si opatřují nelegálním způsobem. Dítě vyrůstající v této rodině poté považuje takový druh jednání za zcela přirozený a správný.

Dalším významným vlivem může být čas, který rodiče tráví se svými dětmi. V současné době je mnoho rodin, kdy oba rodiče obětují své práci a kariéře mnoho času. Tato skutečnost může mít významný vliv na chování jedince, jelikož děti mají na jedné straně mnoho volného času, kdy je nikdo nekontroluje, nedohlíží na ně a na druhé straně právě tímto způsobem mohou chtít získat pozornost rodičů.

Vztahy mezi jednotlivými členy rodiny zajisté dítě také ovlivňují. Je zapotřebí, aby si dítě již v útlém věku vybuodovalo důvěru v matku a jejím prostřednictvím důvěru k ostatním lidem a celému světu.

Matoušek uvádí, že tato vazba mezi dítětem a matkou se dá snadno testovat, a to reakcí dítěte na nepřítomnost matky a ponechání ve společnosti zcela neznámé osoby, a zejména reakcí dítěte na návrat matky zpět. Tato kvalita se dá také předpověď ještě před narozením dítěte pomocí jednoduchého dotazníku. Důvody špatného vztahu matky k dítěti mohou být různé komplikace během těhotenství nebo při porodu, separace hned po porodu, nemoc matky v počátcích života dítěte apod. (Matoušek, 1998, str. 42 – 43)

Nesmírný vliv na dítě a jeho budoucí směřování mají zcela bezpochyby také výchovné styly. V souvislosti s protiprávním jednáním se pak jedná zejména o výchovné styly nevhodné. Mezi nevhodné výchovné styly v rodině Langmaier a Krejčířová řadí: **Rozmazlující výchovu**, která se vyznačuje zejména tím, že rodiče dítěti splní každé jeho přání. **Zavrhuující výchovu** vyznačující se otevřenými nebo nepřímými projevy odmítání, nesouhlasu a nelibosti. Mimo rodinu toto chování zdůvodňují nezbytností kázně dítěte. **Výchovu nadměrně ochraňující či nadměrně starostlivou**, kdy rodiče používající tento typ výchovy se snaží chránit své dítě před každým rizikem a za všech okolností, čímž mohou dítěti bránit v získávání dovedností, jež jsou nezbytné pro správné zvládnání nevyhnutelných rizikových situací. **Výchovu perfekcionistickou**, což je výchova vyznačující se přehnanou snahou o dokonalost, perfektní výsledky ve škole, doma, ve sportu, v hudbě atd. rodiče však kladou dítě takové požadavky, které nemůže být vzhledem ke svému věku, svým dovednostem a možnostem schopno splnit. **Výchovu nedůslednou**, která buď vyplývá z kolísání jednoho z rodičů mezi krajní přísností na straně jedné a krajní povolností na straně druhé. Tato výchova může ovšem také vyplývat z rozdílného přístupu obou rodičů k výchově dítěte – matka např. před příliš přísným otcem zatajuje některé důležité skutečnosti. **Výchovu zanedbávající, týrající, zneužívající dítě**, kdy se jedná o případy ohroženého vývoje dítěte. (Langmaier, Krejčířová, 2006, str. 270)

3.2.3 Škola jako další výchovný činitel

Jedná se o formální instituci, jejímž cílem je pomáhat žákům všestranně se rozvíjet – fyzicky, psychicky, mravně a sociálně. Škola je socializačním činitelem, který má zásadní postavení hned po rodině. S nástupem do školy se pro dítě mnoho mění. V rodině bylo až doposud vnímáno jako individuum, nemuselo vydržet sedět určitý čas na jednom místě, dávat pozor během vyučovacích hodin a vstávat v určitou hodinu. Jedinou uznávanou autoritou byli rodiče. Toto vše se počátkem povinné školní docházky mění, jelikož dítě se musí začlenit do skupiny dalších stejně starých dětí, musí přijmout autoritu učitele, kterého je třeba respektovat atd. Další novinkou pro dítě může být skutečnost, že musí s ostatními „soutěžit“ o nejlepší prospěch, největší znalosti atd.

Matoušek uvádí, že dítě v prvních letech školní docházky odvozuje svou hodnotu od známek, které mu udělil učitel ať již za výkony podané v jednotlivých předmětech nebo chování. Později je však vlastní hodnota odvozena také od toho, jak je dítě vnímáno ostatními spolužáky, jak je jimi hodnoceno, zda je oblíbené či nikoliv atd. (Matoušek, 1998, str. 74)

Na školní výkon dítěte a posléze také na vznik výchovných problémů může mít zásadní vliv osobnost učitele. Jelikož se učitel v době školní docházky stává autoritou, kterou dítě může vnímat jako svůj vzor, jeho nevhodné chování se může odrazit také v nevhodném chování žáka. Další možností ovlivnění dítěte učitelem, je jeho hodnocení. Pokud učitel některé dítě zcela přehlíží nebo jen hodnotí špatnými známkami, hledá dítě kompenzaci školních neúspěchů v jiných prostředích, kam může spadat i prostředí kriminálních skupin.

Matoušek uvádí, že vzniku asociálních part ve školním prostředí napomáhá právě neangažovanost učitele. K tomuto chování má podle něj učitel mnoho prostředků: známky, poznámky, hodnocení dítěte při kontaktu s rodiči, oznámení učiněná na odboru sociální péče o dítě či policejním orgánům apod. Segregace rizikovějších dětí se může projevat v podobě poznámek, které učitel udělí během vyučování, přehlížení iniciativy dítěte, výrazné projevy nelibosti dopustí-li se dítě prohřešku proti kázni či nezná učivo. (tamtéž, str. 75)

Autor dále uvádí, že ke vzniku výchovných problémů může dále napomáhat nejen reakce učitele nýbrž celé školy na asociální chování jednoho nebo více dětí.

Udílené sankce jsou pro všechny děti významným důkazem o tom, zda škola dbá na to, že pravidla hry jsou opravdu dodržována nebo zda jsou jen deklarována, zda pro všechny platí pravidla stejná atd. Ke způsobům jednání, jež podkopávají představu dětí o jasných hranicích jejich chování a dodržování těchto hranic všemi členy, lze zařadit přehlížení zjevných přestupků některých žáků, nejasná pravidla týkající se žádoucího chování dětí, nekonzistentní uplatňování disciplíny, degradace a deptání žáků v procesu jejich trestání, nemožnost přestupek odčinit, neobjektivní rozhodování učitelů a ředitele apod. (tamtéž, str. 77)

Neblahý vliv na dítě může mít i školní výchovný styl, který učitel používá. Čáp za způsob výchovy (výchovný styl) považuje zejména emoční vztahy mezi dospělými a dětmi, jejich způsob vzájemné komunikace, velikost požadavků na děti a způsob jejich kontroly. Projevuje se ovšem také volbou výchovných prostředků a způsobem, jakým na ně dítě reaguje. Na základě výzkumů Lewina rozlišil tento autor tři styly výchovy. **Autokratický** je charakterizován autoritativním, dominantním vedením. Vychovatel dětem hodně rozkazuje, hrozí jim, trestá je. Přání a potřeby dětí zcela nerespektuje nebo respektuje jen málo, nemá pro ně porozumění. Předkládá a ovlivňuje je svými zkušenostmi, předsudky a rozhodnutími, čímž jim poskytuje málo samostatnosti a iniciativy. Tento styl vede u dětí k vyššímu napětí, dráždivosti, dominantnosti a agresivitě vůči ostatním členům skupiny. Děti cítí vůči vychovateli odpor, jejich pracovní aktivita souvisí s jeho přítomností a dozorem. **Liberální** styl se projevuje slabým vedením, kdy vychovatel řídí děti málo nebo vůbec ne. Vychovatel na žáky neklade žádné požadavky, a pokud už nějaký požadavek vysloví, nekontroluje jeho důsledné plnění. **Demokratický** styl se vyznačuje vychovatelovým předkládáním celkového přehledu o činnosti skupiny a jejích cílech. Vychovatel také málo přikazuje, podporuje spíše vlastní iniciativu dětí. Přísné tresty a zákazy nahrazuje spíše vlastním příkladem. Velmi důležitým prostředkem, jak vychovatel působí na děti, je podávání návrhů. To se vyznačuje jeho ochotou, nabídnout dětem, dát jim na vybranou několik možností řešení daného problému. Vychovatel je také přístupný hovorům s dětmi, a to i o jiných než jen pracovních záležitostech, má pochopení pro jejich individuality. Tento styl je běžně považován za neoptimálnější, jelikož má na děti příznivý vliv, co se týče jejich kázně, pracovních výsledků, vztahů mezi dětmi samotnými i vztahu k vychovateli. (Čáp, 2001, str. 303 – 305)

3.2.4 Působení vrstevnických skupin

Vliv této skupiny je patrný zejména v období puberty, kdy dítě hledá samo sebe, své vlastní já. Vrstevnické skupiny jsou, však mnohem důležitější pro děti pocházejí z rodin dysfunkčních, než pro ty, které pochází z rodin poskytujících přiměřenou míru podpory. Hodnoty a normy, které uznává daná skupina, mohou být v rozporu s hodnotami a normami, s nimiž dítě doposud přišlo do kontaktu v rodině. Jedinec, který chce být se skupinou konformní, musí kromě norem a hodnot skupiny uznávat také podobný styl oblékání, hudby apod. Jelikož dítě nemá své postavení ve vrstevnické skupině předem zajištěné, musí se umět prosadit a získat si ostatní. Součástí rituálu, během něhož je jedinec přijímán do vrstevnické skupiny, tak může být určitá zkouška, která ovšem v některých případech může mít i charakter například trestné činnosti.

Skopalová píše, že důvodem proč má parta pro dospívající dítě takový význam je, že parta vystupuje jako náhrada za rodinu nebo školu, kde jedinec nemusí nalézt to, co mu parta naopak poskytuje a to pocit soudržnosti, uznání a bezprostředního přátelství. Party jsou většinou otevřeny osobám vyznačujícími se podobnými znaky, avšak mimořádně nedůvěřivé jsou vzhledem ke společenským institucím. Aktivitami, které naplňují jejich činnost, jsou požívání alkoholu, návykových látek a dalšího rizikového jednání (Skopalová, 2010, str. 10)

Matoušek dále uvádí, že v našem prostředí vznikají delikventní party z podskupin mladých lidí, kteří se dobře znají z jedné instituce. Oproti tomu v západních zemích se tyto party častěji vytváří z mládeže bydlící na jednom sídlišti nebo v jedné čtvrti. (Matoušek, Kroftová, 1998, str. 83)

Směr, jakým se dítě bude ubírat, mohou určit tzv. referenční skupiny.

Pedagogický slovník uvádí, že se jedná se o druh sociální skupiny, s níž se jedinec ztotožňuje nebo by se aspoň rád ztotožnil. Daný jedinec velmi ochotně přijímá normy, hodnoty, ideály, postoje, styl oblékání apod. této skupiny, jelikož je pro něj významná. Tato skupina plní celou řadu funkcí. **Funkce normativní** znamená, že si skupina určuje a vynucuje jisté standardní chování a uvažování. **Funkce srovnávací** vyjadřuje, že jedinec prostřednictvím této skupiny poměřuje jak sám sebe, tak ostatní osoby ale také jiné skupiny. V neposlední řadě sem patří také **funkce saturování některých potřeb**, např. jistoty, uznání apod. (Průcha, Walterová, Mareš, 2003, str. 98)

Jedlička tyto skupiny dále rozlišuje na referenční skupiny pozitivní a referenční skupiny negativní. **Pozitivními** jsou ty skupiny, jejichž členem by se daný jedinec v budoucnosti rád stal. Může se tedy snažit porozumět požadavkům a usilovat o napodobování hodnot, postojů a chování jedinců, kteří již členy skupiny jsou. **Negativní** referenční skupiny jsou naopak ty, jejichž členem se jedinec nikdy nechce stát a které odmítá. (Jedlička, 2004, str. 37)

3.2.5 Vliv médií

Děti v současné době tráví u televize mnoho času. To dokazují i výzkumy volného času mládeže, jejichž výsledky rozebírá ve své publikaci Jedlička. Tyto výzkumy dle něj poukazují na skutečnost, že v minulých desetiletích mladí lidé více poslouchali rozhlasová vysílání, než se dívali na televizi. To se ovšem v posledních letech mění, i díky mnohým klipům a hudebním relacím, které jsou vysílány právě v televizi.

Dále tento autor poukazuje na značný rozdíl ve vnímání televize dospělými a dětmi. Zatímco dospělí mají dle něj možnost srovnávat to, co v televizi sledují se svými vlastními zkušenostmi z běžného života, dítě tyto možnosti nemá. Mohou si proto některé věci špatně vyložit nebo mohou dokonce věřit tomu, že to co je jim v televizi předkládáno, je skutečný každodenní život. (Jedlička, 2004, str. 47)

Konstatuje také skutečnost, že jelikož jsou děti představiteli velkého trhu pro prodej hraček, cukrovinek a dalších atraktivních věcí, je na řadě stanic určených pro děti více jak 20% vysílacího času věnováno právě propagaci těchto věcí. Problémem je v této souvislosti zejména to, že malé děti do osmi let nedokážou rozlišit mezi hlavním vysílacím programem a reklamou. (tamtéž, str. 49)

Problémem vlivu médií je zejména zvyšující se výskyt násilí, které zejména televizní vysílání přináší dětským divákům.

Matoušek píše, že škodlivé účinky na děti a mládež má jak násilí fiktivní tak také naturalisticky popisované skutečné násilí a v neposlední řadě také nejasná hranice mezi tím, co se skutečně stalo a co je autory pořady nadsazeno z důvodu vyšší sledovanosti. Autoři pořady pomocí „vhodného“ druhu zábavného podání scén s násilím dovedou také oslabovat schopnost dítěte, která se za běžných podmínek projevuje už od středního školního věku, distancovat se od předváděného násilí a zaujímat k němu kritický postoj. (Matoušek, Kroftová, 1998, str. 102)

Psychologické výzkumy dokazují, že televizní násilí má negativní účinky zejména na děti, jež jsou k násilnému chování disponovány:

- dědičnými a konstitučními faktory,
- rodičovským nezájmem nebo nepřátelstvím,
- příslušností ke skupinám, které sdílejí deviantní normy.

Z toho vyplývá, že dítě, které je nedostatečně vychovááno všemi institucemi, jež by ho měly vychovávat, se snadno stane dítětem vychovávaným televizí. Takovéto dítě poté přijímá i nevhodné vzory z televize, jelikož jiné vhodnější vzory nemá k dispozici. (tamtéž, str. 104)

Skopalová uvádí, že na druhou stranu existují pořady, které jsou přímo dětem určeny. Jde o pořady, jejichž prostřednictvím získávají nové informace o věcech, které nejsou v jejich reálném světě známy a dostupné – cizí kultury, umění, příroda. (Skopalová, 2010, str. 12)

4 VÝCHOVNÉ PROBLÉMY A JEJICH PŘÍKLADY V PRAXI KURÁTORA

Před výčtem příkladu jednotlivých výchovných problémů, do kterých zahrnujeme deviace, sociálně patologické jevy, poruchy chování, rizikové chování a podobně, jsou pro představu níže uvedeny definice těchto jednotlivých problematik.

Sociální deviace je způsob jednání, které není v souladu se společenskou normou, jež je uznávána většinou populací. Zjednodušeně řečeno, za sociální deviaci je považováno narušování jakékoli společenské normy.

Pojem sociální deviace je často zaměňován za **sociálně patologický jev**. Deviace však vždy nemusí být brána v negativním slova smyslu a nemusí být tudíž patologická. Zde vidíme hlavní rozdíl, který je třeba rozlišit. Sociální patologie je totiž souhrnné označení nezdravých a nežádoucích společenských jevů. (Fisher, Škoda, 2009, str. 14)

Rizikové chování je pojem rizikové chování chápou autoři publikace Primární prevence rizikového chování ve školství jako určitý sociální konstrukt, který zahrnuje různorodé formy chování. Tyto formy chování jsou charakteristické tím, že způsobují zdravotní, sociální nebo psychické ohrožení. (Bártík, Miovský a kol., 2010, str. 31)

Za **poruchy chování** se dle Vágnerové považuje odchylka v oblasti socializace, kdy jedinec nerespektuje normy chování na úrovni odpovídající jeho věku. O poruše chování lze hovořit pouze tehdy, pokud jedinec normy chápe, ale neakceptuje je, nebo není se jimi schopen řídit. (Vágnerová, 2008, str. 779)

MKN-10- rozděluje poruchy chování ve vztahu k rodině a poruchy chování vázané na sociální skupinu. V závislosti na charakteru lze tyto poruchy rozdělit na agresivní a neagresivní.

4.1 Lhavost je jeden ze způsobů úniku z nepříjemné situace, kterou mladiství nedovede řešit jinak. V Dalozzově publikaci je pojem za lhaní dle tradičního výkladu považováno úmyslné zatajování pravdy za účelem vědomého oklamání druhého. Jde tedy o výrok neodpovídající pravdě, které má někoho uvést v omyl. (Daloz, 2005, str.19)

Nejméně do 7 let se u dítěte dá jen těžko hovořit o lhaní zejména proto, že dítě potřebuje poměrně dlouhý čas, než začne přesně rozlišovat svět vlastních představ od reality. (tamtéž, str. 23)

Lež lze rozdělit na pravou lež, kdy si je jedinec plně vědom, že nemluví pravdu a cílem je vyhnout se potížím a získání nějaké výhody. Dále se může jednat o tzv. báživou lhavost, která má za cíl uspokojit ty potřeby, kterých aktuálně nelze dosáhnout jiným způsobem. Sklon ke lhavosti může být trvalým rysem, což vede k patologické lhavosti, což je jeden ze symptomů asociální poruchy osobnosti.

Při hodnocení dětských lží je významným kritériem frekvence a zejména účel. Jak již bylo naznačeno, může jít o lhaní ve společensky přijatelné, kdy jedinec takto jedná pro dosažení cíle, nebo k vážnější formě, kdy jsou lži a podvádění zaměřené na poškození jiné osoby. Tuto formu nelze považovat za obranu v nouzi a je spojena s dalšími negativními projevy a s osobnostními vlastnostmi, jako je egocentrismus, necitlivost a bezohlednost. (Vágnerová, 2008, str. 793)

4.2 Záškoláctví, útěky z domova a toulání

Obecně lze tyto problémy interpretovat jako jednu z variant obranného jednání. Jedinec řeší své problémy útekem z prostředí, které ho ohrožuje. Dítě utíká, protože není schopné situaci zvládnout vhodnějším, adaptačně zralejším způsobem.

Záškoláctví bývá spojeno s negativním postojem ke škole, ale může být i reakcí na prospěchové selhání či nepřijetí kolektivem spolužáků. Důležitým faktorem je četnost tohoto jednání, naplánování a způsob provedení.

Záškoláctví je relativně častým projevem a na základních školách v České republice tvoří 19,2% kázeňských přestupků. (Vágnerová, 2008, str. 793)

Útěky jsou zkratkovou reakcí na nezvládnutí situace. Jejich smyslem může být potřeba úniku před trestem nebo zátěží. Útěk je signálem zoufalství nebo varováním, že v této situaci jedinec nezvládá fungovat. Impulzivní útěky mohou být ojedinělé, naopak častou opakovatelností jsou typické chronické útěky, které většinou vyplývají z dlouhodobých problémů. Dítě si tento útek plánuje a to zpravidla s tím, že se již nechce vrátit. S touto formou se nejčastěji můžeme setkat u dětí z narušených a nefunkčních rodin. (Vágnerová, 2008, str. 794) Nutné je také rozlišovat útěky dětí

z ústavních zařízení, kdy jsou považovány za reakci na pocit omezení svobody, či odtržení od původního prostředí.

Toulání je jednání, které často navazuje na útky a dlouhotrvající opuštění výchovného prostředí. Za hlavní příčinu je považováno nedostatečné citové zázemí. Toulání je často spojené s dalšími typy rizikového chování, jako jsou například krádeže, prostituce, užívání návykových látek apod. (Vágnerová, 2008, str. 794)

4.3 Agrese

Agresivní chování obecně lze definovat jako porušení sociálních norem, omezující práva a poškozující živé bytosti či neživé objekty.

Agresivita je tendence k násilnému způsobu reagování, zatímco agrese je označení pro projev chování, který mívá charakter násilí.

Agresivita je přirozený projev lidského jednání. Problém nastává tehdy, pokud intenzita agrese překročí právně stanovenou hranici. Takové jednání bývá obvykle prostředkem pro zdolání překážky dosažení určitého cíle.

Příčinami nepřiměřené agresivity může být dědičnost, biologické předpoklady, duševní porucha, užívání psychoaktivních látek či vliv prostředí (rodina, sociální skupina, společnost obecně). (Vágnerová, 2008, str. 757)

Mezi nejčastější projevy agrese řadíme šikanu, v současné době velmi rozšířenou kyberšikanu, vandalismus ale i ubližování člověka sobě samému.

4.3.1 Šikana

Šikanu řadíme mezi agresivní chování, které je celosvětovým problémem. Věková hranice u šikany se stále snižuje a přibývá na chladnosti a brutalitě. Je možné, že s civilizačními změnami, které jsou způsobené změnou hodnot, rozpadem společenských vazeb a rostoucím důrazem na jednotlivce budou mít za následek další nárůst agresivity. (Vágnerová, 2008, s.761)

Kolářova definice šikany zní: „*Jeden nebo více žáků úmyslně, většinou opakovaně týrá a zotročuje spolužáka či spolužáky a používá k tomu agresi a manipulaci*“. (Kolář, 2001, s.27)

Do tradiční šikany lze zahrnout mnoho situací a způsobů agrese. Ve zkratce lze do šikany zařadit:

- fyzickou agresi a používání zbraní;
- lovní agresi a zastrašování zbraněmi;
- krádeže, ničení a manipulace věcmi;
- násilné a manipulativní příkazy;
- zraňování izolací. (Kolář, 1997, s. 20)

Kolář také v knize píše, že v případě léčby šikany ve skupině je nutné určit, v jakém stádiu šikana právě je. Toto zjištění je klíčové pro způsob léčby.

- První stádium: zrod ostrakismu.

V této fázi jde o mírné, převážně psychické formy násilí, kdy se vytypovaný člen stává neoblíbeným a není ve skupině uznáván. Ostatní členové ho odmítají, nebaví se s ním, pomlouvají ho a spřádají se proti němu.

- Druhé stádium: fyzická agrese a přitvrzování manipulace.

Při náročných situacích ve skupině začnou ostrakizovaní jedinci instinktivně sloužit jako ventil. Tímto způsobem nedobrovolně slouží k odreagování a tmelení skupiny. V této fázi se poprvé objevuje fyzické násilí.

- Třetí stádium: vytvoření jádra.

Pokud není do tohoto stádia zasaženo zvenčí, začne se tvořit skupina agresorů, kteří spolupracují a systematicky šikanují nejvhodnější oběti. Oběťmi se stávají v hierarchii nejnižší postavení žáci.

- Čtvrté stádium: většina přijímá normy agresorů.

Není-li ve skupině silná pozitivní podskupina, činnost agresorů pokračuje a normy jsou přijaty většinou a stanou se nepsaným zákonem.

- Páté stádium je charakteristické přijetím a respektováním norem šikanování všemi členy skupiny včetně terorizovaných jedinců. (Kolář, 2001, s. 36-43)

4.3.2 Kyberšikana

Naše společnost se mění a modernizuje. V souvislosti s tím dochází k proměnám mnoha společenských jevů, včetně šikany. S rozvojem informačních a komunikačních technologií vzniká nová forma šikany označována jako kyberšikana. Synonymy pro kyberšikanu jsou pojmy jako kybernetická šikana, elektronická šikana, šikana online, digitální šikana, počítačová šikana nebo kybernetická agrese. Dále je kyberšikana známá pod názvy v anglickém jazyce jako například

cyberbullying, electronicbullying, e-bullying, cyberharassment, text bullying, smsbullying, mobile bullying, digitalbullying, internet bullying, online socialcruelty a jiné. (Vašutová, 2010, s.75) V knihách a na internetu se můžeme setkat s mnoha definicemi. Velmi výstižně a přitom stručně je tato problematika shrnuta na stránkách projektu E-Bezpečí: „*Kyberšikana je šikanování jiné osoby (např. ubližování, ztrapňování, obtěžování, ohrožování, zastrašování apod.) s využitím internetu, mobilních telefonů či jiných informačních a komunikačních technologií*“.
(Kopecký, 2009, [online])

Kyberšikana může mít celou škálu projevů:

- zasílání urážlivých a zastrašujících zpráv či pomluv prostřednictvím e-mailů, SMS a MMS zpráv, chatů, ICQ, Skypu);
 - vytváření webových stránek, které různými způsoby (verbálně, graficky, zvukově...) oběť šikany urážejí a zesměšňují;
 - posílání obrázků, fotografií a videonahrávek online, kde je oběť zesměšňována;
 - vyvěšení pornografických fotografií s tváří oběti na internetu;
 - případy, kdy agresori získají hesla a identifikační údaje oběti a pod jejím jménem zasílají ostatním vulgární a obtěžující zprávy, fotografie, videa atd.;
 - fotografování, nahrávání oběti, kdy jsou pořízené záběry posílány ostatním spolužákům. Pořizování zvukových záznamů, videí či fotografií, jejich upravování a následné zveřejňování s cílem poškodit vybranou osobu (předem připravený fyzický útok, natáčení učitele apod.);
 - zneužívání cizího účtu - krádež identity (e-mailového, diskuzního apod.);
 - provokování a napadání uživatelů v diskusních fórech, tapetování (chatovací místnosti apod.);
 - online odhalování a zveřejňování cizích tajemství;
 - vydírání pomocí mobilního telefonu nebo internetu;
 - obtěžování a pronásledování voláním, psaním zpráv nebo prozváněním.
- (Pokorná, 2010, [online])

Kyberšikana není typická pouze pro určitou věkovou skupinu a může se vyskytovat u osob jakéhokoliv věku. Nejčastěji se však kyberšikana objevuje u mládeže v období puberty, adolescence a mladé dospělosti.

Švarcová ve své knize píše, že kyberšikana probíhá nejčastěji mezi vrstevníky. Není však výjimkou situace, kdy jeden žák vyprovokuje učitele k nepřiměřené reakci, a ostatní spolužáci situaci natočí na mobilní telefon a následně video zveřejní pro zábavu ostatních na internet. (Švarcová, 2009, str. 86)

4.3.3 Vandalismus

Tento termín je označením od germánského kmene Vandalů, jenž si ho vysloužil zpustošením Říma. Tento sociálně patologický a agresivní jev můžeme charakterizovat jak logicky nezdůvodnitelné poškozování a ničení soukromého častěji veřejného majetku. Toto jednání nepřináší agresorovi žádný materiální zisk, pouze potěšení a uspokojení potřeby odreagovat se. Tímto typem agrese jedinec demonstruje svou moc. Vandalismus je často životním stylem mládeže, který doprovází i jiné sociálně patologické jevy. (Fisher, Škoda, 2009, str. 55)

Předmětem poškození jsou nejčastěji veřejně dostupné předměty. Mezi cíle vandalů se řadí parky a jejich zařízení, telefonní budky, dopravní prostředky, hřbitovní náhrobky, dále nápisy na zdech a veřejných plochách. Poměrně novým způsobem vandalismu spojeným s moderními technologiemi je šíření počítačových virů.

4.3.4 Autoagrese

Sebepoškozování je dalším typem agrese, která je orientována na člověka samého a je označována pojmem autoagrese, nebo také suicidiálním syndromem.

V různých typech společnosti lidé na tuto problematiku nahlíží rozdílně. Bez ohledu na společenské normy je tento typ agrese podmíněn dostatečně silným motivem a potlačením pudu sebezáchovy a touze po zničení vlastního zdraví a života, který pro daného jedince přestal být hodnotou. Poškození své vnitřní a vnější schránky či ukončení biologické existence může být chápáno jako únik odněčeho nežádoucího, nebo naopak získání něčeho žádoucího (upozornění na sebe, potrestání jiného člověka). (Vágnerová, 2008, str. 487)

Mezi nejčastější způsoby sebepoškozování u mladých lidí je řezání v oblasti předloktí, tříselech a stehnech. Co se týče dokonání suicidiálního chování, je u mladých lidí druhou nejčastější příčinou úmrtí.

Obecně nejčastěji dochází k sebevraždám ke konci jarního a na začátku podzimního období. Častým popudem k sebevražednému jednání je závažné duševní onemocnění spojené s depresemi. Velkou část sebevrahů tvoří alkoholici, lidé trpící

schizofrénií nebo úzkostnými poruchami. Život si často berou také lidé postižení závažnou tělesnou nemocí.

Poruchy příjmu potravy

Ačkoliv poruchy příjmu potravy nelze řadit mezi výchovné problémy jako takové, bezpochyby je nutné je zmínit vzhledem k problematice sebepoškozování, které se čas od času v praxi kurátora pro mládež také řeší. Poruchami příjmu potravy se ve své publikaci zabývá Nývltová.

Mentální anorexie se vyskytuje zejména u dívek a mladých žen na přelomu puberty a adolescence. Pojem mentální anorexie lze přeložit jako nechutenství a odpor k jídlu. Při tomto onemocnění dochází k úmyslnému snižování hmotnosti, které si jedinec způsobuje tím, že radikálně omezuje příjem veškeré potravy, nadměrně cvičí a užívá léky na snížení hmotnosti. O mentální anorexii se hovoří tehdy, kdy tělesná hmotnost klesne 15% pod optimální úroveň (dle BMI- body mass index). V důsledku dlouhodobé podvýživy dochází následně k psychickým i fyzickým změnám (endokrinním, metabolickým, k poruše tělesných funkcí). Pokud není porucha léčena, může dojít i k úmrtí jedince.

Mentální bulimie se může vyskytnout samostatně nebo v kombinaci s mentální anorexií. Hlavním projevem je neovladatelné nutkání až záchvaty nekontrolovatelného přejídání, následný pocit viny a strach z tloušťky, jenž postižený řeší vyvoláním zvracením, užitím pročišťujícího prostředku nebo dočasným hladověním. Důsledky této nemoci jsou obdobné, jako u mentální anorexie. (Nývltová, 2008, str. 163-164)

4.4 Závislosti

V současné době číhá na naši mládež velké množství nástrah, jejichž lákadla slibující zábavu, úteků od reality a každodenních starostí a pravidelné podlehnutí jim způsobuje závislost, což je stav, kdy někdo je podmíněn nějakou okolností nebo situací, kterou potřebuje (nebo si myslí, že ji potřebuje) ke své existenci. V jednom z psychiatrických významů je závislost nekontrolované nutkání opakovat své chování bez ohledu na jeho dlouhodobé důsledky.

O závislosti se v minulosti hovořilo jen v souvislosti s drogami (včetně alkoholu, tabáku). Fenomémem současné doby je závislostní chování jako součást životního

stylu zvláště dětí, dospívajících a mladých dospělých. Závislostní chování se intenzivně šíří do oblastí hracích automatů, sexuálního chování, sledování televize, pracovní činnosti, odborníci zaznamenávají závislosti na jídle, hubnutí závislost na sektách, kultech a dalších.

Vznik závislosti je pravděpodobný u většiny látek nebo chování, které přímo způsobují intenzivní pocit úlevy a potěšení nebo zbavují bolesti. Pokud však tento přínos je spojen s výraznými škodami na zdraví nebo na společenských vztazích a člověk ztrácí schopnost přínosy a rizika racionálně zvažovat, jde o patologickou závislost.

Pro diagnózu patologické závislosti je dle webových stránek Ostrova radosti potřeba, aby byly přítomny některé z následujícího seznamu příznaků:

- Silná touha (chuť, chtíč, bažení, tzv. craving) vůči předmětu závislosti
- Potíže se sebeovládáním zaměřené ve vztahu k předmětu závislosti, tj. například užívání látky i přes jasné vědomí o její škodlivosti (tělesné, duševní, společenské, finanční)
- Vytlačování a zanedbávání jiných potřeb a potěšení, např. přátel, koníčků, práce, apod.
- Zvyšování tolerance - tj. že osoba „snese“ čím dál větší množství a účinek je ve vztahu k množství čím dál menší, takže se zvyšuje potřeba.
- Abstinenční (odvykací) příznaky po změně rizikového chování (např. vysazení užívání návykových látek) a následný návrat k rizikovému chování (např. užívání návykových látek) k odstranění tělesných i psychických odvykacích příznaků. (Středisko volného času, [online]. 2014)

V posledních letech se v oblasti preventivního působení kurátora pro mládež se nejčastěji mluví o užívání návykových látek a patologickém hráčství.

4.4.1 Návykové a psychotropní látky

Pro uvedení do problematiky je nezbytné, zmínit zde alespoň základní obecné informace o vývoji drogové scény v ČR. Zdrojem dat je *Výroční zpráva o stavu ve věcech drog v ČR v roce 2012* Národního monitorovacího střediska pro drogy a drogové závislosti Úřadu vlády ČR.

Na prvním místě v četnosti užívání i počtu uživatelů jsou již dlouhodobě konopné drogy (zejména marihuana). Druhou nejčastěji užívanou nelegální drogou v ČR byla dlouhodobě extáze, v roce 2012 se však podle realizovaných studií dostaly na druhé místo halucinogenní houby. V současnosti ještě nejsou zveřejněna data za rok 2013, ale je pravděpodobné, že na druhé místo by se mohl posunout pervitin. Ten byl v předchozích letech na místě třetím, následován amfetaminy, kokainem a LSD.

Ve skupině dlouhodobých a intenzivních (tzv. problémových) uživatelů drog bylo v ČR odhadnuto přibližně 41,3 tis. osob, z toho bylo: 30,7 tis. uživatelů pervitinu; 4,3 tis. heroinu a 6,3 tis. uživatelů buprenorfinu - celkem tedy 10,6 tis. uživatelů opiátů/opioidů. Počet injekčních (nejrizikovějších) uživatelů drog byl odhadnut na 38,7 tis. Odhadovaný počet problémových uživatelů drog se oproti minulým rokům mírně zvýšil.

Významné změny lze pozorovat u počtu uživatelů opiátů/opioidů, kde v posledních letech došlo ke snížení u heroinu na téměř třetinu oproti situaci před 10 lety. Oproti tomu střední odhad počtu problémových uživatelů pervitinu roste, na čemž má vliv pravděpodobně také změna vzorců užívání pervitinu – v poslední době se běžně užívá v prostředí zábavy a nočního života.

V souvislosti s několika SVL bylo zmíněno také zneužívání organických rozpouštědel – Toluenu. Tato typická „droga chudých“ je však na ústupu a i u nízkopříjmových skupin a osob bez příjmů ji, vzhledem k své nízké ceně a snadné dostupnosti, nahrazuje pervitin, jehož dopady na fyzické zdraví a psychiku uživatelů jsou přeci jen o něco méně devastující. (NMS, 2013, [online].

Výčet návykových a psychotropních látek

dělení dle Kaliny: (Kalina, 2003, str.153-194)

alkohol- je látka vznikající chemickým procesem kvašením sacharidů. Jeho nadměrná konzumace je označována termínem „alkoholismus“, který je oficiálně považován za medicínský problém od roku 1951. Česká republika patří v celosvětovém žebříčku mezi státy s nejvyšší spotřebou alkoholu. Nadměrná pravidelná konzumace alkoholických nápojů způsobuje závislost a řadu zdravotních problémů, somatického i psychického charakteru. V případě komplikací somatického

charakteru se jedná zejména o onemocnění trávicího traktu, jaterní cirhózu, poruchy endokrinního systému, poruchy krvevotvorby, impotenci, poškození plodu u těhotných žen, vyšší výskyt rakovinového bujení apod.

Mezi psychické komplikace se řadí zejména poruchy vědomí, emocí, vnímání, myšlení. Dále si alkoholik může navodit psychotické poruchy, jako alkoholickou halucinózu, paranoidní psychózu a alkoholickou demenci. (Kalina, 2003, str. 153)

Klíčovou roli při léčbě alkoholismu hraje naprostá abstinence a psychoterapie.

opiáty- se v lékařství používají jako nejsilnější léky proti bolesti nebo proti kašli. Mezi nejznámější opiáty patří **braun, heroin, metadon a hydrocodon** a při jejich užívání hrozí velké riziko vzniku závislosti.

Mezi účinky těchto látek euforii, rychlý útlum, zklidnění až ospalost. Utlumuje se dýchání, což můžeme mít za následek zástavu dechu, dále tlumí zónu pro zvracení, což může mít za příčinu vdechnutí žaludečního obsahu. Po požití se stáhnou zornice, sníží se tělesná teplota, zpomalí srdeční činnost a zároveň sníží krevní tlak. Předávkování proto může mít za následek zástavu krevního oběhu. Dalším účinkem je zácpa a svědění pokožky. (Kalina, 2003, str. 159-160)

stimulancia- jak už název napovídá, na rozdíl od opiátů povzbuzuje centrální nervový systém. Typickým zástupcem těchto látek je **pervitin, amfetamin, kokain a extáze**. Stimulancia zvyšují psychomotorické tempo a bdělost, především urychlení myšlení, výbavnost paměti. Zkracují spánek a zahánějí únavu, vyvolávají euforii s příjemnými pocity síly a energie, zároveň snižují chuť k jídlu. Po odeznění účinku dochází k „dojezdu“, což se stav podobný kocovině, který se projevuje vyčerpáním, únavou a bolestmi hlavy, zubů a kloubů. Závislost (somatologický a psychická) na stimulanciích vzniká po dlouhodobém užívání. Pravidelné užívání zvyšuje riziko srdečních a mozkových příhod. Následkem je obecně velká zátěž pro organismus a extrémní hubnutí (varování pro ty, co chtějí zhubnout-návrat k původní hmotnosti stejně rychlý jako její úbytek). Užívání těchto látek může vést k toxické psychóze, což má za následek paranoidně-halucinatorní syndrom (stihy). Krom naprosté abstinence je léčba závislá na užívání psychofarmak.

halucinogenní drogy- tyto látky se obecně dělí na tři skupiny dle charakteru:

1) halucinogeny přírodního původu (**mezkalin, durman, lysohlávký**)

2) halucinogeny živočišného původu (**bufetenin**)

3) syntetické halucinogeny (**LSD, PCP**)

Účinky těchto látek jsou velice různorodé podle typu, množství a čistoty užití drogy. Nejčastěji se jedná je mírné chvění, neschopnost ovládat své pohyby, závratě, nevolnost, zvýšení tepové frekvence a krevního tlaku. Dále se intoxikace může projevit výskytem iluzí a pseudohalucinací, zvýšenou citlivostí v oblasti vnímání. Člověk se po užití cítí v dobré náladě až mírné euforii, někdy však dochází k opačným účinkům, kdy je člověk úzkostný až v depresi. Vysoká dávka může způsobit „badtrip“, kdy dochází k poruchám myšlení, zvýšené vztahovačnosti až paranoie, kterou doprovází porucha paměti, úsudku a pozornosti. Ráz intoxikace je velmi nepředvídatelný. Uživatel si může navodit až pocity depersonalizace, kdy dochází k pocitům ztráty citlivosti části těla, nebo k derealizaci, což je stav úplného odcizení vlastního těla.

Mezi konopné drogy řadíme velmi rozšířenou **marihuanu** a **hašiš**, které obsahují THC, často využívané v medicíně u pacientů s AIDS, léčících se hemoterapií, dále jí využívají pacienti s Alzheimerovou a Parkinsonovou chorobou.

Účinky jsou ovlivněny jedincem, očekáváním, prostředím, psychickým rozpoložením a dalšími faktory. Charakteristické je sucho v ústech, pocit chladu, hladu a žízně. Dále je typická deformace vnímání času, kdy se čas pro uživatele vleče, dále deformace vnímání prostoru, sluchu, hmatu i zraku. Intoxikace je doprovázena příjemnou náladou, která občas přechází do nezadržitelného smíchu., může však také dojít k agresivnímu či depresivnímu rozkladu, panice a jiným úzkostným stavům.

Konopné drogy nevyvolávají somatickou závislost, pouze psychickou, která se projevuje podrážděností, neklidem, depresivní náladou. Hlavním rizikem těchto látek je zejména „stepping stone“, tedy přechod na tvrdé drogy. Při dlouhodobém užívání dochází ke zhoršení paměti a schopnosti soustředit se. Při pravidelném užívání a současně špatném naladění se mohou objevit „flashbacky“, což je paranoidní stav, kdy má dotýčný pocit, že ho někdo sleduje. (Kalina, 2003, str. 174)

analgetika, sedativa- tyto látky jsou užívány zejména z důvodu snížení vnímání bolesti, zklidnění, odstranění úzkosti, strachu a psychického napětí. Mezi nejrozšířenější látky patří **tramal, apaurin, rivotril, rohypnol, diazepam**. Spolu

s hypnotiky řadíme analgetika a sedativa mezi léky vyvolávající závislost. (Kalina, 2003, str. 180)

těkavé látky- mezi ně patří některá rozpouštědla, ředidla, lepidla a plynné látky. Tyto látky ovlivňují funkci centrální nervové soustavy, což se projevuje euforií s následným útlumem, zrakovými a sluchovými halucinacemi. Nejznámějšími zástupci jsou například **toluen, trichlorethylen, éter, benzin, aceton a rajský plyn**. Při inhalaci se dostavuje pocit euforie, poruchy vnímání doprovázené halucinacemi, následně dochází k útlumu a ke spánku. Na základě nemožného odhadu „optimálního“ množství užití látky může dojít k upadnutí uživatele do kómatu, ve kterém může dojít k srdeční zástavě nebo udušení zvratkou. K dalším následkům užívání těchto látek je otupění, poruchy emotivity a chování, agresivita, ztráta zájmů a výkonnosti. Často u uživatelů dochází k toxickému poškození ledvin, jater i mozku, poleptání dýchacích cest, případně aspirační pneumonii. Zejména toluen ale i ostatní uvedené látky vyvolávají silnou psychickou závislost. (Kalina, 2003, str. 193-194)

4.4.2 Patologické hráčství

Pojem gambling je v posledních letech střídán pojmem patologické hráčství, které je také klasifikováno v MKN 10. „*Patologické hráčství je nutkavá a impulzivní porucha, definovaná v MKN-10: Mezinárodní klasifikaci nemocí a přidružených zdravotních problémů v kapitole V. Duševní poruchy a poruchy chování pod diagnózou „F63.0 Patologické hráčství“.* Patologické hráčství je charakterizováno jako porucha spočívající v častých opakovaných epizodách hráčství, které dominují v životě subjektu na újmu hodnot a závazků sociálních, vyplývajících ze zaměstnání, materiálních a rodinných.(MKN 10)

Pro samotného hráče jsou rizika spojená se stresem počínaje vysokým krevním tlakem končící úrazy. Hrozbou jsou také nemoci pohybového aparátu. Nejzávažnější bývají rizika duševní – rozvoj patologického hráčství, deprese, poruchy spánku, úzkosti, sebevražedné tendence, sociální vyloučení a osamělost, nezaměstnanost, chudoba, bezdomovectví, vyšší riziko uvěznění. Nejvíce ohroženi jsou lidé s duševními poruchami, lidé s jinou návykovou nemocí, hyperaktivní lidé s poruchami pozornosti.

To však není jediné riziko, které přináší hazard a hráčství, mladistvá vášeň se s největší pravděpodobností přemění v patologické hráčství. V České republice se i přes povolení sázení a např. hraní na výherních automatech od 18let se patologické hráčství začíná objevovat již v dětském věku.

Patologické hráčství se v mladším věku rozvíjí rychleji než v pozdějších letech. Problémy se odrážejí ve škole, nižší úrovni vzdělání a horšímu uplatnění. Objevuje se s tím zneužívání alkoholu či drog a u chlapců s homosexuální prostitucí.

Rizikové faktory jsou kromě dostupnosti rodinné problémy, nedostatečný rodičovský dohled a péče, hyperaktivita spojená s poruchami pozornosti, deprese, poruchy chování a sociální znevýhodnění. (Nešpor, K. 2011, s. 19-21)

Mezi nejčastější hazardní hry řadíme: hazardní a nehazardní automaty, kasina, sportovní sázky, karetní hry, kostkové hry, další formy např. losy.

4.5 Delikvence a protiprávní jednání

Právě v této podkapitole narážíme na legislativní rozdíl pojmu dítě a mladistvý dle trestního zákoníku. Pro problematiku trestního jednání je pro mládež vytvořen vlastní zákon č. 218/2003 Sb., o soudnictví ve věcech mládeže. Méně závažná protiprávní činnost je kvalifikována jako přestupek, kterému se pro změnu jmenuje zákon č. 200/1990 Sb., o přestupcích.

4.5.1. Dítě a čin jinak trestný

Dítě, které je mladší 15 let, nemůže být souzeno, jelikož není trestně odpovědné. Formy postupu v případě, že se toto dítě dopustí činu jinak trestného, jsou uvedeny v zákonu č. 218/2003 Sb., o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a soudnictví ve věcech mládeže, ve znění pozdějších předpisů.

Podle tohoto předpisu, lze dítěti mladšímu patnáct let uložit některé z opatření v občanskoprávním řízení pouze na základě návrhu státního zástupce. Ten je povinen tento návrh podat jakmile se dozví, že trestní stíhání není přípustné, z důvodu nedostatečného věku dítěte. (zákon č. 218/2003 Sb., § 90)

Osobě mladší 15 let, tedy dítěti mohou být uložena opatření dle §93:

a) Výchovné povinnosti zahrnují různé možnosti, kterým se dítě musí podřídit. Řadí se sem:

- povinnost bydlet s rodičem nebo jiným dospělým, který je odpovědný za výchovu mladistvého,
- zaplacení přiměřené peněžité částky na peněžitou pomoc obětem trestné činnosti, a to jednorázově nebo formou splátek,
- vykonání prospěšné činnosti, která je bezplatná ve svém volném čase,
- usilování o vyrovnání se s poškozeným,
- vynahrazení škody způsobené poškozenému nebo jiné přispění k odstranění následků podle svých možností,
- podrobení se léčbě závislostí na návykových látkách,
- podrobení se vhodnému programu sociálního výcviku, psychologického poradenství, terapeutického programu apod. ve volném čase (Zákon č. 218/2003 Sb., § 18)

b) Výchovná omezení mohou být uložena buď státním zástupcem v přípravném řízení, nebo soudem pro mládež. Nesmí narušovat přípravu mladistvého na budoucí povolání související s plněním povinností týkajících se vzdělávacího programu školy, nebo narušovat výkon povolání či zaměstnání. Řadí se sem:

- nenavštěvování určitých akcí, zařízení nebo jiných pro mladistvého nevhodných prostředí,
- nestýkání se s určitými osobami,
- nezdržování se na určitém místě,
- nepřechevávání předmětů, které by mohly sloužit k páčání dalších provinění,
- neužívání návykových látek,
- neúčastnění se hazardních her, sázek a hraní na výherních hracích přístrojích,
- neměnění místa svého pobytu bez předchozího ohlášení probačnímu úředníkovi,
- bezdůvodné neměnění svého zaměstnání bez předchozího oznámení probačnímu úředníkovi (tamtéž, § 19)

c) Napomenutí s výstrahou je nejmírnějším výchovným opatřením. Jedná se o důraznou výtku protiprávního jednání mladistvého a upozornění na konkrétní důsledky, které mu hrozí, pokud by pokračoval v páčání trestné činnosti. Probíhá za přítomnosti zákonného zástupce dítěte. Uděluje ho státní zástupce v přípravném řízení nebo soud pro mládež. Součástí je také poučení pro rodiče týkající se jejich

odpovědnosti za dítě. Postižení dítěte lze v tomto případě ponechat jeho zákonnému zástupci, škole, kterou dítě navštěvuje nebo výchovnému zařízení, v němž žije. Je však nutno si předem vyžádat stanovisko dané instituce a ta je povinna o výsledku vyrozumět státního zástupce nebo soud pro mládež. (tamtéž, § 20)

d) Zařazení do terapeutického, psychologického nebo jiného vhodného programu ve středisku výchovné péče.

e) Dohled probačního úředníka znamená pravidelné sledování chování dítěte v jeho rodině, způsobu výchovy rodiny, kontrolu dodržování uloženého probačního programu a výchovných povinností a omezení. Probační úředník se také snaží pozitivně na dítě působit, aby vedlo řádný život v souladu se zákonem. Důvodem takového sledování je zajištění ochrany společnosti a snížení možnosti opakovat trestnou činnost. Dítě, jemuž bylo toto výchovné opatření uloženo, spolupracuje s probačním úředníkem na základě stanoveného probačního plánu dohledu, v pravidelných lhůtách se dostavuje na schůzky s probačním úředníkem, informuje probačního úředníka o všech okolnostech týkajících se jeho osoby jako je pobyt, zaměstnání atd. a v neposlední řadě nesmí probačnímu úředníkovi bránit ve vstupu do jeho obydlí při kontrole. (tamtéž, § 16)

f) Ochranná výchova je dítěti mladšímu patnácti let soudem pro mládež uložena v případě, že spáchalo čin jinak trestný, za jehož spáchání trestní zákoník dovoluje uložit výjimečný trest. Dítě musí mít v době spáchání činu dovršen věk 12 let a zároveň nesmí být starší než 15 let. (zákon č. 218/2003 Sb., § 93)

g) Ochranné léčení může soud uložit na základě předchozího vyšetření duševního stavu dítěte, jestliže spáchalo čin jinak trestný ve stavu vyvolaném duševní poruchou či pod vlivem návykové látky a jeho pobyt na svobodě je pro společnost nebezpečný.

4.5.2 Mladistvý a provinění

U mladistvých, tedy osoby ve věku od 15 do 18 let, se protiprávní jednání dle zákona o soudnictví ve věcech mládeže označuje jako provinění. Za tato provinění se mladistvému ukládá opatření dle §10 zákona č. 218/2003 Sb, kdy výchovná a některá ochranná opatření fungují na stejném principu, jako u uložených opatření dítěti mladšími 15 let:

a) výchovná opatření- dohled probačního úředníka, probační program, výchovné povinnosti, výchovná omezení a napomenutí s výstrahou;

b) ochranná opatření- ochranné léčení, zabezpečovací detence, zabránění věci nebo jiné majetkové hodnoty a ochranný výchova;

c) trestní opatření- obecně prospěšné práce, peněžité opatření, peněžité opatření s podmíněným odkladem výkonu, propadnutí věci nebo jiné majetkové hodnoty, zákaz činnosti, vyhoštění, zákaz vstupu na sportovní, kulturní a jiné společenské akce, odnětí svobody podmíněně odložené na zkušební dobu, odnětí svobody nepodmíněně.

Rozsah trestních opatření u mladistvých se odkazuje na trestní zákoník v poloviční sazbě. Výchovná a ochranná opatření jsou obdobná jako v případě opatření u osoby mladší 15 let, která se dopustila činu jinak trestného.

Účelem těchto opatření je vytvoření podmínek pro sociální a duševní rozvoj mladistvého, ochrana před škodlivými vlivy, předcházení dalšímu páčání provinění a v neposlední řadě ochrana bezpečnosti společnosti.

Účastníky řízení o uložení opatření jsou dítě či mladistvý, příslušný orgán sociálně-právní ochrany dětí, zákonní zástupci dítěte nebo osoby, kterým bylo dítě svěřeno do výchovy či jiné obdobné péče. V neposledním případě jsou přítomny také osoby, o jejichž právech a povinnostech se bude rozhodovat. (zákon č. 218/2003 Sb., § 91)

5 PREVENCE A RESOCIALIZACE U MLÁDEŽE S VÝCHOVNÝMI PROBLÉMY

5.1 Prevence jako prostředek k předcházení

Obecně lze vysvětlit pojem prevence jako včasnou obranu nebo také opatření učiněná předem. Principem strategie prevence výchovných problémů je výchova dětí ke zdravému životnímu stylu, k osvojení pozitivního sociálního chování a rozvoje osobnosti. Podle charakteristiky cílových skupin dělíme prevenci, jak uvádí Malach na primární, sekundární a terciární.

Primární prevence- jejímž obsahem jsou všechny metody a přístupy umožňující harmonický rozvoj osobnosti, včetně možnosti rozvíjení nadání, zájmů a pohybových a sportovních aktivit. Jsou to veškeré aktivity realizované s cílem přejít problémům a následkům spojených se sociálně patologickými jevy. Primární prevence zahrnuje především výchovné, vzdělávací, volnočasové, osvětové a poradenské aktivity zaměřené na nejširší veřejnost. Zvláštní pozornost je zaměřena na pozitivní ovlivňování dětí a mládeže (na využití volného času apod.) Odpovědnost za primární prevenci spadá do působnosti rodiny, obcí a Ministerstva školství mládeže a tělovýchovy.

Tento typ prevence se dělí na specifickou prevenci, která je zaměřená a určitou problematiku a nespécifickou prevenci, která je obecná.

Sekundární prevence- se zabývá rizikovými jedinci nebo skupinami osob, u nichž je zvýšená pravděpodobnost, že se stanou pachatelé nebo oběťmi trestné činnosti či se setkají s jiným typem rizikového chování. Zaměřuje se na konkrétní sociálně patologické jevy a na příčiny kriminogenních situací.

Terciární prevence- spočívá v resocializaci narušených osob, k zamezení recidivy, předcházení dalším škodám a ve snaze zmírnění rizik již naskytnutého problému. Spočívá například v sociálním poradenství, pomoc s pracovním uplatněním a rekvalifikací, pomoc při získávání bytu apod.) (Malach, 2007, str. 170-171)

5.2 Převýchova jako snaha o napravení již vzniklých výchovných problémů

Reedukace a resocializace jsou odborné termíny, které lze česky přeložit jako převýchovu jedince, která mu umožní návrat do společnosti. Naučí ho tedy žít

řádným způsobem života, který je společností, normami a naší legislativou akceptován.

Dle Malacha může být převýchova úspěšně realizovaná v rodině, obvykle za podmínek s podporou poradenských zařízení, středisek pro preventivně výchovnou péči a škol nebo v samotných školských zařízeních. Činitelé výchovy proto jsou zejména rodina, škola, orgány sociální péče (kurátor pro mládež), policie, státní zastupitelství, soudy, střediska výchovné péče, diagnostické ústavy i zařízení pro výkon ústavní a ochranné výchovy.

Ať už je činitelem výchovy kterákoli instituce, zásadním cílem převýchovy by měla být změna postojů, názorů a systému hodnot. (Malach, 2007, str. 108)

5.3 Činitelé v oblasti prevence a resocializace

System výchovných a převýchovných zařízení- tento systém pro sociálně patologické jedince je uspořádán dle závažnosti defektu, dle věku, pohlaví a druhu navštěvovaného vzdělávacího zařízení.

S prvními preventivně výchovnými činiteli se děti setkávají již na školách, kde působí výchovný poradce a školní metodik prevence. **Výchovný poradce** je důležitou složkou ve věci práce s mládeží, která působí zejména ve školských zařízeních. Zabývá se otázkami výběru povolání žáka, řeší ve spolupráci s pedagogicko-psychologickou poradnou problémy spojené a poruchami učení a chování žáků, řeší prospěchové a kázeňské problémy a je poradcem ředitele školy ve výchovných otázkách a úzce spolupracuje s metodikem prevence.

Povinnosti **školního metodika prevence** jsou zakotveny ve Strategii prevence sociálně patologických jevů u dětí a mládeže v působnosti resortu Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy. Dle Malacha mezi ně patří:

- koordinace a realizace Minimálního preventivního programu ve škole a školském zařízení;
- podílí se na soustavném vzdělávání pracovníků školy v oblasti prevence;
- zajišťuje zhodnocení a poskytnutí výsledků Minimálních preventivních programů;
- spolupracuje s okresním metodikem prevence;

- podílí se na opatřeních při výskytu sociálně patologických jevů ve škole nebo ve školském zařízení. (Malach, 2007, s. 74)

Školní metodik prevence spolupracuje s výchovným poradcem, třídními učiteli a dalšími pedagogy. Tato spolupráce v souladu s preventivní strategií pomáhá optimalizovat sociální klima školy a reagovat na sociálně patologické jevy.

V prevenci primární, sekundární i terciární hrají významnou roli **sociální služby**, které upravuje zákon č. 108/2006 Sb., o sociálních službách, ve znění pozdějších předpisů. **Domy na půl cesty a azylové domy** (Zákon o sociálních službách, §57-§58)- jsou služby poskytované za úplatu a na přechodnou dobu pro osoby do 26 let věku, které po dosažení zletilosti opouštějí školská zařízení pro výkon ústavní nebo ochranné výchovy. Cílem této služby je pomoc mladým v těžkých začátcích vstupu do života s co nejmenším rizikem konfliktu se zákonem. **Kontaktní centra**(tamtéž, §59)- jsou nízkoprahová zařízení navazující kontakt s osobami ohroženými závislostí na návykových látkách. Cílem služby je minimalizovat sociální a zdravotní rizika spojená se zneužíváním návykových látek. Služba je poskytována bezplatně a obsahuje terapeutické činnosti a pomoc při prosazování svých práv a zájmů. Další a bezplatnou službou je **krizová intervence** (§60-60a), která je určená klientům, kteří jsou ohroženi na zdraví nebo životě, kdy přechodně nemohou řešit svojí nepříznivou situaci vlastními silami. Služba obsahuje poskytnutí ubytování, stravy, terapeutické činnosti a pomoc při prosazování vlastních práv a zájmů. **Nízkoprahová zařízení pro děti a mládež** (tamtéž, §62) je služba poskytovaná bezúplatně dětem a mládeži ohroženým sociálním vyloučením. **Služby následné péče** (tamtéž, §64) jsou bezúplatná službou, která se zaměřuje mimo jiné na doléčování závislostí.

Pro rodiny s dětmi jsou určeny ambulantní bezúplatné **sociálně- aktivizační služby pro rodiny s dětmi** (tamtéž, §65). **Stacionáře** (tamtéž, §46-§47) poskytují ambulantní služby mimo jiné osobám ohroženým užíváním návykových látek, jejichž situace vyžaduje pravidelnou pomoc jiné osoby. **Terapeutické komunity** (tamtéž, §68) jsou placené a poskytují bydlení na přechodnou dobu pro osoby závislé na návykových látkách nebo osoby s chronickou psychickou poruchou, které mají zájem o začlenění do běžného života. A na závěr **terénní programy** (tamtéž, §69), které jsou bezplatně nabízeny osobám, které ohroženým rizikovým způsobem života.

Ve vývoji jedince jsou důležité zájmy a aktivity ve volném čase, čímž se zabývají **domy dětí a mládeže**, které zřizuje magistrát města nebo městský úřadem. Dětem nabízí možnosti trávení volného času různými kulturními, sportovními nebo vzdělávacími aktivitami. Obdobou domů dětí a mládeže jsou dnešní nízkoprahové kluby. (Matoušek, 2005, str. 273)

V oblasti prevence kriminality působí zejména policie. V rámci naší republiky se setkáváme se dvěma druhy policie, **Státní policií České republiky a Městskou policií**.

Policie České republiky je jednotný ozbrojený bezpečnostní sbor zřízený zákonem České národní rady, který má sloužit veřejnosti. Jejím úkolem je chránit bezpečnost osob a majetku, chránit veřejný pořádek a předcházet trestné činnosti. Plní rovněž úkoly podle trestního řádu a další úkoly na úseku vnitřního pořádku a bezpečnosti svěřené jí zákony, předpisy Evropských společenství a mezinárodními smlouvami, které jsou součástí právního řádu České republiky. (Vokuš, 2010, str. 3)

Městská policie je orgán obce, který zřizuje a ruší zastupitelstvo města obecně závaznou vyhláškou. Městská policie zabezpečuje místní záležitosti veřejného pořádku v rámci působnosti obce a plní další úkoly, například: přispívá k ochraně a bezpečnosti osob a majetku, dohlíží nad dodržováním pravidel občanského soužití, přispívá v rozsahu stanoveném tímto nebo jiným zákonem k bezpečnosti a plynulosti provozu na pozemních komunikacích, odhaluje přestupky a jiné správní delikty, upozorňuje fyzické a právnické osoby na porušování obecně závazných právních předpisů a činí opatření k nápravě a v neposlední řadě zajišťuje preventivní programy v oblasti kriminality.

Mezi významné instituce, které pracují s mládeží s výchovnými problémy, patří **střediska výchovné péče (SVP)** jsou zřízena státem od roku 1990 a nabízejí ambulantní programy pro rizikovou mládež a rodiny těchto mladých lidí. Některá střediska mají pobytová oddělení (dobrovolné pobyty o délce 6-8 týdnů). Většina z těchto středisek vznikla při diagnostických ústavech. Personál a styl práce středisek jsou tedy úzce propojeny. Mezi odborníky působící v těchto zařízeních patří zejména psycholog, etoped a sociální pracovníce. (Matoušek, 2008, str. 272)

Základními funkcemi SVP jsou:

- předcházení vzniku a rozvoji negativních projevů chování dětí a mládeže;

- předcházení narušení zdravého vývoje;
- zmírňování, odstraňování příčin nebo důsledků již vzniklých poruch chování;
- přispívání k zdravému osobnostnímu vývoji dítěte;
- poskytování poradenských služeb. (Opekarová, 2007, str. 35)

Nové možnosti trestního řízení nabízí **Probační a mediační služba (PMS)**, kterou upravuje zákon č. 257/2000 Sb. o Probační a mediační službě, ve znění pozdějších předpisů. Zákon o PMS definuje probaci jako organizování a vykonávání dohledu nad obviněným, obžalovaným nebo odsouzeným, kontrolu výkonu trestů nespojených s odnětím svobody, včetně uložených povinností a omezení, sledování chování odsouzeného ve zkušební době podmíněného propuštění z výkonu trestu odnětí svobody, dále individuální pomoc obviněnému a působení na něj, aby vedl řádný život, vyhověl soudem nebo státním zástupcem uloženým podmínkám, a tím došlo k obnově narušených právních i společenských vztahů."

Mediací pak zákon o PMS rozumí mimosoudní zprostředkování za účelem řešení sporu mezi obviněným a poškozeným a činnost směřující k urovnání konfliktního stavu, vykonávanou v souvislosti s trestním řízením.

Dle Matouška základními třemi cíli práce úředníku PMS jsou: integrace obviněného, tedy začlenění do života společnosti bez dalšího porušování zákonů; participace poškozeného- zapojení poškozeného do „procesu“ náhrady škody a obnovení jeho pocitu bezpečí a důvěry v právní systém; ochrana společnosti tím, že řeší konfliktní situace spojené s trestním řízením a zajišťuje uložení a kontrolu alternativních trestů a opatření. (Matoušek, 2010, str. 286)

Nové instituty řešení trestné činnosti, na jejichž plnění úředníci PMS dohlížejí, jsou: podmíněné zastavení trestního stíhání, narovnání, obecně prospěšné práce, podmíněné odsouzení s dohledem, podmíněné upuštění od potrestání s dohledem, náhrada vazby dohledem a podmíněné propuštění z výkonu trestu odnětí svobody s dohledem.

Diagnostický ústav (DÚ) je typem zařízení, které je rozděleno do dvou kategorií, jak pro děti, 3-15 let, tak pro mladistvé, 15-18 let, a to z důvodu povinné školní docházky, studia a přípravy na budoucí povolání.

Do diagnostických ústavů je přijímána mládež z důvodu komplexního vyšetření jedince, který má výchovné problémy, nebo byl ohrožen jeho mravní vývoj. Dále

z důvodu opožděného duševního vývoje a narušené osobnosti. (Švarcová, 2009, str. 140) V diagnostických ústavech na děti výchovně působí pedagogové, vychovatelé, etopedii, psychologové, zdravotní sestry, sociální pracovníce, dle potřeby také psychiatr, pediatr, logoped atd. Komplexní vyšetření trvá zpravidla dva měsíce. Hlavním úkolem diagnostických ústavů je vyšetření dítěte nebo mladistvého po zdravotní, psychologické, sociální a pedagogické stránce. Na základě komplexního vyšetření diagnostický ústav zpracovává závěrečnou diagnostickou zprávu s návrhem programu na rozvoj osobnosti a následně dojde k rozmístění do příslušného typu zařízení.

Do diagnostického ústavu nemusí být nyní dítě nebo mladiství umístěn na základě rozhodnutí soudu, lze provést diagnostiku i na základě vlastního rozhodnutí dítěte, mladistvého nebo jeho rodičů.

Dětský domov se školou (DDŠ) zajišťuje péči o děti s nařízenou ústavní nebo ochranou výchovou, u kterých se objevují závažné výchovné problémy. Tyto děti nemohou být vzdělávány v běžné škole, jež není součástí zařízení. Nemůže-li být dítě po ukončení základní povinné školní docházky pro pokračující závažné poruchy vzděláváno na střední škole či učilišti mimo zařízení, je přeřazeno do výchovného ústavu. (Skutil, 2011, str. 20)

Výchovný ústav (VÚ) je typ ústavního zařízení, který je zřizován Ministerstvem školství, mládeže a tělovýchovy. V tomto zařízení jsou umístěny obtížně vychovatelné děti. Dále rozlišujeme výchovné ústavy pro děti, které plní základní povinnou školní docházku a pro mladistvé, studující střední školu nebo odborné učiliště, případně praktickou školu. Výchovné ústavy spadají do kategorie zvláštních výchovných zařízení internátního typu.

Převýchovu ve výchovném ústavu vykonávají především speciální pedagogové, psychologové a odborníci z oblasti etopedie. Vzdělávání probíhá v menším počtu žáků, což zajišťuje individuálnější přístup k jedinci, než v klasické škole. (Švarcová, 2009, str. 137)

Nápravně výchovné zařízení pro mladistvé odsouzené je určeno mladistvým ve věku 15-18 let pro výkon trestu odnětí svobody na základě pravomocného rozhodnutí soudu. Jedná se tedy o mladistvé, kteří spáchali přečin nebo trestný čin. Po dovršení

18. roku soud rozhodne, zda si již zletilý odpyká zbytek trestu v tomto zařízení, nebo bude přemístěn do zařízení určeného pro dospělé.

6 NABÍZENÉ SLUŽBY PRO RODINY S DĚTMI S VÝCHOVNÝMI PROBLÉMYNA KRÁLOVÉDVORSKU A OKOLÍ

6.1 Dvůr Králové nad Labem a okolí

Město Dvůr Králové nad Labem je obcí ve smyslu čl. 99 ústavního zákona č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky.

Základní územní obvod, v němž úřad vykonává svou působnost (dle ustanovení § 61 zákona č. 128/2000 Sb., o obcích, v platném znění), tvoří obvody těchto obcí a jejich místní části: Bílá Třemešná, Bílé Poličany, Borovnice, Borovnička, Dolní Brusnice, Doubravice, Dubenec, Dvůr Králové nad Labem, Horní Brusnice, Hřibojedy, Choustníkovo Hradiště, Kocbeře, Kohoutov, Kuks, Lanžov, Libotov, Litič, Mostek, Nemojov, Stanovice, Trotina, Třebihošť, Vilantice, Vítězná, Velký Vřešťov, Vlčkovice v Podkrkonoší, Zábřezí - Řečice, Zdobín.

1

Dvůr Králové nad Labem je historické město s téměř sedmnácti tisíci obyvateli. Nachází se v centrální části Královéhradeckého kraje asi 35 km severně od Hradce Králové a 19 km jižně od Trutnova. Město s tradicí textilního průmyslu má

¹Dvůr Králové nad Labem: Informační portál města [online]. 2010, 13.8.2013 [cit. 2013-10-26]. Dostupné z: <http://www.mudk.cz/cz/radnice/spravni-obvod/>

řadu historických, kulturních i uměleckých památek a je jedním z turistických center východních Čech.

Město je situováno v Královédvorské kotlině po obou březích horního toku řeky Labe. Ze severní strany město obklopuje les Království, z jižní strany Libotovský hřbet. Průměrná nadmořská výška je 371m n.m. (270-Labe v Žirči, 459-Záleský vrch).

Základní informace

status:	město
kraj:	Královéhradecký
okres:	Trutnov
Dvůr Králové nad Labem:	obec s rozšířenou působností pověřená obec
katastrální výměra:	35,82 km ²
zeměpisné souřadnice:	50° 25' 59" s. š., 15° 48' 44" v. d.
nadmořská výška:	298 m
adresa městského úřadu:	náměstí T. G. Masaryka 38, Dvůr Králové nad Labem
starostka:	Edita Vaňková
oficiální web:	http://www.mudk.cz

2

Obyvatelstvo

Počet obyvatel (k 1. 8. 2013)	
celkem	16 518
bez cizinců	15 981
muži	8 091
ženy	8 427

3

6.2 Orgán sociálně-právní ochrany dětí Dvůr Králové n/L (OSPOD)

OSPOD je označení pro orgán sociálně- právní ochraně dětí, který vykonává činnost, jenž zahrnuje zejména zajištění práva dítěte na jeho příznivý vývoj a řádnou

²Dvůr Králové nad Labem [online]. 2002, 10.9.2013 [cit. 2013-10-26]. Dostupné z: http://cs.wikipedia.org/wiki/Dv%C5%AFr_Kr%C3%A1lov%C3%A9_nad_Labem

³Dvůr Králové nad Labem: Informační portál města [online]. 2010, 13.8.2013 [cit. 2013-10-26]. Dostupné z: <http://www.mudk.cz/cz/mesto/o-meste/>

výchovu, ochranu zájmů dítěte, včetně jeho jmění a působení k obnovení narušených funkcí rodiny. Toto všechno je upraveno mimo jiné zákonem č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů. V rámci služeb je činnost OSPOD zajištěna 24 hodin denně.

Hlavní činnost OSPOD:

- rozvodová problematika;
- spolupráce se soudy- dohledy, podání zprávy o prošetření poměrů, podněty; k nařízení soudního dohledu, ústavní a ochranné výchovy;
- práce se sociálně slabými rodinami;
- činnost kurátora pro děti a mládež;
- náhradní rodinná péče;
- pomoc dětem ohroženým trestnou činností na nich páchanou.

Sociálně-právní ochranu dětí zajišťují orgány sociálně-právní ochrany dětí, jimiž jsou: obecní úřady, obecní úřady obce s rozšířenou působností, krajské úřady, Ministerstvo práce a sociálních věcí, úřad pro mezinárodně-právní ochranu dětí, Úřad práce ČR.

Dle Špeciánové mezi orgány nepatří, i přes to ale sociálně-právní ochranu dětí mohou poskytovat zejména o obce v samostatné působnosti, kraje v samostatné působnosti, komise pro sociálně-právní ochranu dětí, fyzické nebo právnické osoby, k výkonu sociálně-právní ochrany dětí pověřené (tzv. pověřené osoby). Sociálně-právní ochrana dětí je poskytována bezplatně. (Špeciánová, 2007, str. 11)

V rámci OSPOD Dvůr Králové nad Labem na poloviční úvazek působí také psychologka, která na základě podnětu sociálních pracovníků poskytuje dětem a jejich rodinám psychologickou pomoc formou individuální a rodinné terapie.

6.2.1 Kurátor pro mládež

Důležitou složkou na oddělení Sociálně-právní ochrany dětí je kurátor pro děti a mládež, jenž provádí komplexní sociálně- právní poradenství a sociální terapii s problémovými jedinci a jejich rodinami. (Skutil, 2011, str. 42)

V publikaci Matouška, Kodymové a Koláčkové je definován jako státní úředník, jehož úkolem je zabývat se zejména dětmi, které vedou zahálčivý

a nemravný život, dětmi zanedbávajícími povinnou školní docházku, požívající alkohol nebo jiné návykové látky, děti živící se prostitucí, dětmi, které páchají protiprávní činností (přestupky, čin jinak trestný, provinění), dětmi, které utíkají z domova i těmi, na kterých byl spáchán trestný čin.

Kurátor má poskytovat pomoc při překonávání nepříznivých sociálních podmínek a výchovných vlivů s cílem umožnit dítěti začlenění do společnosti. Zákon kurátorovi ukládá povinnost sledovat, jak tyto děti využívají volný čas, s kým se stýkají sledovat u nich projevy nesnášenlivosti a násilí. Měl by jim nabízet volnočasové programy, má spolupracovat se školami a dalšími subjekty, které jsou přímo přítomny výchovnému procesu dětí. Zvláštní pozornost kurátoři věnují prevenci, která je zaměřená zejména na zamezení proniknutí nepříznivých vlivů na děti jimi doposud nedotčené. Pozornost je také věnována dětem z rodin s nízkou sociální úrovní. (Matoušek, Kodymová, Koláčková, 2010, str. 270)

Kromě přímé práce s rodinou a s dětmi s výchovnými problémy se kurátoři účastní trestných řízení vedených proti mladistvým, má spolupracovat s věznicemi při řešení sociálních problémů mladistvých. Je v osobním styku s dítětem a osobami odpovědnými za jeho výchovu.

Náplň práce kurátora pro děti a mládež shrnuje Špeciánová v těchto bodech:

- sleduje nepříznivé vlivy, které na děti působí, sleduje příčiny jejich vzniku a činí opatření k omezení působení těchto vlivů na děti,
- pomáhá rodičům s řešením výchovných problémů,
- poskytuje nebo zprostředkuje rodičům poradenství v oblasti výchovy, vzdělání a péči o zdraví,
- může uložit rodičům nebo jiným osobám odpovědným za výchovu či samotnému dítěti nebo mladistvému výchovné opatření,
- dává podněty či návrhy na uložení výchovného opatření, včetně nařízení ústavní výchovy. V této souvislosti pomáhá rodině upravit poměry pro návrat dítěte s nařízenou ústavní výchovou návrat do rodiny. (Špeciánová, 2007, str.22)

V oblasti obce s rozšířenou působností, do které spadá město Dvůr Králové, působí na Městském úřadu dvě kurátorky pro mládež. Do péče těchto kurátorek se jedinec může dostat na základě podnětu školy, policie nebo jiné fyzické či právní

osoby. Toto dítě či mladiství je s rodiči písemně vyzván k osobnímu setkání na oddělení OSPOD, kde je proveden výchovný pohovor. Jedinec a jeho rodina jsou seznámeni s funkcí kurátora, poučení po právní stránce v dané problematice a jsou projednány zjištěné nedostatky. Z tohoto jednání je sepsán záznam, který s dalšími informacemi o rodině a jedinci samotném tvoří spisovou dokumentaci nezletilého. Následně si kurátor může vyžádat písemný posudek od škol, lékaře a jiných odborníků, kteří s jedincem pracují. Kurátor pro mládež v těchto případech také vykonává sociální šetření v místě bydliště, kde zjišťuje, v jakých podmínkách rodina žije. S nezletilým a jeho rodinou je sestaveno vyhodnocení situace dítěte a vytvořen individuální plán s jednotlivými cíli, kterých je nutné dosáhnout.

V případě nenapravení nedostatků koordinuje kurátor práci s rodinou, případně jim dané programy a terapie může nařídit ve správním řízení či podat návrh k soudu. Pokud jsou výchovné problémy natolik závažné, že ohrožují zdraví a život dítěte nebo lidí v jeho okolí, je možné na základě návrhu k soudu nad nezletilým nařídit ústavní výchovu. Stane-li se tak, začíná spolupráce mezi kurátorem a tímto zařízením s cílem upravit rodinné poměry, či napravit nedostatky v chování tak, aby se dítě mohlo navrátit zpět do rodinného prostředí. Během nařízené ústavní výchovy je kurátor povinen nejméně 1x za 3 měsíce klienta navštěvovat, to samé platí i o návštěvách jeho rodiny.

Mimo vlastní práce kurátora s klientem a jeho rodinou, jenž lze bezpochyby zařadit mezi preventivní činnost, podílí se kurátor na zprostředkování preventivních programů na základě zakázky škol, ale i na vlastní tvorbě preventivních aktivit. V současné době kurátorky Dvora Králové nabízejí společně s Výchovným ústavem Husův domov v rámci prevence besedy na téma „Činnost kurátora pro děti a mládež“, které jsou určeny žákům druhého stupně základních škol, středních škol a středních odborných učilišť. První část besed je zaměřena na popis činnosti kurátora a na vlastní typy výchovných problémů. V druhé části se žákům představí chovanec Výchovného ústavu Husův domov, oddělení Poklad, které je zaměřeno na klienty s drogovou problematikou. Tento chlapec žákům převypráví poslední roky svého života, kdy se z chytrého žáka a hodného chlapce po rozvodu rodičů stal záškolák, podvodník, narkoman, gambler a pachatel řady trestných činů.

Dále se kurátorky podílejí na činnosti Farní charity (Nízkoprahového klubu Střelka), kdy s pracovníci pořádají dětské akce a tábory. Mezi velmi oblíbenou aktivitu patří pravidelné návštěvy Městského útulku ve Dvoře Králové nad Labem, kdy se děti učí nést zodpovědnost za svěřené zvíře, poznávají různé druhy zvířat a péči o ně, smysluplně tráví volný čas a poznávají nové kamarády, ať už lidské nebo zvířecí. V rámci Farní charity (Sociálně- aktivizační služby klubu Labyrint) sepisují s pracovníci a rodinami závazné zakázky využití sociálních služeb.

Jak již bylo řečeno při práci s klientem s výchovnými problémy je kurátor brán jako koordinátor, který zprvu klientů doporučuje, případně následně nařizuje využití sociálních a jiných odborných služeb. V rámci spolupráce mezi jednotlivými institucemi, jednou ročně kurátorky svolávají jednání se školními metodiky prevence, městskou policií, psychologičky městského úřadu a pracovníci Farní charity. Zde jsou sdíleny aktuální informace v oblasti prevence, prezentovány nabízené preventivní aktivity a domluvená další spolupráce. Mimo výše uvedené subjekty kurátor pro mládež spolupracuje dále zejména s Policií České republiky, Okresním soudem v Trutnově, Probační a Mediační službou, Středisky výchovné péče v Hradci Králové a Trutnově, výchovnými ústavami, dětskými domovy se školou, Pedagogicko- psychologickou poradnou v Trutnově, RIAPSEM Trutnov a dalšími neziskovými organizacemi.

6.3 Farní charita

Charita Dvůr Králové nad Labem je nezisková organizace. Jejím cílem je pomoc všem, kdo to potřebuje bez ohledu na barvu pleti, národnost nebo náboženství. Na rodinu s dětmi s výchovnými problémy se zaměřují zejména tyto tři poskytovatelé služeb, spadající pod Farní charitu ve Dvoře Králové nad Labem:

- Nízkoprahové zařízení pro děti a mládež Střelka
- Sociálně aktivizační služba pro rodiny s dětmi Klub Labyrint
- Občanské poradna

6.3.1 Nízkoprahové zařízení pro děti a mládež Střelka (NZDM Střelka)

adresa organizace: Farní charita, Palackého 99, Dvůr Králové nad Labem

kontaktní osoba: Mgr. Kateřina Litošová (sestra Dagmar)

kontakt: tel.: 731 604 695

e-mail: strelka@charitadk.cz

web: www.dk.charita.cz/strelka

Nízkoprahové zařízení pro děti a mládež Střelka (dále jen NZDM) je určeno pro děti a mládež ve věku 6 – 26 let ze Dvora Králové a okolí, které nemají prostor, příležitosti a podněty pro rozvoj svých schopností. V klubu se mohou učit smysluplně trávit volný čas, uskutečňovat své nápady a získávat nové dovednosti, aby uměli najít své místo v životě, dokázali předcházet rizikovým situacím a obstáli v mezilidských vztazích. NZDM Střelka dětem a mládeži nabízí podporu, doprovázení a radu v každodenních i náročnějších životních situacích. Služba je poskytována anonymně, bezplatně, je založena na křesťanských hodnotách a na principech dobrovolnosti a rovnosti (*Nízkoprahové zařízení pro děti a mládež: Střelka*, [online], 2014).

Základní činnosti při poskytování sociálních služeb v Nízkoprahovém zařízení pro děti a mládež Střelka se zajišťují dle vyhlášky č. 505 zákona č. 108 o sociálních službách v rozsahu těchto úkonů:

- výchovné, vzdělávací a aktivizační činnosti- které spočívají zejména v zajištění podmínek pro společensky přijatelné trávení volného času, v pracovních výchovných činnostech s dětmi, v nácviku upevnování motorických, psychických a sociálních schopností a dovedností a v zajištění podmínek pro přiměřené vzdělání.

V NZDM Střelka se realizují prostřednictvím těchto služeb: besedy, podpora vlastních aktivit, pomoc se školou, doučování, volnočasové aktivity, situační intervence a skupinové aktivity.

- zprostředkování kontaktu se společenským prostředím- aktivity umožňující lepší orientaci ve vztazích odehrávajících se ve společenském prostředí.

V NZDM Střelka se realizují prostřednictvím těchto služeb: akce přístupná veřejnosti pořádaná klubem a akce mimo klub (pořádané zařízením i jinými subjekty).

- sociálně terapeutická činnost- socioterapeutické činnosti, jejichž poskytování vede k rozvoji nebo udržení osobních a sociálních schopností a dovedností podporujících sociální začleňování osob.

V NZDM Střelka se realizují prostřednictvím těchto služeb: práce se skupinou, individuální rozhovor, poradenství, pomoc v krizi.

- pomoc při uplatňování práv a oprávněných zájmů
 1. pomoc při vyřizování běžných záležitostí (např. doprovázení na úřad, poštu nebo policii)
 2. pomoc při obnovení nebo upevnění kontaktu s rodinou a pomoc a podpora při dalších aktivitách podporujících sociální začleňování osob

V NZDM Střelka se realizují prostřednictvím těchto služeb: jednání s institucemi ve prospěch uživatele služby, doprovod, poskytnutí informace, práce s osobami blízkými a zprostředkování kontaktu na návazné služby.

6.3.2 Sociálně aktivizační služby pro rodiny s dětmi Klub Labyrint

adresa organizace: Farní charita, Palackého 99, Dvůr Králové nad Labem

kontaktní osoba: Mgr. Pavlína Kupková

kontakt: tel.: 731 598 850

e-mail: labyrint@charitadk.cz

web: www.dk.charita.cz/labyrint

Klub Labyrint nabízí podporu a pomoc rodinám s dětmi ze Dvora Králové a okolí, které jsou ohrožené nebo stížené sociálním vyloučením. Jedná se o ambulantní i terénní služby, které pomáhají členům těchto rodin zmírnit dopady své nepříznivé sociální situace a získávat potřebné kompetence k jejímu zvládnutí.

Služba je poskytována individuálně, bezplatně a s důrazem na důvěru mezi pracovníkem a uživatelem a to buď ambulantně v prostorách v centru města (v zařízení fary) nebo terénní formou v přirozeném prostředí uživatelů. Jejím cílem je posilovat schopnosti uživatelů uspět ve společnosti (v oblasti bydlení, finanční gramotnosti, zaměstnání, vzdělávání), poskytovat informace potřebné pro sociální začlenění uživatelů, zvyšovat počet příležitostí k společnému trávení volného času pro rodiny a zvyšovat počet možností trávit volný čas s vrstevníky. (*Sociálně aktivizační služby pro rodiny s dětmi: Labyrint, [online]. 2014*)

Sociálně aktivizační klub pro rodiny s dětmi Labyrint poskytuje zejména tyto služby:

- klub pro rodiče s dětmi do 7 let, který je zaměřený na rozvoj potřebných dovedností pro předškoláky, přípravu do školy prostřednictvím her, aby děti získaly potřebné dovednosti pro plynulý přechod na základní školu.
- pomoc s domácími úkoly- pracovníci klubu pomáhají dětem s úkoly a obtížným učivem
- odpoledne pro rodiče s dětmi- v klubu mohou rodiče s dětmi trávit čas hraním na hudební nástroje, výtvarnými aktivitami nebo se společně učit jiným dovednostem
- výlety- pracovníci s rodinami pořádají výlety nebo jiné akce
- návštěvy doma- po dohodě mohou pracovníci navštívit klienty doma, kde jim pomáhají s řešením obtížné rodinné situace dle potřeb rodiny
- poradna- nabízí možnost poradit se se sociálním pracovníkem (poradenství v oblasti financí, jednání s úřady, péče a výchova dítěte apod.)

6.3.3 Občanské poradna

adresa organizace: Farní charita, Palackého 99, Dvůr Králové nad Labem

kontaktní osoba: Ing. Zdeněk Bartoš - vedoucí občanské poradny

kontakt: tel.: 499 620 431, 731 598 850

e-mail: poradna@charitadk.cz

web: www.dk.charita.cz/labyrint/op

Občanská poradna Farní charity Dvůr Králové nad Labem je určena všem lidem, kteří jsou nebo by mohli být v obtížné životní situaci z důvodu nedostatku informací či neschopnosti je účinně použít. Cílem je poskytovat informace a rady ve vybraných oblastech, a tím zlepšit schopnost občanů samostatně řešit každodenní situace. Služba je poskytována na principech bezplatnosti, nezávislosti, nestrannosti, diskrétnosti. (*Občanská poradna*, [online]. 2014)

Poradenství je poskytováno v těchto oblastech - sociální dávky, sociální pomoc, pojištění (sociální, zdravotní), bydlení, rodinné a mezilidské vztahy, pracovní-právní problematika, majetkoprávní problematika (dědictví, reklamace, škody na zdraví apod.), finanční problematika (dluhy, oddlužení apod.), právní systém (orientace v zákonech - např. občanské, pracovní, exekuční apod.), ostatní (trestní problematika a další).

6.4 RIAPS

RIAPS je zkratka pro regionální institut ambulantních a psychosociálních služeb, který sídlí v okresním městě Trutnov a částečně ve Dvoře Králové nad Labem. Mezi služby, které RIAPS poskytuje mladistvým s výchovnými problémy a jejich rodinám jsou: psychologická a psychiatrická ambulance, manželská a rodinná poradna, nízkoprahový klub a kontaktní centrum.

6.4.1 Ambulance

Ambulance je jedna ze služeb RIPSU, která pod sebou skrývá odvětví klinické psychologie, psychiatrie a dětské psychiatrie a ambulanci pro léčbu závislostí.

- **klinická psychologie**

web: <http://www.riaps.cz/ambulance/>

adresa: RIAPS, ambulance klinické psychologie, Presslova 449, Dvůr Králové
RIAPS, ambulance klinické psychologie, Procházkova 818, Trutnov

tel. kontakt: 725 099 630, 725 720 341

e-mail: riaps@seznam.cz, riaps@riaps.cz

Určeno pro ty, kteří potřebují služby klinického psychologa bez další specifikace věkem, etnikem, náboženstvím, politickou příslušností, sociálním postavením, s preferencí klientů z oblasti regionu Trutnov.

Poskytovanými službami jsou: diagnostika u dětí a dospělých; psychoterapie individuální, párová, rodinná; poradenství; konzultace, vedení stáží studentů, besedy s žáky, studenty. Většina služeb je hrazena ze zdravotního pojištění.

- **psychiatrie a dětská psychiatrie**

web: <http://www.riaps.cz/ambulance/>

adresa: Psychiatrická ambulance, Presslova 449, 54401 Dvůr Králové n/L

tel. kontakt: 499 320 517, 725 099 630

e-mail: KozakovaZuzana@seznam.cz, psychiatrie.dvur@seznam.cz,

adresa: Psychiatrická ambulance, Procházkova 818, 541 01 Trutnov

tel. kontakt: 499 814 890, 731 441 264

e-mail: ambulance.trutnov@riaps.cz, riaps@riaps.cz

Ambulance psychiatrie je určena osobám, které potřebují služby psychiatra a dětského psychiatra, bez další specifikace věkem, diagnosou, etnikem, náboženstvím, politickou příslušností, sociálním postavením.

Poskytovanými službami jsou: diagnostika u dětí a dospělých; farmakoterapie; psychoterapie (individuální, párová, rodinná); realizace ochranné ambulanci léčby psychiatrické, protialkoholní a proti toxikomanické; substituční program subutex, suboxone (ne metadon); práce se závislými na alkoholu, přijímání jsou i klienti s ostatními závislostmi, včetně gamblingu; poradenství, konzultace, vedení stáží studentů, besedy s žáky, studenty.

Většina služeb je hrazena ze zdravotního pojištění.

- **ambulance pro léčbu závislostí**

web: <http://www.riaps.cz/ambulance/>

adresa: Procházkova 818, Trutnov 541 01

tel. kontakt: 499 320 327, 725 720 341

e-mail: ambulance.trutnov@riaps.cz

Služba je určena: osobám starším patnácti let, které mají potíže s užíváním alkoholu, cigaret, nelegálních drog, léků; hazardním hráčům, gamblerům (automaty); osobám vracejícím se z pobytové léčby (doléčování); rodičům a příbuzným osob ohrožených návykovým chováním.

Charakteristika činnosti:

diagnostika, poradenství, léčba a doléčování osob závislých na alkoholu, jiných psychotropních látkách a patologických hráčů, medikace, substituční léčba osob závislých na opiátech. (Ambulance, [online]. 2011)

6.4.2 Manželská a rodinná poradna

web: <http://www.riaps.cz/poradna/>

adresa: RIAPS, Procházkova 818, 541 01 Trutnov

tel.: 499 814 890, 731 441 264

e-mail: poradna@riaps.cz , riaps@riaps.cz

Služby jsou ve formě ambulantní, určeny: párům, které potřebují řešit problémy ve vztazích; dětem a mládeži, rodinným příslušníkům, kteří potřebují řešit problémy zasahující celou rodinu; rodičům, kteří potřebují pomoc při výchovných otázkách, osobám v krizi a obětem domácího násilí.

Posláním poradny je poskytovat odborné psychologické poradenství, odborné etopedické poradenství, obecné a odborné sociální poradenství a psychoterapii partnerům, manželům, rodinám a jednotlivcům při řešení jejich problémů. (Manželská a rodinná poradna,[online]. 2011)

6.4.3 Nízkoprahové zařízení pro děti a mládež Shelter

web: <http://www.riaps.cz/shelter/>

adresa: NZDM Shelter RIAPS, Procházkova 818, 541 01 Trutnov, vchod C

tel. kontakt: 731 441 268, 499 397 771

e-mail: shelter@riaps.cz

facebook: www.facebook.com/nzdm.shelter

Posláním NZDM je podpora sociální začlenění a pozitivní změny v životním způsobu dětí, mládeže a mladých dospělých (6-26 let), kteří se ocitli v nepříznivé sociální situaci či jsou touto situací ohroženi. NZDM poskytuje informace, odbornou pomoc, podporu a předchází tak jejich sociálnímu vyloučení.

cíle:

- Vyhledávat a kontaktovat děti a mládež, které se ocitli v nepříznivé sociální situaci v Trutnově a okolí (terénní prací, nabídkou smysluplných volnočasových aktivit, spoluprací s dalšími institucemi).
- Podporovat děti a mládež při zvládnání obtížných životních situací (problémy v rodině, krizové období života apod.).
- Podporovat sociální začleňování dětí a mládeže do společnosti (v oblasti práva, vzdělání, možnostech uplatnění se na trhu práce apod.).
- Zvyšovat sociální dovednosti a kompetence dětí a mládeže (zvládnání každodenních dovedností a úkolů, např. dodržování pravidel slušného chování, budování a udržování stabilních mezilidských vztahů apod.).

- Prostřednictvím preventivních aktivit pomoci dětem a mládeži vypořádat se se sociálně nepříznivými jevy (formou besed, diskuzí na problémová témata...).

6.4.4 Kontaktní centrum

web: <http://www.riaps.cz/kc/>

adresa: Procházkova 818, 541 01 Trutnov

tel. kontakt: 499 828 144, 731 441 267

e-mail: kcentrum@riaps.cz, harm.reduction@riaps.cz

Kontaktního centra RIAPS je poskytovat anonymně a bezplatně zdravotní a sociální služby zmírňující dopady užívání návykových látek. Poskytování těchto služeb chápe RIAPS jako veřejný závazek.

Hlavním cílem těchto sociálních služeb poskytovaných Kontaktním centrem a terénními službami je prostřednictvím navázání a udržení kontaktu s uživateli návykových látek minimalizovat zdravotní a sociální rizika spojená s užíváním drog, včetně prevence přenosu infekčních chorob. Dále se jedná o motivaci klienta ke změně životního stylu v pozitivním směru. To znamená přechod od rizikových forem užívání k formám méně rizikovým, odkázání a zprostředkování kontaktu na ostatní odborná zdravotnická a sociální zařízení, zvýšení kvality života cílové populace, zvýšení sociální integrace cílové skupiny.

Dalším cílem je minimalizace rizik infekčních chorob pro většinovou populaci (s tím související sběr a bezpečná likvidace pohozeného injekčního materiálu) a poskytování pravdivých informací odborné i laické veřejnosti o drogové problematice na území okresu Trutnov, případně celé České republiky.

6.5 Další instituce působící na Královédvorskú a okolí

Spolupráce kurátorů pro mládež s dalšími institucemi je rozmanitá dle místa aktuálního pobytu dítěte nebo mladistvého. Spolupráce funguje mezi **OSPODY** celorepublikově, ve formě zástupu na různých jednáních (soudních, přestupkových, výslechy PČR apod).

Významná spolupráce přímo na úřadě našeho města probíhá mezi pracovníky OSPOD a **psycholožkou**, která částečně působí i jako školní psycholožka

jednotlivých škol naší správní oblasti. Poskytuje diagnostiku ale i psychoterapie ve formě individuální, rodinné či skupinové.

Každodenní kooperace je nabízena ze strany **Pedagogicko- psychologických poraden** ve městech Trutnov a Náchod. **Střediska výchovné péči** vyhledávají klienti s poruchami chování ve městě Trutnov a Hradec Králové. V Hradci Králové mimo ambulantní služby nabízejí také smluvní pobyty na dobu 6-8 týdnů. V případě nutnosti diagnostických služeb OSPOD Dvůr Králové spolupracuje v případě dětí, plnících povinnou školní docházku **Dětský diagnostický ústav** Hradec Králové, pro mladistvé chlapce **Diagnostický ústav** Lublaňská a pro dívky Diagnostický ústav Hodkovičky v Praze.

Pokud se dítě či mladistvý ocitne v situaci, kdy je ohroženo jeho zdraví a život, lze zajistit umístění v zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc (**ZDVOP**), kterou nabízí Ozdravovna Les Království a Dětské centrum Dvůr Králové.

V oblasti našeho kraje jsou využívány dva **dětské domovy se školou**. Jedním z nich je DDŠ Vrchlabí a druhým DDŠ Horní Maršov.

V případě umístění do **výchovného ústavu** je v královéhradeckém regionu využit Výchovný ústav Hostinné či Výchovný ústav Husův domov Dvůr Králové, který má také speciální oddělení pro drogově závislé. V roce 2013 byly v rámci ústavní výchovy využity služby Výchovného ústavu Obořiště, Výchovného ústavu Janštejn v Horních Dubenkách a Výchovného ústavu Chrastava. V neposlední řadě je nutné zmínit nepostradatelnou spolupráci s **Psychiatrickou léčebnou** v Kosmonosech, Havlíčkově Brodě, Velké Bíteši a také s odborníky z detoxikačního oddělení Nemocnice Milosrdných sester sv. Karla Boromejského v Praze na Petříně.

V případě protiprávních záležitostí je navázána spolupráce s městskými úřady v přestupkových řízeních, s městskou, státní či kriminální policií v trestních věcech, s Okresním státním zastupitelstvím a při soudním jednáním s Okresním soudem v Trutnově nebo s Krajským soudem v Hradci Králové.

7 FORMULACE VÝZKUMNÉHO ŠETŘENÍ

Tento průzkum je rozdělen na dvě části. První část se zaměřuje na analýzu ročního výkazu o výkonu kurately, který je zpracováván kurátorkami pro mládež ve Dvoře Králové n/L. Ve druhé části jsou analyzovány spisové dokumentace vybraných klientů kurátora pro mládež a provedena interwvia s nimi.

7.1 Výzkumný problém

Formulaci výzkumného problému lze obecně zadat jako zmapování a popis klientů vedených ve statistikách kurátora pro mládež ve Dvoře Králové nad Labem v roce 2013. Tedy, s jakými klienty se kurátor pro mládež ve Dvoře Králové setkává?

7.2 Stanovení průzkumných cílů

výzkumné cíle I části:

1. Zmonitorovat počet klientů a typy jejich výchovných problémů.
2. Zmapovat výskyt výchovných problémů u dětí dle:
 - a) typu rodiny
 - b) bydliště
 - c) vzdělávací instituce

výzkumné cíle II. část:

1. Zjistit, s jakými výchovnými problémy vybraní klienti ke kurátorovi přicházejí.
2. Zjistit klientovi pocity a názor na spolupráci s kurátorem pro mládež.
3. Zjistit, zda klienti a jejich rodiny vyhledali z důvodu řešení výchovných problémů služby subjektů poskytujících odbornou pomoc.

7.3 Zvolená průzkumná metoda

V obou částech průzkumu byla zvolena kvalitativní metoda, a to rozbor dokumentace a interwvií.

I. část

V první části bude analyzován roční výkaz o výkonu kurately všech dětí vedených kurátorem za rok 2013 dle vzoru Ministerstva práce a sociálních věcí a dle vlastních statistik kurátorek pro mládež ve Dvoře Králové.

II. část

Ke každému klientovi je uvedena stručná obsahová analýza, která byla sepsána na základě podkladů ze spisové dokumentace vedené na oddělení Orgánu sociálně- právní ochrany dětí ve Dvoře Králové. Z této případové studie lze vyčíst osobní anamnézu, rodinnou historii a průběh spolupráce klienta a jeho rodiny s orgánem sociálně-právní ochrany dětí a dalšími institucemi.

Dále byl pro šetření zvolen strukturovaný rozhovor, což je metoda shromažďování dat, která spočívá v bezprostřední verbální komunikaci výzkumného pracovníka a respondenta. Přesnějším a výstižnějším pojmem pro tuto metodu je interview. Tento anglický výraz je složen ze dvou částí, kde inter znamená mezi a view znamená názor nebo také pohled. (Chrásková, 2007, str. 182)

S deseti náhodně vybranými klienty bylo po souhlasu zákonných zástupců uskutečněno strukturované interview.

Smyslem strukturovaného interview je získání odpovědí na předem připravený soubor otázek. Tyto výzkumné rozhovory byly realizovány při použití stejných otázek pro celý soubor respondentů, na něž je výzkum zaměřen. (Pelikán, 2011, str. 119).

Každému z klientů bylo položeno 6-8 otázek, na jejichž základě bylo zjištěno, s jakými výchovnými problémy klienti ke kurátorovi přišli, jaké mají pocity ze společného jednání a zda využili další subjekty poskytující odborné služby. Některá interview jsou upřesněna doplňujícími dotazy pro upřesnění odpovědí.

Odpovědi klientů byly upraveny, což spočívalo zejména ve změně částí, které by mohly vést k identifikaci osob a upravení formy textu. Jednalo se především vynechání slovních parazitů, organizace slovosledu a také celkové převedení do spisovného jazyka. Pro autentičnost byly ponechány prvky hovorového jazyka.

7.4 Volba a popis průzkumného vzorku

Soubor respondentů je tvořen dětmi a mladistvými vedenými ve statistice kurátora pro mládež ve Dvoře Králové nad Labem za rok 2013. To znamená, že celkový počet respondentů je 109 ve věku do 18 let.

Zatímco v analýzách statistiky jsou uvedeni všichni klienti s výchovnými problémy, pro tvorbu anamnézy a interview bylo na základě souhlasu rodičů vybráno 10 dětí a mladistvých, z toho 7 chlapců a 3 dívky ve věku 13-17 let.

7.5 I. část- analýza ročního výkazu o výkonu kurately pro mládež

Pro obecnou představu o klientech kurátora pro mládež je průzkum doplněn analýzou ročního výkazu o výkonu kurately, tedy dětí a mladistvých, kteří byli v roce 2013 v péči kurátorek pro mládež ve Dvoře Králové nad Labem.

Tabulky 1-4 dle kritérií ročního výkazu Ministerstva práce a sociálních věcí o výkonu sociálně-právní ochrany dětí za rok 2013.

Tabulky 5-9 s uvedenými daty jsou zpracovány dle osobní evidence dětí a mladistvých vedených kurátorkami pro děti a mládež na OSPOD ve Dvoře Králové nad Labem

1. KLIENTI KURÁTORA PRO MLÁDEŽ

	celkem	z toho			
		dětí	z toho dívek	mladistvých	z toho dívek
počet evidovaných	109	52	11	57	11

Z tabulky s názvem klienti kurátora pro mládež je zřejmé, že do péče kurátorek pro děti a mládež ve Dvoře Králové n/L se v roce 2013 dostalo celkem 109 klientů. Podíl v počtu dětí a mladistvých je téměř vyrovnaný, zatímco v pohlaví značně převažují chlapani nad dívkami.

	celkem	z toho			
		dětí	z toho dívek	mladistvých	z toho dívek
trestná činnost	13	3	2	10	1
přestupky	18	x	x	18	2
výchovné problémy	63	35	9	28	7
dohledy	3	1	0	2	1
výchovná opatření uložená mladistvým	3	x	x	3	0
opatření uložená dětem mladším 15 let	1	1	0	x	x

návrh na předběžná opatření	7	3	1	4	1
návrh na ústavní výchovu	3	1	0	2	1
návrh na ochrannou výchovu	0	0	0	0	0

Další tabulka je zaměřená na konkrétní problematiku řešenou u jednotlivých klientů. Ačkoliv v celé práci je problematika trestné činnosti zahrnuta do sousloví výchovné problémy, pro představu je zde trestná činnost a přestupkové jednání zaznamenáno zvlášť. Zároveň je zde poskytnut přehled o uložených opatřeních.

2. SLEDOVÁNÍ VÝCHOVY A VÝKONU DOHLEDU

OSPOD sleduje děti	počet dětí k 31.12.	počet návštěv
ve výkonu trestu odnětí svobody	0	0
v ústavní a ochranné výchově	3	18
v zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc	2	4
nad jejichž výchovou byl stanoven dohled	8	38

V této tabulce lze zjistit, v jaké formě a rozsahu probíhá dohled a sledování výchovy dítěte umístěného v ústavním zařízení.

3. PODANÉ NÁVRHY/PODNĚTY K SOUDU

napomenutí	0
dohled	5
nařízení ústavní nebo ochranné výchovy	3
zrušení ústavní nebo ochranné výchovy	0
prodloužení ústavní nebo ochranné výchovy	1
předběžné opatření dle §76a OSŘ- „rychlé“	1
předběžné opatření dle §76 OSŘ- „pomalé“	6

Mimořádně klidný rok 2013 přinesl poměrně nízký počet podaných návrhů a podnětů ze strany kurátorek pro mládež k okresnímu soudu. Pro představu do konce měsíce dubna 2014 bylo již k soudu podáno 8 podnětů na dohled, 2 podněty na nařízení ústavní výchovy a 4 „pomalá“ předběžná opatření.

V roce 2013 byla předběžná opatření podávána na základě §76 a §76a občanského soudního řádu. Od roku 2014 se „rychlé“ předběžné opatření podává na základě §924 nového občanského zákoníku s odkazy na § 452- §465 zákona o zvláštních řízeních soudních.

4. DĚTI V ÚSTAVNÍ/OCHRANNÉ VÝCHOVĚ

ústavní výchova	5
ochranná výchova	0

Do ústavní výchovy bylo svěřeno v roce 2013 5 dětí. Ochrannou výchovu nebylo již delší dobu nutné nařídit.

5. RODINNÉ ZÁZEMÍ KLIENTŮ

	úplná rodina	neúplná rodina	nová rodina	rodina s druhem	ostatní	z toho ústavní výchova
počet	46	37	3	20	3	5

V tabulce s názvem rodinné zázemí je za úplnou rodinu považováno seskupení matky, otce a dítěte, kteří žijí v jedné domácnosti na rozdíl od neúplné rodiny, kde chybí jeden z rodičů. Za novou rodinu je zde považováno, když dítě žije v domácnosti s jedním z rodičů a jeho manželem/manželkou. Oproti tomu rodina s druhem není podmíněna svazkem manželství s novým partnerem. Do možnosti ostatní spadají například rodiny, které lze zařadit do úplné rodiny, ale jeden s partnerů s rodinou nežije ve společné domácnosti, protože je například ve výkonu trestu odnětí svobody. Poslední sloupec označuje počet dětí, nad nimiž byla nařízena ústavní výchova.

6. BYDLIŠTĚ

obec	počet dětí
Bílá Třemešná	11
Bílé Poličany	1

Borovnice	2
Brusnice	11
Dubenec	2
Dvůr Králové nad Labem	69
Choustníkovi Hradiště	3
Kocbeř	1
Mostek	3
Nouzov	1
Vítězná	3
Vlčkovice	2

Vzhledem k větší koncentraci obyvatel v hlavní obci územního obvodu je počet výchovných problémů značnější. Svou roli také jistě sehraává sociální kontrola, která je typické pro menší obce. V úvahu nutné také vzít množství rizik, která nepochybně ve větších obcích převažují. Nejvíce klientů kurátora pro mládež pochází ze Dvora Králové nad Labem. Velký výskyt je také zaznamenán v obcích Bílá Třemešná a Brusnice, které patří mezi obce s vyšším počtem obyvatel v tomto územním obvodu.

7. VÝCHOVNÉ PROBLÉMY

typ	počet dětí
protiprávní jednání celkem	31
- trestná činnost	13
- přestupky	18
záškoláctví	26
kázeňské problémy	21
drogy	11
útěky z domova	8
sebepoškozování	6
agresivita	19
psychiatrické problémy	7

Ještě jedna tabulka, která není zpracována dle instrukcí MPSV, je zaměřena na konkrétní druhy výchovných problémů. V poslední době patří mezi nejčastější

problémy protiprávní jednání, zejména krádeže, poškozování cizí věci, distribuce omamných a psychotropních látek. Dalším velkým problémem současné mládeže je záškoláctví, kázeňské problémy ve škole a vzrůstající agresivita.

8. UMÍSTĚNÍ

typ zařízení	počet
dohled	7
výchovný ústav	5
zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc	3
diagnostický ústav	5
domov dětí se školou	2
pobyt v SVP	3

Dohled nad výchovou byl nařízen u 7 klientů. Dále se tabulka věnuje typům zařízení, do kterých byli děti a mladiství v daném roce umístěni.

9. VZDĚLÁNÍ

škola	počet žáků
základní škola praktická	5
základní škola	54
střední odborné učiliště	21
střední škola	18
gymnázium	4
nestudující	7

Mezi klienty kurátora patří mládež nejčastěji navštěvující základní školu. Podíl mají i studenti odborných učilišť a o mnoho méně není studentů středních škol. Stále více se objevují klienti, kteří vzdělání nepovažují za důležité a do života chtějí vstoupit „pouze“ se základním vzděláním, najdou se i tací, kteří splnili povinnou devítiletou školní docházku, ale nemají ukončené základní vzdělání.

7.6II. část- obsahová analýza spisových dokumentací a intervií

Klientka A

věk:	15 let
rodina:	neúplná rodina (nová rodina)
výchovné problémy:	kázeňské problémy, záškoláctví, slovní agresivita, šikana, zanedbání výchovy matkou, sebepoškození

Obsahová analýza spisové dokumentace

Klientce A je 15 let, je hovorná, v prvním kontaktu milá dívka se snahou vzbudit dobrý dojem. Když nemá náladu, dokáže to dát rychle najevo. Působí vyspěleji, než je její skutečný věk, což se také projevuje na vyhledávání starších přátel. Mezi její zájmy patří zvířata- jezdí na koních a pomáhá v městském psím útulku.

Vyrůstá společně s matkou, matčiným přítelem a mladším bratrem v bytě na okraji Dvora Králové. Vlastní otec spáchal sebevraždu, když jí bylo 12 let. Dívka byla přítomna nalezení otcova těla.

Výchovné problémy u ní začaly po smrti otce. Nevycházela s matkou, dávala jí za vinu otcovu smrt. Dívka začala žít zahálčivý život, kdy se toulala po večerech v restauračních zařízeních, zneužívala alkohol a THC. Ve škole měla konflikty se spolužáky i s učiteli. Na předloktí měla zřetelná řezná poranění. Po rukách a předloktí psala různá hesla, citáty a své názory. Její chování bylo značně impulzivní a vzdorovité.

Spolupráce s OSPOD byla zahájena v roce 2011, kdy soud zahájil řízení ve věci výchovy a výživy nezl. dívky a jejího bratra. Následně bylo jednání přerušeno a rodiče obnovili soužití.

Spolupráce s kurátorem pro mládež byla zahájena na jaře 2013 na základě anonymní stížnosti na chování dívky a zanedbáním výchovy matkou. Během výchovného pohovoru dívka přiznala, že své chování nedokáže ovládat ale ráda by své chování a vztah s matkou zlepšila. Rodina začala intenzivně spolupracovat z důvodu experimentování s drogami se střediskem RIAPS Trutnov, dále s psychologkou v rámci rodinné terapie a s etopedkou SVP v Trutnově. Následně dívka nastoupila k dobrovolnému pobytu do SVP v Hradci Králové.

Dívka si během pobytu výrazně zlepšila školní prospěch a velká práce byla ze strany odvedena i ve vztahu mezi matkou a dcerou. Rodina si pobyt a práci odborníků ze SVP velice chválí. Matka je nyní těhotná a očekává s novým partnerem narození potomka. Otěhotnění po nezdařených pokusech připisuje uklidnění situace a zlepšení vztahu s dcerou.

U dívky došlo k výraznému zlepšení ve škole. Z poslední zprávy ze školy je zřejmé, že si zlepšila známky ve všech předmětech. Je kamarádká, ochotná pomáhat a dál na sobě pracovat. Nyní jí čekají přijímací zkoušky na střední školu.

Nadále spolupracuje a s matkou pravidelně dojíždí ambulantně do SVP Trutnov.

Interview

kurátorka: **Z jakých důvodů ses dostala do péče kurátora pro mládež?**

klientka: *„Měla jsem problémy ve škole i doma s mámou“.*

kurátorka: **Jaké problémy?**

klientka: *„Průšvihy ve škole kvůli chování a kvůli tomu se s mámou hádáme.“*

kurátorka: **Věděla jsi, kdo je to kurátor pro mládež, než si přišla na první pohovor?**

klientka: *„Ano, slyšela. A taky jsem ho viděla myslím v nějakém seriálu v televizi. Byl tam s jednou holkou u soudu.“*

kurátorka: **Jaký jsi měla pocity?**

klientka: *„Bála jsem se, že mě může kurátor odvést do děcáku“.*

kurátorka: **Jaké máš z kurátora pro děti a mládež pocity nyní, po opakovaném sezení?**

klientka: *„S kurátorkou si rozumím. Ve škole vědí, že chodím ke kurátorce a snaží se mě taky pochopit a pomáhat.“*

kurátorka: **Pomohl ti nějak?**

klientka: *„Kurátor mě a mámě poradil, kam jít, aby mně pomohli. Asi jsem potřebovala někoho, kdo mě donutí na sobě máknout. Hodně to asi pomohlo i mamce. Taky jsme společně koukali na internet na střední a učňáky, kam bych mohla jít a ještě se mnou byla u výslechu na policii.“*

kurátorka: **Navštěvuješ kromě kurátora pro děti a mládež i jiná zařízení?**

klientka: *„Jo. Po těch průšvihách ve škole jsme se s mámou dohodly, že půjdu na 2 měsíce na dobrovolný pobyt. Tam se mi moc nelíbilo, protože sem tam neměla svobodu.*

kurátorka: **Ještě nějaká další zařízení?**

klientka: *„Před pobytem jsem 2x nebo 3x musela jezdit do Varianty. To je podobný pouze se tam nespí. Hodně jsem si tam rozuměla s jednou paní. Je mladá a fajn a povídali jsme si o životě. Přišlo mě, že mi hodně rozumí, o čem mluvím. Tam chci jezdit dál“.*

Klient B

věk: 14 let

rodina: úplná rodina

výchovné problémy: kázeňské problémy, šikana ve škole, kontakt se závadovou partou

Obsahová analýza spisové dokumentace

Klient B je čtrnáctiletý chlapec, se kterým v současné době lomcuje puberta. Vyrůstá v úplné rodině s otcem, matkou a mladším bratrem v menší obci nedaleko Dvora Králové.

Problému u něho začaly již v první třídě základní školy, kdy mu zemřel dědeček a on jeho ztrátu velice těžce nesl. V tu dobu rodina vyhledala pomoc psychologa. Chlapec přiznal, že psychoterapie mu pomohla, vždy však na dva týdny a pak bylo vše při starém, proto spolupráci s psychologem hodnotí jako zbytečnou a odmítá tuto pomoc využívat.

Spolupráce s kurátorem pro mládež začala v dubnu 2013 na základě žádosti školy o pomoc s řešením závažných kázeňských problémů tohoto žáka. Zpočátku se jednalo zejména o neustálé vyrušování, nerespektování autority učitele, vulgární vyjadřování, neplnění si školních povinností a nedostatečnou spolupráci rodičů se školou. Chlapci byly pravidelně udělovány poznámky, důtky třídního učitele a ředitele školy. Opakovaně mu byla na vysvědčení snížena známka z chování.

Rodina pravidelně spolupracuje s OSPOD, ambulantně se synem dojíždí do Střediska výchovné péče. Jeho chování zaznamenávalo značné výkyvy. Situace se vyhrotila po konfliktu ve škole, kdy chlapec napadl spolužáka a způsobil mu poranění hlavy. Chlapec se začal stýkat se závadovou partou, rodiče přiznali, že se jim doma začali

ztrácet peníze a cigarety. Rodina byla přesvědčená, že ambulantní práce SVP se májí účinkem, proto se rozhodli pro formu dobrovolného pobytu, kterou poskytuje Středisko výchovné péče. Pobyt probíhá doposud.

V rámci případové konference byla domluvena užší spolupráce mezi OSPOD, školou a SVP.

Interview

kurátorka: **Z jakých důvodů ses dostal do péče kurátora pro mládež?**

klient: *„Stěžovala si na mě škola“.*

kurátorka: **Proč si stěžovala?**

klient: *„Za hodně mých problémů mohla jedna učitelka ve škole. Letos už máme nějakou jinou a v tomhle je to lepší. Ze začátku roku jsem si zlepšil známky a měl jsem méně poznámek. Teď to je zase zhoršil“.*

kurátorka: **Věděl jsi, kdo je to kurátor pro mládež, než jsi přišel na první pohovor?**

klient: *„Myslel jsem, že je to někdo u soudu. Naši říkali, že je to ale někdo na úřadě. Pak mě kámoš řekl, že u nich taky už byl kurátor kvůli jeho bráchovi a kvůli němu asi taky“.*

kurátorka: **Jaký jsi měl pocity?**

klient: *„Už nevím. Asi se mně tam nechtělo nic řešit“.*

kurátorka: **Jaké máš z kurátora pro děti a mládež pocity nyní, po opakovaném setkání?**

klient: *„Teď už je to dobrý. Kurátorka je taky mladá, takže si můžeme hodně říct. Taky jsme se bavili o cigárech a pivu a marihuaně“. Byla u nás ve škole povídat o své práci, to bylo docela zajímavý. Problém je, že se nedokážu zlepšit, takže s kurátorkou řešíme pobyt v pasťáku, kam celkem chci.*

kurátorka: **Pomohl ti nějak?**

klient: *„Asi jo. Kurátorka musela mluvit s policajty a byla ve škole, když jsem se popral s jedním klukem ve škole. Když přijede, tak si povídáme, co je nového ale spíš mluví s našima. Ale lepší by to bylo bez kurátorky, protože bych nemusel na dvouměsíční pobyt“.*

kurátorka: **Navštěvuješ kromě kurátora pro děti a mládež i jiná zařízení?**

- klient: *„Kurátorka našim dala nějaký letáky, abychom se podívali na internet a pak tam jeli. Teď jezdíme do Střediska do Trutnova (SVP Varianta). Našim tam radili, co mají se mnou dělat“, když třeba zlobím. Se mnou se baví o mých povinnostech a tak. Jsou tam samé ženy a jsou v pohodě. Nevadí mi tam jezdit“.*
- kurátorka: **Ještě nějaká další zařízení?**
- klient: *„Dřív, když umřel děda, tak jsem jezdil k psychologovi. Ale vždycky mi to pomohlo jen na chvíli, takže to nebylo k ničemu“.*

Klientka C

- věk: 16 let
- rodina: úplná rodina
- výchovné problémy: záškoláctví, útěky z domova, experimentování s drogami (marihuana a pervitin)

Obsahová analýza spisové dokumentace

Klientka C žije s matkou, otcem a mladší sestrou v bytě v centru města Dvora Králové. Výchovné problémy se u dívky začaly objevovat po odchodu ze základní školy a nástupu na střední odborné učiliště. O studovaný obor neměla zájem, proto se začala dopouštět drobného záškoláctví, které se stupňovalo. V souvislosti s tím dívka místo času stráveného ve škole vyhledávala závadovou partu. Začala kouřit cigarety a experimentovat s drogami jako je marihuana a pervitin. V této partě si našla přítele, který již v minulosti vzhledem k závažným výchovným problémům prošel řadou ústavních zařízení.

Spolupráci s kurátorkou zpočátku odmítala. Problémy vyvrcholily, když po zákazu matky, stýkat se s problémovým chlapcem, utekla z domova. První útěk byl dvoudenní, kdy ji policie našla s přítelem v opuštěném domě. Druhý útěk byl již pětidenní a byla opět nalezena policií v Praze. Během tohoto útěku si aplikovala nitrožilně pervitin. Po návratu domů bylo ihned ze strany OSPOD podáno předběžné opatření s návrhem na nařízení ústavní výchovy.

Dívka do týdne nastoupila do pražského diagnostického ústavu v Hodkovičkách, který je určen pro dívky s ukončenou povinnou školní docházkou. Pobyt byl zpočátku problematický, ale dívka si brzo uvědomila, že takovýto život nechce a začala na sobě pracovat. Po měsíci mohla strávit víkend s rodinou v místě bydliště,

odkud se vrátila v pořádku. Po diagnostickém ústavu nebyla soudem po přislíbení nápravy svého chování, ústavní výchova nařízena.

V současné době dívka pokračuje v přerušném studiu. Chodí na pravidelné konzultace ke kurátorce pro mládež. Mezi rodinou, školou a OSPOD je nastavena spolupráce a okamžité kontaktování v případě, že by se situace se záškoláctvím opakovala.

Vzhledem k tomu, že dívka spadá do §6, zákona č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů, součástí jejího spisu je formulář pro vyhodnocení situace dítěte včetně individuálního plánu, který je pravidelně aktualizován a s rodinou projednán.

Interview

kurátorka: **Z jakých důvodů si se dostala do péče kurátora pro mládež?**

klientka: *„ Asi protože jsem utekla a naši mě policajti “.*

kurátorka: **Věděla jsi, kdo je to kurátor pro mládež, než si přišla na první pohovor?**

klientka: *„Ano, protože když se řešilo, jestli budu s mámou nebo s tátou, tak u nás byli pracovníci z úřadu. Ale nevěděla jsem, že tam je i kurátorka s nimi “.*

kurátorka: **Jaký jsi měla pocity?**

klientka: *„Policajti mě řekli, že musím ke kurátorce. A jestli budu zdrhat, že mě zavřou. S kurátorkou jsme mluvili dlouho o všech těch věcech, co nám stejně cpou ve škole. Pak jsem utekla, a když mě přivezli domů, tak mě máma řekla, že musíme k doktorce a že kurátorka zařídila, že pojedou do diagnostického ústavu “.*

kurátorka: **Jaké máš z kurátora pro děti a mládež pocity nyní, po opakovaném sezení?**

klientka: *„Vím, že sem si to zasloužila, abyste mě zavřeli. A asi mě to i pomohlo. Ale stejně je to můj život a já si vyberu, co a jak chci “.*

kurátorka: **Pomohl ti nějak?**

klientka: *„Hodně jsme si povídali a dozvěděla jsem se pár věci. Ale jinak jsem a budu stejná “.*

kurátorka: **Navštěvuješ kromě kurátora pro děti a mládež i jiná zařízení?**

- klientka: „Byla jsem jen v diagnostickém ústavu. Ted' už nikam nechodím, pouze sem“.
- kurátorka: **Ještě nějaká další zařízení?**
- klientka: „Měli jsme i s mámou a tátou chodit k psychologovi. Naši chtěli, ale já nejsem blázen. Nebudu vyprávět někomu cizímu své problémy“.

Klient D

- věk: 16 let
- rodina: neúplná rodina (nová rodina)
- výchovné problémy: záškoláctví, lhaní, experimentování s marihuanou, špatné rodinné vztahy

Obsahová analýza spisové dokumentace

Klient D je velice inteligentní, sportovně založený, upřímný a v partě oblíbený chlapec. V současné době jsou rodiče rozvedeni. Chlapec žije s matkou, matky novým manželem a mladším bratrem ve Dvoře Králové nad Labem. Otec žije u rodičů v menší obci nedaleko Dvora Králové. Rodiče mají dlouhodobě problematický vztah. Otec vyčítá matce její odchod, což se odráží v naschválech ve výchově synů. Chlapec přirozeně využívá toho, že rodiče mají rozdílný styl výchovy a naklání se k rodiči, který mu v dané situaci nabízí výhody. Účelově pomlouval členy rodiny, čímž manipuloval s protistranou, aby u ní vzbuzoval soucit. Má problematický vztah s matčíným manželem, který volí tvrdší výchovu dle jasných pravidel. Tyto konflikty vyvrcholili útekem k otci. Během tohoto období se chlapcovo chování výrazně zhoršilo.

Začala se objevovat drobná protiprávní činnost, lhaní, experimentování s marihuanou, nerespektování autority, zhoršení prospěchu, záškoláctví, kázeňské problémy, které v posledním ročníku šestiletého gymnázia vygradovaly až v šikanu učitele. Řešení těchto problémů bylo vždy na matce. Otec toto bagatelizoval a odmítal jakékoli jednání a spolupráci s OSPOD nebo jinými institucemi.

Matka vyhledala pomoc psychiatra, který diagnostikoval nerovnoměrný rozvoj psychiky osobnosti. Socializace je sebestředná a účelová s disociální tendencí. Přes tuto diagnostiku by nebyl dostatečně podložen návrh na nařízení ústavní výchovy. Žádná forma ambulantní pomoci nebyla z důvodu nespolupráce rodičů ve výchově, uskutečněna.

Po ukončení povinné školní docházky, v rámci šestiletého gymnázia nastoupil chlapec na SOU v Liberci, kde je ubytován v Domově mládeže. Tato škola a ubytování byly zvoleny z toho důvodu, že chlapec měl možnost hrát v Liberci florbal a vytrhl by se tak z problematického rodinného prostředí. V prvním pololetí prvního ročníku toto fungovalo. V současné době má však chlapec velké množství neomluvených hodin a nedostatečný prospěch. Matce pravidelně chodí pokuty zato, že syn jezdí v Liberci v MHD načerno. Chlapec také přestal docházet na sportovní aktivity a stýká se se závadovou partou. Otec opět odmítl v této věci spolupráci.

S kurátorem pro mládež proběhl výchovný pohovor, kdy chlapec přislíbil nápravu. V rámci individuálního plánu byla domluvena spolupráce s psychologem, kam chlapec dochází a se SVP Liberec, kde jednání probíhají individuálně pro chlapce nebo společně s matkou. Dále byla domluvena spolupráce mezi OSPOD, školou a Domovem mládeže, kdy jsou pravidelně vyžadovány posudky a okamžité nahlášení neomluvené absence.

Chlapec nesouhlasí s tímto dohledem a odešel od matky k otci, který zásah odborníků opět odmítá. Chlapec uvažuje o změně školy. Matka podala k soudu návrh na svěření staršího syna do péče otce. Odmítá nést zodpovědnost na synovo chování a špatný vliv na mladšího syna, který staršího bratra začíná napodobovat.

Pokud by spolupráce s odborníky byla přerušena, má OSPOD možnost využití odborné pomoci nařídit.

Interview

kurátorka: **Z jakých důvodů si se dostal do péče kurátora pro mládež?**

klient: *„Poprvé jsem viděl kurátora u výslechu na policajtech ale, už nevím, proč to bylo“.*

kurátorka: **Věděl jsi, kdo je to kurátor pro mládež, než si přišla na první pohovor?**

klient: *„To už je hodně let zpátky, už si to nepamatuju“.*

kurátorka: **Jaký jsi měla pocity?**

klient: *„Je to opravdu hodně let zpátky, už nevím. Nejspíš jsem musel mít strach, protože jsem něco provedl“.*

kurátorka: **Jaké máš z kurátora pro děti a mládež pocity nyní, po opakovaném sezení?**

- klíent: *„Nejdřívě jsem s pracovnícemi z OSPODU nevycházel. Měl jsem to jako táta, připadalo mi, že se míchají do věcí, do kterých jim nic není. Na posledním výchovném pohovoru ohledně mých problémů ve škole jsme se domluvili, že budu docházet k psychologovi a do střediska ve městě, kam chodím do školy a kde jsem na intru.“*
- kurátorka: **Pomohl ti nějak?**
- klíent: *„Jak jsem řekl, dřív ne. Nyní mi byl doporučený ten psycholog a etoped, ale zatím nedokážu posoudit. Asi bude dobrý po všech těch problémech doma a ve škole, že si budu moci promluvit s někým nestranným. Ale dobrý by bylo, kdyby tohle využili i naši a mámin manžel, se kterým si nerozumím“.*
- kurátorka: **Navštěvuješ kromě kurátora pro děti a mládež i jiná zařízení?**
- klíent: *„Zatím jsem byl pouze asi 5x ve středisku (SVP) a dvakrát jsem měl ten pohovor s kurátorkou a psycholožkou. Podle psychiatra u mě měla být nařízená ústavní výchova, to naštěstí padlo“.*
„Možná proto si nyní víc rozumím s kurátorkou, protože mě tam taky nechce poslat“.
- kurátorka: **Ještě nějaká další zařízení?**
- klíent: *„už nic“.*

Klíent E

- věk: 17 let
- rodina: neúplná rodina
- výchovné problémy: lhaní, krádeže, záškoláctví, gamblerství, experimentování s marihuanou

Obsahová analýza spisové dokumentace

Chlapec je uzavřený chlapec, který má snahu vystupovat suverénně. S mladší sestrou si prožil komplikované dětství. Krátce po chlapcově narození začaly mezi rodiči panovat neshody. Rodiče se opakovaně rozcházelí a obnovovali soužití. Matka měla kromě klienta E a jeho mladší sestry další dvě děti. Otec nebyl zapsán v rodném listě a obě děti šly do kojeneckého ústavu a následně do adoptivní péče.

Klient E a mladší sestra byli svěřeny do péče babičky (matka otce). Pro dlouhodobé neplacení výživného, se matka dostala v roce 2008 do VTOS, kde je z různých důvodů opakovaně doposud.

Chlapec žije s babičkou, tetou, otcem a mladší sestrou na okraji obce Dvůr Králové. S matkou z důvodu VTOS a častému stěhování v kontaktu není.

U chlapce se objevovaly problémy již na ZŠ. Nerespektoval autoritu, byl vulgární vůči spolužákům i učitelům. Po odchodu na SOU, se navíc začalo objevovat záškoláctví, styk se zavadovou partou, experimentování s marihuanou a gamblerství. Jednou byl vyslýchán policií za krádež mobilního telefonu.

Po odcizení téměř 80 000 Kč, které patřili tetě, podala rodina k soudu návrh na nařízení ústavní výchovy. Po tomto se jeho chování výrazně zlepšilo. Chlapec přislíbil z brigád ukradené peníze uhradit. Rodina proto návrh stáhla.

V současné době chlapec odešel z SOU a po dosažení plnoletosti se chystá odjet do zahraničí a najít si tam práci.

Interview

kurátorka: **Z jakých důvodů si se dostal do péče kurátora pro mládež?**

klient: *„Asi protože jsem nechodil do školy“.*

kurátorka: **Věděl jsi, kdo je to kurátor pro mládež, než si přišel na první pohovor?**

klient: *„Ano věděl, protože k nám chodí už snad od narození“.*

kurátorka: **Jaký jsi měla pocity?**

klient: *„To už si nepamatuju“.*

kurátorka: **Jaké máš z kurátora pro děti a mládež pocity nyní, po opakovaném sezení?**

klient: *„Jak kdy. Někdy mě štve, že se mi plete do života, někdy má asi pravdu“.*

kurátorka: **Pomohl ti nějak?**

klient: *„Spíš pomohl tetě. Já jsem se těmi jejími radami moc nezabýval. Taky vím, že mě chtěla poslat do pasťáku jako kámoše. Ale naštěstí to nedopadlo. Stejně bych utekl“.*

kurátorka: **Navštěvuješ kromě kurátora pro děti a mládež i jiná zařízení?**

klient: *„Ne“.*

Klient F

věk:	13 let
rodina:	neúplná rodina (nová rodina)
výchovné problémy:	psychiatrické problémy, kázeňské problémy, agresivita, nedostatečná péče matky

Obsahová analýza spisové dokumentace

Spisová dokumentace rodiny je na OSPOD vedena od roku 2011. Klient F si zažil složité dětství, které trávil střídavě péčí obou rodičů. Upřednostňoval péči otce, který k němu byl velice benevolentní a umožňoval mu žít zahálčivý život. Chlapec kouří od 6 let, již v devíti letech experimentoval s pervitinem. V péči matky zažíval časté stěhování a střídání partnerů matkou.

Výchovné problémy se u chlapce objevily zejména po nástupu do základní školy. Již od útlého věku se u něho objevovali psychické problémy a agresivita. V minulosti mnohokrát vyhrožoval, že někoho zabije. Dle matky se měl v noci pokusit udusit mladší sestru polštářem. Rodiče i přes opakovaná doporučení nevyhledali odbornou pomoc a vzhledem k častému stěhování bylo obtížné realizovat nařízený zásah. Chlapcův otec je po většinu synova života ve výkonu trestu odnětí svobody.

Na OSPOD Dvůr Králové je rodina vedena od léta 2012. Matka se znovu provdala a s novým manželem společně vychovávají klienta F, jeho mladší sestru, polorodého bratra a polorodou sestru.

Klient F je od roku 2011 v péči psychiatricka, kterou byl medikován. Návštěvy lékařky byly uskutečňovány sporadicky s několikaměsíčním odstupem. Na chlapcovo chování si začali stěžovat zejména pedagogové praktické školy, kam chlapec docházel. U chlapce čím dál častěji docházelo k afektivním výbuchům, při kterých byl nebezpečný sám sobě i okolí.

Výchova ze strany matky také nebyla ideální. Chlapec byl opakovaně vídán, jak se dlouho do večera potuluje po městě a stýká se se závadovými přáteli. Škola měla podezření, že matka nedůsledně dohlíží na chlapcovu medikaci. Navíc byla ze strany psychiatricky připomínka k zanedbání chlapcova chrupu, kdy mu přerůstaly zuby přes sebe a hrozila deformace čelisti.

Z výše uvedených stupňujících se důvodů bylo ze strany OSPOD podán návrh k soudu na nařízení ústavní výchovy s předběžným opatřením na umístění chlapce do dětského diagnostického ústavu.

Chlapec do týdne nastoupil k pobytu do Dětského diagnostického ústavu v Hradci Králové. Pobyt byl zpočátku problematický. Chlapec se snažil manipulovat se svým okolím, často lhal a byl agresivní vůči dětem i dospělým. Druhá polovina pobytu byla značně lepší. Rodina o chlapcejevila zájem a on byl tímto zájmem a snahou dostat se domů motivován změnit své chování. V lednu 2014 byl chlapec po dvouměsíční diagnostice převezen do DDS Horní Maršov, kde je doposud. Chlapci se v zařízení líbí, zejména z důvodu pozornosti, která je mu věnována. Zde jsou jasně jasná pravidla a povinnosti, která si chlapec musí plnit. V měsíci červnu proběhne soudní jednání o nařízení/ nenařízení ústavní výchovy. Během pobytu v ústavním zařízení chlapec podstoupil stomatologický zákrok a je v péči logopeda, vzhledem ke své vadě řeči. Diagnostikou se také prokázalo, že výchovné problémy nepramení z psychiatrických aspektů ale disharmonického a nepodnětného rodinného prostředí.

Rodina nyní pravidelně spolupracuje s OSPOD (plnění cílů individuálního plánu) a s Farní charitou (sociálně aktivizační služby, nízkoprahový klub). S tou je také sepsána zakázka spočívající zejména v poskytování poradenství rodičům v oblasti výchovy, zapojení se rodičů s dětmi do zábavných odpoledních programů a pomoc dětem s přípravou do školy a domácími úkoly.

Interview

kurátorka: **Z jakých důvodů si se dostal do péče kurátora pro mládež?**

klient: *„Protože šel táta sedět a já šel bydlet k mámě“.*

kurátorka: **Věděla jsi, kdo je to kurátor pro mládež, než si přišla na první pohovor?**

klient: *„Pro mě jste sociálka“.*

kurátorka: **Jaký jsi měla pocity?**

klient: *„Máma byla našťvaná. Věděl jsem, že se bude řešit škola, takže nic moc“.*

kurátorka: **Jaké máš z kurátora pro děti a mládež pocity nyní, po opakovaném sezení?**

klient: *„Nejdřív jsem byl našťvaný, protože jsem ve výchovném ústavu. Ale tady se mi docela líbí. A kurátorka když za mnou jede, tak mi přiveze čokoládu“.*

kurátorka: **Pomohl ti nějak?**

- klieut: „Nevím“.
- kurátorka: **Navštěvuješ kromě kurátora pro děti a mládež i jiná zařízení?**
- klieut: „U psychiatra. Kde jsme bydleli dřív, jsem měl taky kurátora. Brzo bude soud a domů budu moci jít pod podmínkou, že budu s mámou chodit do Střelky (nízkoprahový klub) a Farní charity (sociálně aktivizační služby). Taky bych chodil k psycholožce“.
- kurátorka: **Ještě nějaká další zařízení?**
- klieut: „Před výchovňákem jsem byl v Hradci v diagnostáku. A ve škole byla výchovná poradkyně“.

Klieut G

- věk: 14 let
- rodina: úplná rodina
- výchovné problémy: distribuce marihuany, záškoláctví

Obsahová analýza spisové dokumentace

Klieut žije společně s matkou, otcem a dvěma staršími bratry v menší obci nedaleko Dvora Králové. Chlapec byl žákem 8. třídy základní školy (1x opakoal). Ve škole dosahoval slabších výsledků. Vždy byl u všech průšvihů, které byly ve kole řešeny, vždy se ale dokázal mistrně vymluvit a stěžoval si na křivé obvinění. Ve druhém pololetí 8. třídy se u něho začala objevovat vysoká absence. Po jednání s rodiči bylo zjištěno, že místo vyučování chlapec trávil čas záškoláctvím. Dle něj to mělo být z důvodů šikany a posmívání se jeho silnější postavě ze strany spolužáků. Z těchto důvodů rodiče se synem vyhledali pomoc psychologa.

Klieut byl také ve škole vyšetřován z důvodu distribuce marihuany. I přes nízký věk a právní nezodpovědnost se chlapec v únoru 2013 dostal před soud. Z důvodu distribuce drog byl chlapci uložen v občanskoprávním řízení dohled probačního úředníka.

Pubertální chlapec s nízkým sebevědomím a disharmonickým vývojem osobnosti z důvodů rozsáhlého záškoláctví, protiprávního jednání a dalším výchovným problémům podstoupil dobrovolný dvouměsíční pobyt v SVP Návrat. Práce s chlapcem byla narušena častým lhaním a nerespektováním stanovených pravidel, přesto program absolvoal bez větších potíží.

V současné době chlapec studuje SOU v Turnově. Pravidelně spolupracuje s probačním úředníkem Probační a mediační služby Trutnov.

Během řešení výchovných problémy a i v současnosti je chlapec a jeho rodina v pravidelném kontaktu s kurátorkou pro mládež.

Interview

kurátorka: **Z jakých důvodů si se dostal do péče kurátora pro mládež?**

klient: *„Měl jsem problém se spolužáky a nechodil jsem do školy“.*

kurátorka: **Věděla jsi, kdo je to kurátor pro mládež, než si přišla na první pohovor?**

klient: *„Kurátorka už u nás byla kvůli bráchovi, byla to ale jiná paní, než za kterou teď chodím já“.*

kurátorka: **Jaký jsi měla pocity?**

klient: *„Nejspíš sem se trochu bál, co bude“.*

kurátorka: **Jaké máš z kurátora pro děti a mládež pocity nyní, po opakovaném sezení?**

klient: *„Sem jsem nikdy nechodil rád, ale už to není tak zlý“.*

kurátorka: **Pomohl ti nějak?**

klient: *„Kurátorka za mnou byla, když jsem byl v Návratu. Asi jo, protože teď nemám problémy... ale spíš jednala s mámou a za to byla ráda“.*

kurátorka: **Navštěvuješ kromě kurátora pro děti a mládež i jiná zařízení?**

klient: *„Byl jsem u psychologky ve Dvoře, v Hradci v Návratu“.*

kurátorka: **Ještě nějaká další zařízení?**

klient: *„Teď vlastně ještě chodím k probační úřednici“.*

Klient H

věk: 17 let

rodina: úplná rodina (ústavní výchova)

výchovné problémy: výchovné problémy- agresivita, psychiatrická medikace

Obsahová analýza spisové dokumentace

Spisová dokumentace byla na OSPOD založena v roce 1997. Klient H vyrůstal v početné rodině, která se skládala z otce, matky a pěti sourozenců. Z důvodu špatné finanční situace rodiny, kdy rodiče svým dětem nebyli schopni

zajistit uspokojení základních životních potřeb, požádali OSPOD o umístění dětí. Sourozenci šli do Dětského domova v Nechanicích, klient H se svým starším bratrem z důvodů výchovných problémů do výchovného zařízení. Z psychiatrických a výchovných důvodů si chlapec prošel řadou zařízení. V roce 2001 byl hospitalizován v psychiatrické léčebně v Havlíčkově Brodě, 2003- hospitalizace na dětské psychiatrii v Motole, 2004 Dětský diagnostický ústav Hradec Králové, 2004- Dětský domov Lánov, 2007- Dětský diagnostický ústav Hradec Králové, 2007- Dětský domov se školou Horní Maršov, 2008 dětská psychiatrická léčebna Velká Bíteš, následně psychiatrická léčebna v Kosmonosech, 2012- Výchovný ústav, kde je doposud.

Od útlého věku se u chlapce objevovali nesocializované poruchy chování a rysy emoční deprivace způsobené disharmonickým vývojem osobnosti, citovou zanedbaností, nepodnětným a nestabilním rodinným prostředím. Dále chlapec vykazuje známky ADHD, pro svou impulzivitu a agresivitu je medikován psychiatrem. Jeho mentální úroveň se pohybuje v pásmu lehké až středně těžké mentální retardace. V jeho osobnosti dominuje pudový potenciál a agresivní tendence. Frustrační tolerance je snižená, proto se nedokáže vyrovnat s náročnou situací a uchyluje se k agresi, v případě provinění málo kdy projevuje pocit viny. Vzdělání je zajištěno ústavem- chlapec studuje druhý ročník Praktické školy v rámci ústavního zařízení.

Po odchodu staršího bratra z ústavního zařízení z důvodu plnoletosti se chlapcovo chování ještě zhoršilo. Často všem okolo vyhrožuje fyzickou likvidací. To vyústilo napadením chovance ústavu, který po napadení musel být chirurgicky ošetřen. Ústavní zařízení toto napadení zintenzivnil dohled personálu, nemůže však přijmout taková opatření, aby se situace neopakovala.

Na základě žádosti výchovného ústavu byl ze strany kurátora podán podnět s předběžným opatřením na přemístění chlapce do Výchovného ústavu Husův domov Dvůr Králové, který se specializuje na děti vyžadující léčebný režim v důsledku jejich neurologického poškození, psychického nebo psychiatrického onemocnění.

Interview

kurátorka: **Z jakých důvodů si se dostal do péče kurátora pro mládež?**

klient: *„Naši neměli peníze, aby se o nás postarali a šli jsme do děčáku“.*

- kurátorka: **Věděla jsi, kdo je to kurátor pro mládež, než si přišla na první pohovor?**
- klient: *„Nevím, to už je hodně dávno“.*
- kurátorka: **Jaký jsi měla pocity?**
- klient: *„Nevím“.*
- kurátorka: **Jaké máš z kurátora pro děti a mládež pocity nyní, po opakovaném sezení?**
- klient: *„S kurátorkou se vidím, když za mnou jezdí na návštěvu. Aspoň se něco děje“.*
- kurátorka: **Pomohl ti nějak?**
- klient: *„Schvalujeme mi dovolenky. Taky si s ní povídám“*
- kurátorka: **Navštěvuješ kromě kurátora pro děti a mládež i jiná zařízení?**
- klient: *„ Chodím k psychiatrovi. Teď jsem tady na baráku a přes den ve škole“.*
- kurátorka: **Ještě nějaká další zařízení?**
- klient: *„Byl jsem v Maršově (dětský domov se školou) a v Hradci v diagnostáku“.*

Klient CH

- věk: 17 let
- rodina: úplná rodina
- výchovné problémy: záškoláctví, protiprávní činnost

Obsahová analýza spisové dokumentace

Klient CH je členem početné rodiny, která se skládá z rodičů a pěti dětí. Klient CH je nejstarší z nich, má ještě mladšího bratra a tři sestry. Rodina žije s dalšími členy širší rodiny- prarodiče, tety, strýcové, bratrancei... Finanční situace rodiny není dobrá, jsou závislí na státních příspěvcích a podpoře.

Rodiče jsou opakovaně podmíněně odsouzeni za ohrožení výchovy dítěte, protože umožňují dětem žít zahálčivý život, který spočívá zejména v záškoláctví, toulání se po večerech se závadovou partou, umožňují dětem předčasně být sexuálně aktivní.

Klient CH je v péči kurátora od podzimu 2011, kdy se rodina přistěhovala na okraj Dvora Králové. Chlapec splnil devítiletou povinnou školní docházku v 7. třídě, v posledním roce však nesupěl a nemá tudíž ani základní vzdělání. Z úřadu práce byl

sankčně vyřazen a vzniká mu dluh na zdravotním pojištění. Chlapec žije se zletilou přítelkyní, se kterou se pokoušejí zplodit potomka.

Z hlediska výchovných problémů se chlapec opakovaně dopouští protiprávní činnosti, jedná se zejména o krádeže kabelů a parapetů. Za to mu byl okresním soudem uložen dohled probačního úředníka- spolupráce je nepravidelná.

V roce 2013 se dopustil přestupku proti bezpečnosti a plynulosti na pozemních komunikacích, a to tím, že řídila auto navíc bez řidičského oprávnění. V lednu 2014 se pod vlivem alkoholu dopustil přestupku narušování osobního soužití a drobného ublížení na zdraví. Rodina na základě zakázky OSPOD využívá služeb farní charity-klubu poskytující sociálně aktivizační služby, které spočívající zejména v dohledu nad plněním si školních povinností dětmi, poskytování poradenství rodičům ve výchově dětí a finanční situace rodiny.

Rodiče jsou pro děti špatným vzorem a výchovu nezvládají. Mladší bratr začíná mít závažné výchovné problémy doma i ve škole.

V současné chvíli soud rozhoduje o podnětu kurátora pro mládež o nařízení soudního dohledu nad výchovou všech dětí, včetně tohoto klienta.

Interview

kurátorka: **Z jakých důvodů si se dostal do péče kurátora pro mládež?**

klient: *„To už nevím“.*

kurátorka: **Věděla jsi, kdo je to kurátor pro mládež, než si přišla na první pohovor?**

klient: *„Měl jsem kurátora už v Meziříčí.“*

kurátorka: **Jaký jsi měla pocity?**

klient: *„Nevím“.*

kurátorka: **Jaké máš z kurátora pro děti a mládež pocity nyní, po opakovaném sezení?**

klient: *„Docela dobrý, ale vždycky je doma průšvih, když k nám přijde“.*

kurátorka: **Pomohl ti nějak?**

klient: *„Mě ne, spíš ségru a bráchu chce dát do ústavu“.*

kurátorka: **Navštěvuješ kromě kurátora pro děti a mládež i jiná zařízení?**

klient: *„Chodím k doktorce, pak jdu s bráchou k psychiatrovi, do školy už nepůjdu“.*

kurátorka: **Ještě nějaká další zařízení?**

klient: „*Asi ne*“.

Klientka I

věk: 14 let
rodina: neúplná
výchovné problémy: útěky z domova, sebepoškozování, promiskuita, lhavost, experimentování s drogami

Obsahová analýza spisové dokumentace

Klientka I pochází z neúplné rodiny. Rodiče se rozvedli, když dívka bylo 5 let. Oba mají nové partnery i děti. Dívka má celkem 4 polorodé sourozence.

Soudem byla svěřena do péče matky. Výchovné problémy se u ní objevily, když jí bylo 12 let a přestala respektovat autoritu dospělých, začala utíkat z domova a scházet se se závadovou partou. Matka s dcerou vyhledala psychiatrickou ambulanci, a to z toho důvodu, že dívka začala vyhrožovat, že si ublíží. Ze zprávy vyplívá, že dívka je narušena vývojem v disharmonickém rodinném prostředí, má poruchu přizpůsobení se, což u dívky s emočně nestabilními osobnostními rysy vyvolává suicidiální myšlenky, které podporuje řezáním se na předloktí. Byla doporučena hospitalizace na oddělení dětské psychiatrie. Tak však rodiče neučinili. Klientka si začala vymýšlet, že je matčíným partnerem bita, proto utíká.

Matka předala dceru do péče otci a doufala, že se u něho zklidní. Dívka nadále utíká a žila rizikově. V létě 2013 v noci utekla z domova a byla 3 dny nezvěstná a pohřešovaná.

Dívka byla na policii podrobena podání vysvětlení, při kterém uvedla, že utekla s partnerem. Ve dvanácti letech byla v opilosti znásilněna a od té doby žije pravidelně sexuálním životem. Z domova utíká, protože ona i její sourozenci jsou fyzicky týráni matčíným partnerem. Z těchto důvodů se také dopouští záškoláctví a raději s přáteli popíjí alkohol a zkouší drogy, jako je marihuana, extáze a hašiš. Také má sebevražedné myšlenky.

Po úkonu policie podal OSPOD neprodleně rychlé předběžné opatření k okresnímu soudu a dívka byla to odpoledne předána do péče Dětského diagnostického ústavu v Hradci Králové, kde je na smluvní pobyt doposud. Dívka je v péči odborníků z oblasti, psychiatrie, psychologie, etopedie apod.

Rodiče a jejich nové rodině spolu vycházejí dobře a v zájmu dcery úzce spolupracují. Nikola jezdí na krátkodobé pobyty do obou rodin. Je znát manipulace ze strany dcery, účelové lhaní a snaha ubližovat. Otec uvedl, že během pobytů doma mu umíraly rybičky. I přes to, že se u dívky manipulativní tendence zmírňují, postupuje individuální i skupinové psychoterapie a působí motivovaně, je její návrat zpět do rodiny prozatím rizikový.

Veškerá tvrzení se vyšetřováním policie potvrdila, pouze fyzické týrání matčíným partnerem si vymyslela, protože dle ní potřebovala mít důvod k útěkům z domova.

Interview

kurátorka: **Z jakých důvodů si se dostala do péče kurátora pro mládež?**

klientka: *„Zdrhala jsem z domu“.*

kurátorka: **Věděla jsi, kdo je to kurátor pro mládež, než si přišla na první pohovor?**

klientka: *„Ne“.*

kurátorka: **Jaký jsi měla pocity?**

klientka: *„Nevzpomínám si“.*

kurátorka: **Jaké máš z kurátora pro děti a mládež pocity nyní, po opakovaném sezení?**

klientka: *„Když jsem byla na policajtech, tak se mě zastala, když se do mě jeden policista pouštěl, že ty moje útěky stojí hodně peněz. Byla se mnou taky u doktorky a v diagnostiku“.*

kurátorka: **Pomohl ti nějak?**

klientka: *„Jak sem říkala, tak před tím policajtem. Taky asi s tím, že jsem teď tady. Kdoví, jak by to dopadlo bejt doma“.*

kurátorka: **Navštěvuješ kromě kurátora pro děti a mládež i jiná zařízení?**

klientka: *„Ještě psychiatricku ale tu mám i tady“.*

kurátorka: **Ještě nějaká další zařízení?**

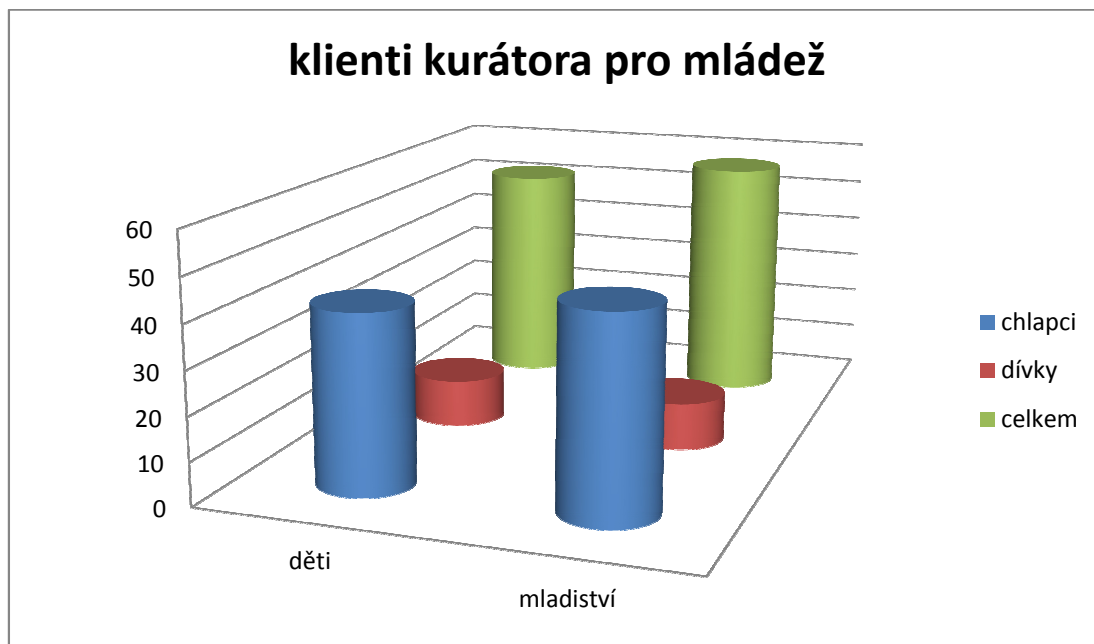
klientka: *„Ne“.*

7.7 Vyhodnocení průzkumu

I část:

Z analýzy ročního výkazu o výkonu kurately byly zjištěny odpovědi na tři výzkumné cíle:

1. Zmonitorovat počet klientů a typy výchovných problémů.

Za rok 2013 bylo v evidenci kurátora pro mládež vedeno 109 klientů. Z tohoto celkového počtu bylo 52 dětí, kdy 41 bylo chlapců a 11 dívek a 57 mladistvých, 46 chlapců a 11 dívek.

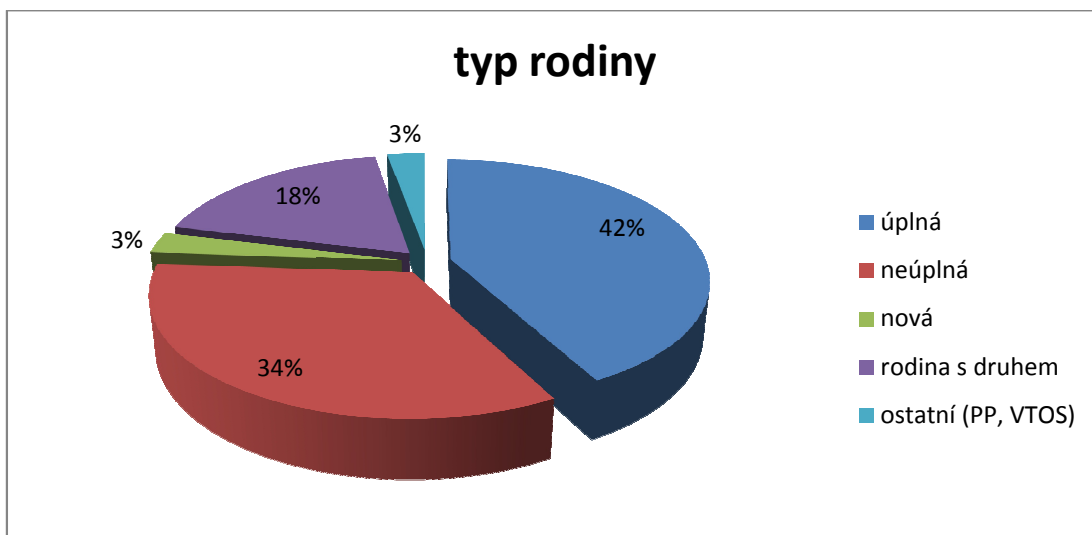
Z grafu lze tedy jednoznačně říci, že výchovné problémy se vyskytují v jakémkoli věku, týkají se však především chlapců než dívek.

2. Zmapovat výskyt výchovných problémů u dětí dle:

a) typu rodiny

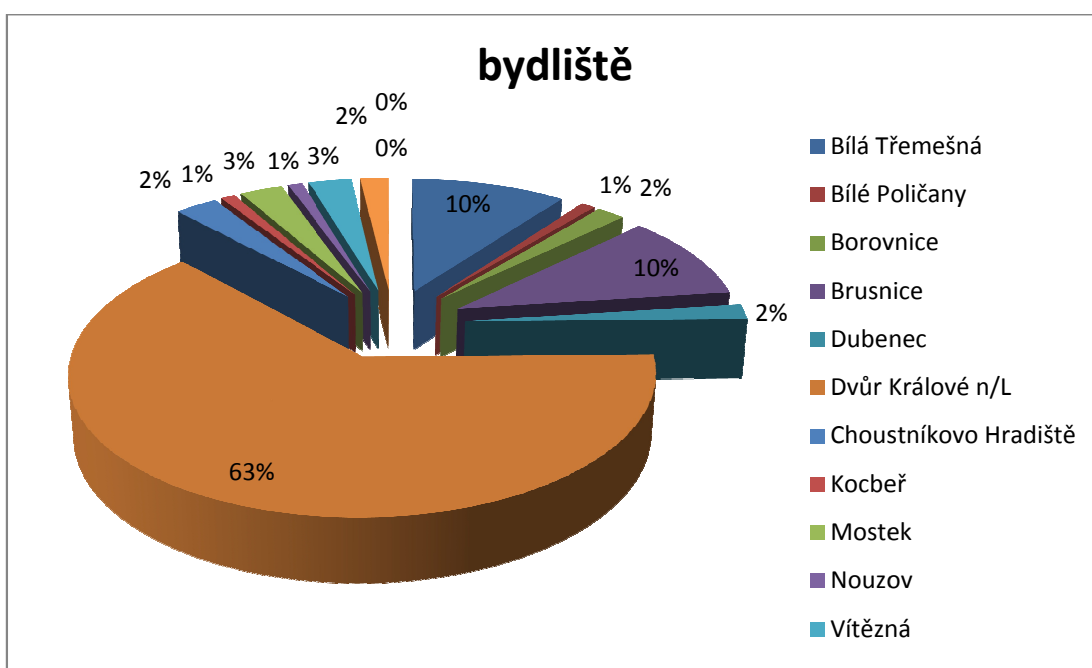
b) bydliště

c) vzdělávací instituce

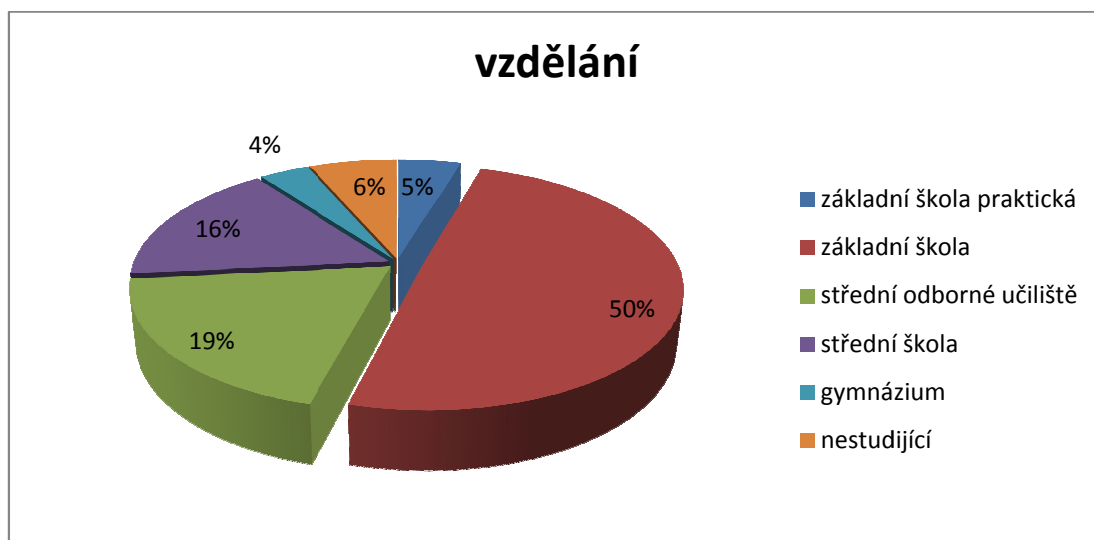
Vzhledem k posledním odhadům, které uvádějí, že každé druhé manželství se rozvádí, není překvapením, že v úplné rodině vyrůstá 46 dětí (42%). V neúplné rodině, kdy dítě vyrůstá pouze s jedním z rodičů, je z uvedeného vzorku 37 dětí (34%). V nové rodině se nacházejí 3 děti, v nesezdaném partnerství je 20 dětí (18%). Ostatním typem rodiny je myšleno, jak bylo již výše uvedeno, že dítě je umístěné například v pěstounské péči, nebo jeho rodiče nadále tvoří pár, ale jeden z nich je ve VTOS apod. V takovýchto typech rodiny vyrůstají 3 děti (3%).

Dle grafu by se tedy obecně dalo říci, že typ rodiny rodinného zázemí dle počtu a typu členů nemá vliv na vznik výchovných problémů.

Nejvíce klientů kurátora pro mládež pochází ze Dvora Králové nad Labem. Velký výskyt je také zaznamenán v obcích Bílá Třemešná a Brusnice, které patří mezi obce s vyšším počtem obyvatel v tomto územním obvodu.

Je zřejmé, že místo bydliště tedy rozloha obce a počet obyvatel je přímo úměrná k počtu výskytu výchovných problémů.

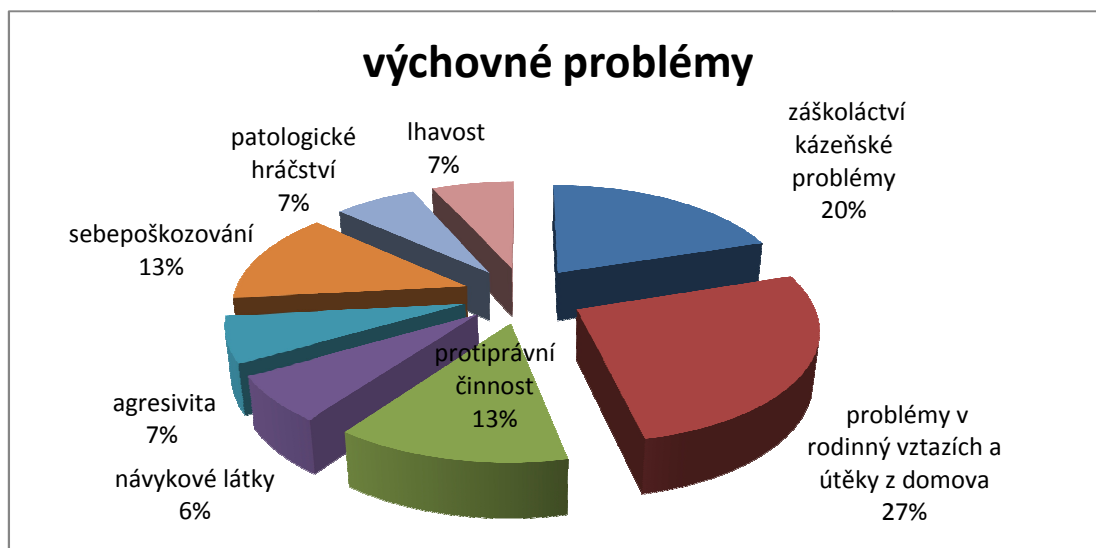
Školu pro žáky se specifickými potřebami navštěvuje 5 dětí (5%). Klasickou základní školu navštěvuje 50% klientů kurátora, což je 54 dětí. Střední odborné učiliště si pro svou přípravu na budoucí povolání vybralo 21 žáků (19%), střední školu 18 (16%), a gymnázium 4 (4%) klientů. Mezi ty, kteří již nestudují, se řadí 7 (6%) klientů.

II část

Šetření, které bylo uskutečněno formou analýzy spisových dokumentací a rozhovoru se účastnilo 10 náhodně vybraných klientů, tři děvčat a 7 chlapců ve věku od 13 do 17 let. Osm z těchto dětí nebo mladistvých žije ve Dvoře Králové nad Labem, a zbylí dva klienti ve Vlčkovcích a obci Brusnice. Když bychom je rozdělili dle vzdělání, tak 3 klienti jsou žáky základní školy, dva základní školy speciální, čtyři středního odborného učiliště a jeden ukončil přípravu na budoucí povolání bez dosažení základního vzdělání. Dle typu rodin dva klienti žijí v neúplné rodině pouze s jedním z rodičů, čtyři žijí v úplné rodině s oběma biologickými rodiči, dva mají již novou rodinu, což znamená, že rodič, se kterým žijí, uzavřel s novým partnerem a jeden klient žije v rodině nesezdaného partnerství jednoho biologického rodiče s partnerem.

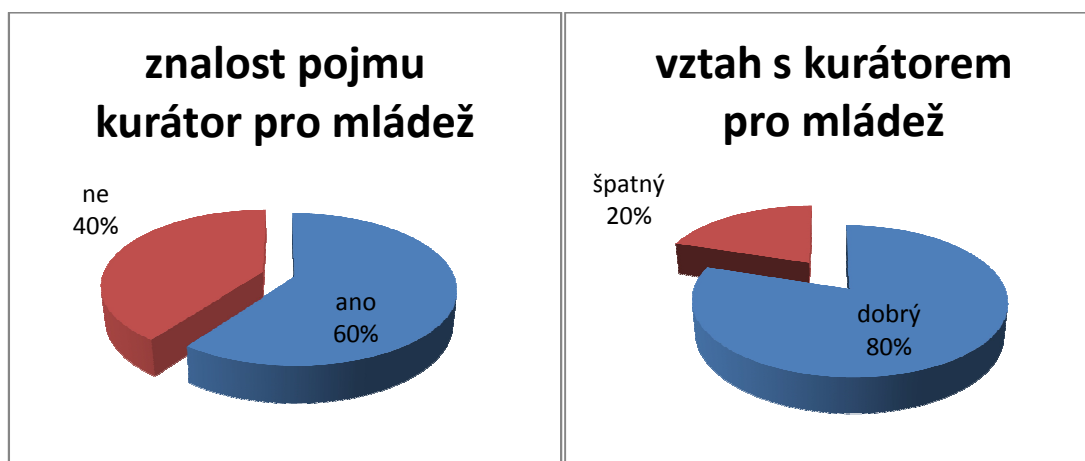
Zhodnocení výzkumných cílů:

1. Zjistit, s jakými výchovnými problémy vybraní klienti ke kurátorovi přicházejí.

U deseti vybraných klientů se ve třech případech (20%) objevovalo záškoláctví a kázeňské problémy, v čtyřech rodinách (27%) jsou narušené vztahy, které brání spolupráci a efektivní komunikaci mezi členy, což v některých případech mohlo zapříčinit útěk dítěte nebo mladistvého z domova. Ve dvou případech (13%) došlo ke spáchání protiprávního jednání, tedy přestupku, provinění (činu jinak trestného). V jedné spisové dokumentaci (6%) se lze dočíst o experimentování s omamnou či psychotropní látkou, dále jsou zde zástupci agresivního jednání (7%), nejčastěji šikany či sebeпоškozování (13%). V menším počtu najdeme i patologické lháře a gamblera (7%).

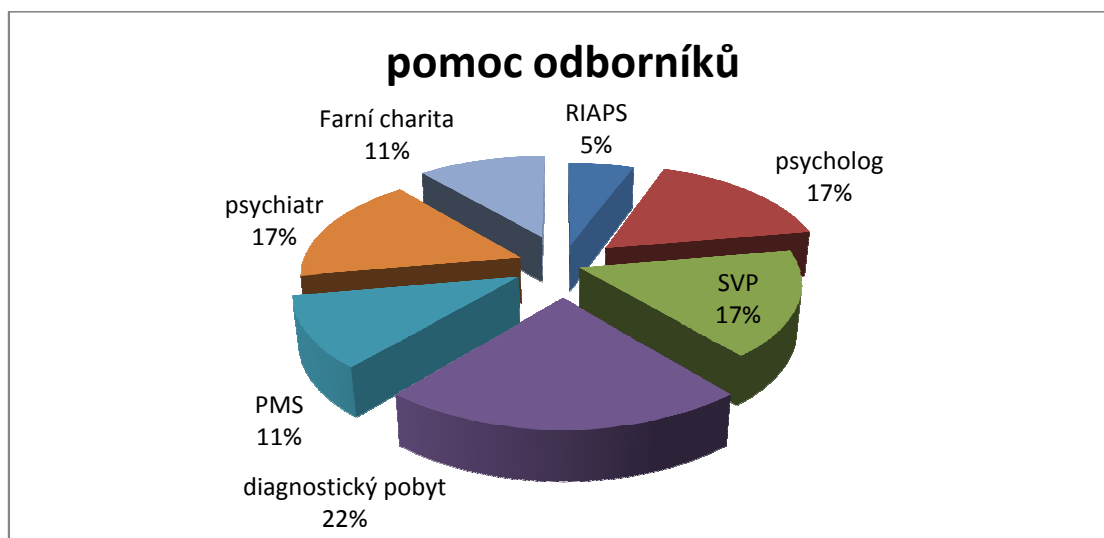
2. Zjistit klientovi pocity a názor na spolupráci s kurátorem pro mládež.

Většina, tedy 60% z klientů již význam a funkci kurátora pro mládež znala, nejčastěji od svého sourozence, kamaráda nebo z televize. Celkem 20 % neměla o existenci tohoto úředníka tušení a setkala se s ním poprvé.

Co se týče vztahu s kurátorem, tak 80% dotazovaných s kurátorem vychází a 20% spolupráci neuznávají a odmítají.

3. Zjistit, zda klienti a jejich rodiny vyhledali z důvodu řešení výchovných problémů služby subjektů poskytujících odbornou pomoc.

Ať už na základě doporučení nebo vlastní iniciativy, dobrovolně či nedobrovolně využili z výše uvedených klientů tři (17%) psychologickou pomoc, tři (17%) z nich byli ambulantně či pobytově se svými problémy v SVP. Čtyři (22%) absolvovali pobyt v diagnostickém ústavu. Dva klienti (11%) spolupracovalo nebo nadále spolupracuje s úředníky probační a mediační služby. Psychiatrickou pomoc vyhledali 3 klienti (17%). S neziskovými organizacemi, Farní charitu ve Dvoře Králové spolupracují dva (11%) a s RIAPSEM jeden (5%) nezletilec.

ZÁVĚR

Pro studium návazného magisterského oboru Sociální pedagogiky, jsem si zvolila dálkovou formu, při které jsem měla možnost skloubit vzdělávání s docházením do zaměstnání. Díky tomu cílem práce bylo pokusit se promítnout intenzivní praxi v oboru do závěrečné diplomové práce, čímž bych čtenářům poskytla představu o pracovní náplni kurátora pro děti a mládež. Domnívám se, že i přes obsáhlost a rozmanitost problematiky se mi podařilo vystihnout to nejpodstatnější, od vymezení základní terminologie a legislativního ukotvení po jednotlivé výchovné problémy a možnosti jejich nápravy. Čtenář se může dočíst, s jakými problémy se u mládeže nejčastěji kurátoři potýkají a jak je lze řešit pomocí dalších podpůrných organizací a odborníků u nás ve Dvoře Králové nad Labem a jeho okolí. Kdo je neznalý této oblasti v Podkrkonoší, je mu věnována stručná kapitola ohledně základních fakt o našem městě a dále je mu poskytnutý telefonní, e-mailový kontakt, adresa nebo odkaz na webové stránky na organizace pracující s našimi klienty.

Pro značný rozsah kurately byl průzkum rozdělen do dvou částí. V první části průzkumu jsou vypracovány tabulky, které vznikly na základě analýzy ročního výkazu o výkonu kurately všech dětí vedených kurátorem za rok 2013 dle vzoru Ministerstva práce a sociálních věcí a dle vlastních statistik kurátorek pro mládež ve Dvoře Králové. Díky těmto datům byl zmonitorován počet klientů a jejich výchovných problémů, dále typy rodin a místa bydliště, ve kterých žijí a také vzdělávací instituce, kterou navštěvují. Ve druhé části jsou uvedeny analýzy spisových dokumentací deseti náhodně vybraných klientů a stručné rozhovory s nimi, čímž bylo odpovězeno na průzkumné otázky v oblasti konkrétních výchovných problémů, vztahů dotazovaných s kurátorem pro mládež a využití dalších subjektů, působících v práci s rizikovou mládeží, klienty. Data jsou v hodnocení průzkumu pro představu čtenářů interpretována v grafech.

Většinou, když s někým hovořím o své práci, dostanu odpověď, „tak tohle bych dělat nemohl“. Já se však domnívám, že i přes to, že se ve spoustě případů i přes velké úsilí neobjevují pozitivní výsledky, je tato práce zajímavá, pestrá a bezesporu přínosná. Proto doufám, že po přečtení této diplomové práce si případný

čtenář získá pozitivní pohled na činnost kurátora pro mládež a dalších preventivních složek a uvědomí si potřebnost práce s mladými lidmi, kteří se dostali do těžké životní situace, která ohrožuje jejich zájmy, práva a zdárný vývoj.

Tak, jako mi v úvodu připadalo na místě odcitovat Immanuela Kanta a Platóna, do třetice bych v závěru uvedla můj oblíbený citát Martina Luthera Kinga: „*Máme-li děti vychovávat, je třeba, abychom se také stali dětmi*“. Pro účinnou spolupráci je podle mého názoru velmi důležité mít s klienty dobrý vztah založený na vzájemné důvěře a mít pochopení pro jejich jednání, ať už je jakékoli. Na to je třeba pamatovat při práci s dětmi a mladistvými a to zejména v prevenci.

ZDROJE

literatura:

ČÁP, Jan. *Psychologie pro učitele*. 1. vyd. Praha: Portál, 2001, 655 s. ISBN 80-717-8463-X.

BARTÍK, Pavel; MIOVSKÝ, Michal a kol. *Primární prevence rizikové hochování ve školství*. 1. vyd. Praha: VFN v Praze, 2010, 253 s. ISBN 978-808-7258-477.

Dalloz, Danielle a Rolland, Véronique. *Lhaní*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2005. 108 s. Průvodce výchovou v rodině. ISBN 80-7178-594-6.

Fischer, Slavomil a Škoda, Jiří. *Sociální patologie: analýza příčin a možnosti ovlivňování závažných sociálně patologických jevů*. Vyd. 1. Praha: Grada, 2009. 218 s. Psyché. ISBN 978-80-247-2781-3.

HARTL, Pavel; HARTLOVÁ, Helena. *Psychologický slovník*. 1. vyd. Praha: Portál, 2000, 774 s. ISBN 80-717-8303-X.

Chráška, Miroslav. *Metody pedagogického výzkumu: základy kvantitativního výzkumu*. Vyd. 1. Praha: Grada, 2007. 265 s. Pedagogika. ISBN 978-80-247-1369-4.

JEDLIČKA, Richard a kol. *Děti a mládež v obtížných životních situacích: nové pohledy na problematiku životních krizí, deviací a úlohu pomáhajících profesí*. 1. vyd. Praha: Themis, 2004, 478 s. ISBN 80-731-2038-0.

Kalina, Kamil a kol. *Drogy a drogové závislosti: mezioborový přístup*. 1. vyd. Praha: Úřad vlády České republiky, 2003. 2 sv., 343 s. Monografie; no. 1. ISBN 80-86734-05-6.

KAST-ZAHN, Annette. *Jak společně s dětmi zvládat výchovné krize*. Vyd. 1. Brno: Computer Press, 2007. 160 s. Pedagogicko-psychologický rádce rodiče. ISBN 978-80-251-1557-2.

KOLÁŘ, Michal. *Bolest šikanování*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2001. 255 s. ISBN 80-7178-513-X.

KRAUS, Blahoslav. *Základy sociální pedagogiky*. 1. vyd. Praha: Portál, 2008, 215 s. ISBN 978-807-3673-833.

KRAUS, Blahoslav; HRONCOVÁ, Jolana. *Sociální patologie*. 2. vyd. Hradec Králové: Gaudeamus, 2010, 325 s. ISBN 978-807-4350-801.

KRAUS, Blahoslav et al. *Člověk - prostředí - výchova: k otázkám sociální pedagogiky*. Brno: Paido, 2001. 199 s. ISBN 80-7315-004-2.

LANGMEIER, Josef; KREJČÍŘOVÁ, Dana. *Vývojová psychologie*. 2. vyd. Praha: Grada, 2006, 368 s. ISBN 80-247-1284-9.

Malach, Josef. *Teorie metodiky výchovy*. Vyd. 1. Praha: Univerzita Jana Amose Komenského, 2007. 228 s. ISBN 978-80-86723-29-7.

MATOUŠEK, Oldřich. *Slovník sociální práce*. Vyd. 2., přeprac. Praha: Portál, 2008. 271 s. ISBN 978-80-7367-368-0.

MATOUŠEK, Oldřich, ed., KODYMOVÁ, Pavla, ed. a KOLÁČKOVÁ, Jana, ed. *Sociální práce v praxi: specifika různých cílových skupin a práce s nimi*. Vyd. 2. Praha: Portál, 2010. 351 s. ISBN 978-80-7367-818-0.

MATOUŠEK, Oldřich; KROFTOVÁ, Andrea. *Mládež a delikvence: Možné příčiny, současná struktura, programy prevence kriminality mládeže*. 1. vyd. Praha: Portál, 1998, 335 s. ISBN 80-717-8226-2.

Montoussé, Marc a Renouard, Gilles. *Přehled sociologie*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2005. 335 s. ISBN 80-7178-976-3.

MUŽÍKOVÁ, Alena. K odpovědnosti mládeže za protiprávní činy. In: *Problémy trestního postihu mladistvých: sborník příspěvků k aktuálním otázkám trestního práva*. 1. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2003, s. 15-20. ISBN 80-244-0793-0.

NÝVLTOVÁ, Václava. *Psychopatologie pro speciální pedagogy*. Vyd. 1. Praha: Univerzita Jana Amose Komenského, 2008. 228 s. ISBN 978-80-86723-48-8.

OPEKAROVÁ, Olga. *Kapitoly z výchovného poradenství: školní poradenské služby*. Vyd. 1. Praha: Univerzita Jana Amose Komenského, 2007. 64 s. ISBN 978-80-86723-35-8.

PELIKÁN, Jiří. *Základy empirického výzkumu pedagogických jevů*. 2.vyd. Praha: Karolinum, 2011. 270 s. ISBN 978-80-246-1916-3.

PRŮCHA, Jan; WALTEROVÁ, Eliška; MAREŠ, Jiří. *Pedagogický slovník*. 4. vyd. Praha: Portál, 2003, 322 s. ISBN 80-717-8772-8.

ŘÍČAN, Pavel. *Psychologie osobnosti: obor v pohybu*. 6. vyd. Praha: Grada, 2010, 208 s. ISBN 978-802-4731-339.

SKOPALOVÁ, Jitka. *Záblesky bezpečí dítěte*. 1. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2010, 38 s. ISBN 978-80-244-2567-2

SKUTIL, Martin a kol. *Pedagogický a speciálně pedagogický slovník: [terminologický slovník zaměřený na primární a preprimární vzdělávání]*. Vyd. 1. Praha: Grada, 2011. 101 s. Pedagogika. ISBN 978-80-247-3855-0.

SMOLÍK, Josef. *Subkultury mládeže: uvedení do problematiky*. Vyd. 1. Praha: Grada, 2010. 281 s. ISBN 978-80-247-2907-7.

SOVÁK, Miloš. *Nárys speciální pedagogiky*. 6. vyd. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1986. ISBN 14-072-86.

ŠPECIÁNOVÁ, Šárka. *Sociálně-právní ochrana dětí*. Praha: U Pergamenky, 2007, 36 str. ISBN 978-80-86991-27-6.

ŠVARCOVÁ, Eva. *Vybrané kapitoly z etopedie a sociální patologie: učební text*. 1. vyd. Hradec Králové: Gaudeamus, 2009. 162 s. ISBN 978-80-7041-959-5.

VÁGNEROVÁ, Marie. *Psychopatologie pro pomáhající profese*. Vyd. 4., rozš. a přeprac. Praha: Portál, 2008. 870 s. ISBN 978-80-7367-414-4.

VAŠUTOVÁ, Marie. *Proměny šikany ve světě nových médií*. 1. vyd. Ostrava: Filosofická fakulta Ostravské univerzity v Ostravě, 2010, 226 s. ISBN 978-80-7368-858-5.

VOKUŠ, Jiří. POLICEJNÍ PREZIDIUM ČESKÉ REPUBLIKY, *Policie České republiky: pomáhat a chránit*. Vyd. 2. Praha: Tiskárna Ministerstva vnitra, 2010. ISBN 978-80-254-7700-7.

ZOUBKOVÁ, Ivana. *Kontrola kriminality mládeže*. 1. vyd. Dobrá Voda u Pelhřimova: Aleš Čeněk, 2002, 231 s. ISBN 80-864-7308-2.

internet:

Ambulance: Klinické psychologie, psychiatrie a dětské psychiatrie [online]. 2011 [cit. 2014-10-11]. Dostupné z: <http://www.riaps.cz/ambulance/>

Dvůr Králové nad Labem: Informační portál města [online]. 2010, 13.8.2013 [cit. 2013-10-26]. Dostupné z: <http://www.mudk.cz/cz/mesto/o-meste/>

Dvůr Králové nad Labem [online]. 2002, 10.9.2013 [cit. 2013-10-26]. Dostupné z: http://cs.wikipedia.org/wiki/Dv%C5%AFr_Kr%C3%A1lov%C3%A1n%C3%A9_nad_Labem

Farní charita: Dvůr Králové nad Labem. *Nízkoprahové zařízení pro děti a mládež: Střelka* [online]. 2014 [cit. 2014-04-22]. Dostupné z: <http://dk.charita.cz/strelka>

Farní charita: Dvůr Králové nad Labem. *Občanská poradna* [online]. 2014 [cit. 2014-04-22]. Dostupné z: <http://dk.charita.cz/op>

Farní charita: Dvůr Králové nad Labem. *Sociálně aktivizační služby pro rodiny s dětmi: Labyrint* [online]. 2014 [cit. 2014-04-22]. Dostupné z: <http://dk.charita.cz/labyrint>

KOPECKÝ, Kamil. *Kyberšikana* [online]. Olomouc, 22.5.2009 [cit. 2014-05-23]. Dostupné z: <http://e-bezpeci.cz/index.php/temata/kyberikana>

MINISTERSTVO PRÁCE A SOCIÁLNÍCH VĚCÍ. *Sociálně-právní ochrana dětí: Statistiky* [online]. 2014 [cit. 2014-10-29]. Dostupné z: <http://www.mpsv.cz/cs/7260>

NMS; Výroční zpráva o stavu ve věcech drog v ČR v roce 2012. http://www.drogy-info.cz/index.php/info/press_centrum/vyrocní_zprava_o_stavu_ve_vecech_drog_v_cr_v_roce_2012

POKORNÁ, Petra. *Kyberšikana* [online]. Olomouc, 13.9.2010 [cit. 2014-05-23]. Dostupné z: <http://www.e-nebezpeci.cz/index.php/rizikova-komunikace/kybersikana>

RIPS: *Manželská a rodinná poradna* [online]. 2011 [cit. 2014-10-11]. Dostupné z: <http://www.riaps.cz/poradna/>

Středisko volného času: středisko nespécifické primární prevence rizikových projevů chování [online]. 2014 [cit. 2014-10-11]. Dostupné z: <http://www.ostrovzl.cz/prevence/zavislost/>

Základní informace o městské policii. In: *Městský úřad: Dvůr Králové* [online]. 2010 [cit. 2014-06-13]. Dostupné z: <http://www.mudk.cz/cz/mesto/organy-mesta/mestska-policie/>

legislativní dokumenty:

zákon č. 108/2006 Sb., o sociálních službách

zákon č. 218/2003 Sb., o soudnictví ve věcech mládeže

zákon č. 90/2004 Sb., trestní zákoník

PŘÍLOHY

Příloha A: Statistika OSPOD v České republice za rok 2013

V (MPSV) 20-01

Ministerstvo práce a sociálních věcí
Na Poříčním právu 1/376, 128 01 Praha 2

Schváleno ČSÚ pro MPSV
ČV 123/13 ze dne 26. 10. 2012
v rámci Programu statistických
zjišťování na rok 2013

Kraje a obce vyplněný výkaz doručí **do 14. 2. 2014**
na MPSV - odboru analýz a statistik.
Kontakní osoba: Ing. Zuzana Nová,
e-mail: zuzana.nova@mpsv.cz, tel.: 221 922 553.

IČO

Ochrana důvěrnosti údajů je zaručena zákonem č. 89/1995 Sb.,
o státní statistické službě, ve znění pozdějších předpisů.

ČESKÁ REPUBLIKA

Údaje se zjišťují pro potřebu MPSV.

Za ochranu důvěrnosti údajů zodpovídá MP

Zpravodajská jednotka:

ROČNÍ VÝKAZ
o výkonu sociálně-právní ochrany dětí
za rok
2013

Výkaz vyplnil:	Jméno a příjmení	
	Telefon	
	E-mail	
	Datum	

I. Počty případů evidovaných orgánem sociálně-právní ochrany dětí

	Číslo řádku	Evidovaný počet případů rodin z předchozího roku	Počet případů rodin zaevidovaných za sledovaný rok	Evidovaný počet případů ke konci roku	z toho živých případů
a	b	1	2	3	4
Rejstřík Om	71	563222	47703	566190	259992
Rejstřík Nom	72	12628	32951	45579	9952

Popis chyby

ok	Řádek 71: Sloupec 4 by měl být roven nebo menší než sloupec 3.
ok	Řádek 72: Sloupec 4 by měl být roven nebo menší než sloupec 3.
ok	Řádek 72: Součet sl. 1 a 2 se rovná sl. 3 Do ř. 72 sl. 1 se uvede údaj z ř. 72 sl. 4 ("živé případy") z předchozího roku.

II. Umístování dětí do náhradní rodinné péče a rozhodování o poručení dětí

	Číslo řádku	Počet dětí celkem	z toho do 15 let
a	b	1	2
Ve sledovaném roce bylo umístěno na základě rozhodnutí do	péče budoucích osvojitelů (§ 19, odst.písm.1a) zákona o SPOD	73	415
	osvojení	73a	503
	výchovy jiných fyzických osob než rodičů (§45, odst.1 ZR)	74	1025
	péče budoucích pěstounů (§ 19, odst.písm. 1b) zákona o SPOD)	77	380
Ve sledovaném roce byl dítěti ustanoven poručník podle § 78 ZR		78	512
z toho ustanoven poručníkem OSPOD podle § 79 odst. 3 ZR		78a	105

ok	Řádek 73: Sloupec 2 musí být roven nebo menší než sloupec 1.
ok	Řádek 73a: Sloupec 2 musí být roven nebo menší než sloupec 1.
ok	Řádek 74: Sloupec 2 musí být roven nebo menší než sloupec 1.
ok	Řádek 77: Sloupec 2 musí být roven nebo menší než sloupec 1.
ok	Řádek 78: Sloupec 2 musí být roven nebo menší než sloupec 1.
ok	Řádek 78a: Sloupec 2 musí být roven nebo menší než sloupec 1.

III. Klienti kurátora pro mládež

	Číslo řádku	Celkem	z toho			
			děti do 15 let	z toho dívek	mladistvých	z toho dívek
a	b	1	2	3	4	5
Počet evidovaných	79	41048	17470	5660	23578	6823

ok	Řádek 79: Sloupec 4 musí být roven nebo větší než sloupec 5.
ok	Řádek 79: Sloupec 2 musí být roven nebo větší než sloupec 3.
ok	Řádek 79: Sloupec 1 se musí rovnat součtu sloupců 2 a 4.

Vaše poznámky a připomínky:

--

IV. Klienti řešení kurátorem pro mládež

	Číslo řádku	Celkem	z toho			
			děti	z toho dívek	mladistvých	z toho dívek
a	b	1	2	3	4	5
Trestná činnost	81	7111	2815	630	4296	590
Přestupky	82	4561	x	x	4561	976
Výchovné problémy	83	21057	10645	3552	10412	3507
Dohledy	84	1613	792	297	821	277
Uložení výchovná opatření mladistvým	84a	845	x	x	845	83
Opatření uložená dětem mladším 15 let	84b	785	785	134	x	x
Návrh na předběžné opatření	85	569	261	112	308	121
Návrh na ústavní výchovu	86	373	182	55	191	57
Návrh na ochrannou výchovu	87	28	8	1	20	7

Popis chyby

ok	Řádek 81: Součet sl. 2 a 4 musí být roven sl. 1.
ok	Řádek 82: Sloupec 4 musí být roven sloupci 1.
ok	Řádek 83: Součet sl. 2 a 4 musí být roven sl. 1.
ok	Řádek 84: Součet sl. 2 a 4 musí být roven sl. 1.
ok	Řádek 84a: Sloupec 1 musí být roven sloupci 4.
ok	Řádek 84b: Sloupec 1 musí být roven sloupci 2.
ok	Řádek 85: Součet sl. 2 a 4 musí být roven sl. 1.
ok	Řádek 86: Součet sl. 2 a 4 musí být roven sl. 1.
ok	Řádek 87: Součet sl. 2 a 4 musí být roven sl. 1.

V. Rodinné zázemí klientů kurátora pro mládež

Číslo řádku	Číslo řádku	Úplná rodina	Neúplná rodina	Nová rodina	Rodina s druhem (družkou)	Ostatní	Ústavní výchova
a	b	1	2	3	4	5	6
Klienti kurátora pro mládež	88	14154	13777	2895	7652	880	1690

ok Řádek 88: Součet sloupců 1 až 6 musí být roven řádku 79, sl. 1.

VI. Náhradní rodinná péče

A. Pěstounská péče, osobní péče poručníka, výchova jiné fyzické osoby než rodiče

	Číslo řádku	Počet dětí k 1. 1.	Počet umístěných dětí za sledovaný rok		Počet dětí k 31. 12.		Zánik pěstounské péče, poručenství nebo svěřeni dítěte do výchovy jiné fyzické osoby než rodiče				Spis předán jménem ObÚ
			celkem	z toho zdravotně postižených	celkem	z toho zdravotně postižených	z toho zrušená na návrh (podnět)		zletlostí dítěte	jinak	
							pěstouna	OSPOD			
a	b	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Pěstounská péče	89a	7595	2191	94	8606	243	53	32	584	266	245
z toho pěstounská péče na přechodnou dobu	89b	33	169	3	108	2	2	19	0	72	11
Poručenství s osobní péčí poručníka	89c	2764	580	45	2908	144	22	7	284	68	55
Výchova jiné fyzické osoby než rodiče	89d	4901	1073	12	4660	40	109	48	357	623	177

ok Řádek 89a: Součet sloupců 1, 2 minus součet sloupců 6, 7, 8, 9 a 10 se musí rovnat sloupci 4.

ok Řádek 89b: Součet sloupců 1, 2 minus součet sloupců 6, 7, 8, 9 a 10 se musí rovnat sloupci 4.

ok Řádek 89c: Součet sloupců 1, 2 minus součet sloupců 6, 7, 8, 9 a 10 se musí rovnat sloupci 4.

Řádek 89 již v excelovské verzi obsahuje přečíslované součty.

B. Počet pěstounů

	Číslo řádku	Počet osob, které mají svěřeno alespoň jedno dítě do pěstounské péče				Vztah k dítěti		
		k 1. 1. sledovaného roku	ve sledovaném roce přibylo	ve sledovaném roce ubylo	celkem k 31. 12. sledovaného roku	prarodiče	jiný příbuzní	cizí
a	b	1	2	3	4	5	6	7
Pěstounská péče	90	10253	2563	1399	11417	5640	1796	3822

ok Řádek 90: Součet sloupců 1 a 2 minus sloupec 3 musí být roven sloupci 4.

C. Počet pěstounských rodin

	Číslo řádku	Počet dětí svěřených do pěstounské péče v rodině								
		1	2	3	4	5	6	7 a více	celkem	
a	b	1	2	3	4	5	6	7	8	
Počet osob, s nimiž byla sjednána dohoda o výkonu pěstounské péče	90a	6192	1434	387	115	40	8	8	8184	
Počet osob, u kterých obecni úřad obce s rozšířenou působností vydal rozhodnutí o právech a povinnostech při výkonu pěstounské péče	90b	36	9	2	1	0	0	0	48	

D. Žadatelé o náhradní rodinnou péči

	Číslo řádku	Počet podaných žádostí o NRP			První kontakt s dítětem za sledovaný rok	Vztah k dítěti		
		nevyřízených k 1. 1.	podaných za sledovaný rok	nevyřízených k 31. 12.		prarodiče	jiný příbuzní	cizí
a	b	1	2	3	4	5	6	7
Žadatelé o osvojení	91	2190	626	2111	407	x	x	714
z toho cizinec s hlášeným pobytem na území ČR	91a	41	26	50	9	x	x	12
Žadatelé o pěstounskou péči	92	1041	1756	1495	689	550	136	711
Žadatelé podle § 78 zákona o rodině	94	63	349	59	219	176	74	101
Žadatelé podle § 45 zákona o rodině	95	109	792	125	466	622	116	43
Celkem	96	3403	3523	3790	1781	1348	326	1569

ok Sloupec 1: řádek 96 se rovná součtu řádků 91, 92, 94 a 95 (vyjma ř. 91a)

ok Sloupec 2: řádek 96 se rovná součtu řádků 91, 92, 94 a 95 (vyjma ř. 91a)

ok Sloupec 3: řádek 96 se rovná součtu řádků 91, 92, 94 a 95 (vyjma ř. 91a)

ok Sloupec 4: řádek 96 se rovná součtu řádků 91, 92, 94 a 95 (vyjma ř. 91a)

ok Sloupec 5: řádek 96 se rovná součtu řádků 92, 94 a 95

ok Sloupec 6: řádek 96 se rovná součtu řádků 92, 94 a 95

ok Sloupec 7: řádek 96 se rovná součtu řádků 91, 92, 94 a 95 (vyjma ř. 91a)

Vaše poznámky a připomínky:

--

VII. Sledování výchovy a výkonu dohledu, návštěvy

OSPOD sleduje děti	Číslo řádku	Počet návštěv	Počet dětí k 31.12.
a	b	1	2
V ústavní a ochranné výchově	99	29093	7437
Ve výkonu vazby nebo výkonu trestu odnětí svobody	99a	296	133
O něž ve věznicích pečují odsouzená nebo obviněná žena	99b	15	6
V péči jiných fyzických osob než rodičů	99c	35107	11770
Vykonané návštěvy sociálních pracovníků v zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc	99d	3511	1237
Vykonané návštěvy rodičů dítěte, kterému byla nařízena ústavní výchova nebo uložena ochranná výchova	99e	26760	7016
Děti, nad jejichž výchovou byl stanoven dohled	soudem	100	44345
	obecním úřadem	101	2247

VIII. A Evidenční údaje

		Číslo řádku	Počet případů ve sledovaném roce	
a		b	1	
Podané návrhy (podněty) soudu na	omezení rodičovské zodpovědnosti	102	42	
	zbavení rodičovské zodpovědnosti	103	361	
	pozastavení rodičovské zodpovědnosti	103a	14	
	napomenutí	104	189	
	dohled	105	1209	
	nařízení ústavní výchovy	106	903	
	zrušení ústavní výchovy	106a	253	
	určení nezájmu rodičů o dítě	106b	181	
	vydání předběžného opatření podle § 76a OSŘ celkem	106c	1562	
	z toho	soudem vyhověno	106d	1498
		soudem zamítnuto	106e	64
		prodloužení ústavní výchovy	106f	152
		přeměna ochranné výchovy v ústavní výchovu	106g	11
		prodloužení ochranné výchovy	106h	5
		upuštění od výkonu ochranné výchovy	106i	2
		propuštění z ochranné výchovy	106j	11
		podmíněné propuštění mimo výchovné zařízení při uložení ochranné výchovy	106k	3
	určení otcovství	106l	549	
Podané podněty (oznámení) policii na	zanedbání povinné výživy (§ 196 TZ)	107	618	
	ohrožování výchovy dítěte (§ 201 TZ)	108	714	
	ublížení na zdraví (§ 145 až § 148 TZ)	108a	134	
	jiný trestný čin proti životu, zdraví, lidské důstojnosti nebo jmění dítěte	108b	417	
Orgán sociálně-právní ochrany ustanoven opatrovníkem	109	94629		
z toho majetkovým opatrovníkem	109a	901		
Orgán sociálně-právní ochrany ustanoven opatrovníkem podle § 45 odst.2 TR	109c	795		
Přijetí souhlasu rodičů k osvojení	109d	329		
Počet případů domácího násilí, kterého jsou přítomny nezletilé děti a které jsou řešeny OSPOD	110	2583		
z toho počet případů s rozhodnutím o vykazání ze společného obydlí	110a	699		
Počet dětí odložených do babyboxu	111	57		

Popis chyby

ok	Součet řádků 106d a 106e by se měl rovnat řádku 106c.
----	---

ok	Řádek 109a musí být roven nebo menší než ř. 109.
----	--

Vaše poznámky a připomínky:

--

VIII. B Rozhodovací činnost obecního úřadu

		Číslo řádku	Počet případů
a		b	1
Výchovná opatření		112a	388
z toho	napomenutí	112b	159
	dohled	112c	199
	omezení	112d	7
Rozhodnutí o uložení povinnosti využít odbornou poradenskou pomoc		112e	79
z toho rozhodnutí uložená v případě, že rodiče nejsou schopni řešit problémy spojené s výchovou dítěte		112f	57
Rozhodnutí o odmítnutí žádosti o nahlédnutí do spisové dokumentace		112h	8
Pomoc dětem ve zvláštních případech		112i	436
Zajišťování návratu dětí z ciziny		112j	15
Pořádkové pokuty podle § 53 odst. 5 zákona č. 359/1999 Sb. (dále jen ZSPOD)		112k	6

Popis chyby	
ok	Součet řádků 112b, 112c, 112d by měl být roven nebo menší než řádek 112a.

IX. Zařízení sociálně-právní ochrany k 31.12.

	Číslo řádku	Počet zařízení	Kapacita zařízení	Počet klientů / účastníků	Zřizovatel		
					kraj	obec	PO nebo FO pověřená k výkonu SPO
a	b	1	2	3	4	5	6
Zařízení odbor.poradenství pro péči o děti	114	107	x	16997	16	10	81
Zařízení sociálně výchovné činnosti	115	87	x	7905	1	11	75
Zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc	116	81	1087	1743	39	5	37
Výchovně rekreační tábory	117	85	0	2530	2	42	41

ok	Řádek 114: Součet sloupců 4, 5 a 6 se musí rovnat sloupci 1.
ok	Řádek 115: Součet sloupců 4, 5 a 6 se musí rovnat sloupci 1.
ok	Řádek 116: Součet sloupců 4, 5 a 6 se musí rovnat sloupci 1.
ok	Řádek 117: Součet sloupců 4, 5 a 6 se musí rovnat sloupci 1.

Vaše poznámky a připomínky:

--

XA Týrané, zneužívané a zanedbávané děti

		Číslo řádku	Počet dětí														
			tělesné týrání		psychické týrání		sexuální zneužívání		dětská pornografie		dětská prostituce		zanedbávání dětí		celkem		
			chlapci	dívky	chlapci	dívky	chlapci	dívky	chlapci	dívky	chlapci	dívky	chlapci	dívky	chlapci	dívky	
a		b	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	
Nahlášeno případů	do 1 roku	119	18	16	13	18	0	1	0	1	0	0	162	168	193	204	
	od 1 roku do 3 let	120	41	38	55	73	3	25	0	1	0	0	289	305	388	442	
	od 3 do 6 let	121	100	70	124	94	27	80	1	1	0	0	448	428	700	673	
	od 6 do 15 let	122	289	188	313	266	112	544	5	19	1	4	1228	1036	1948	2057	
	od 15 do 18 let	123	43	56	40	71	15	81	2	3	0	12	320	279	420	502	
	CELKEM	123a	491	368	545	522	157	731	8	25	1	16	2447	2216	3649	3878	
	z ř. 123a zdravotně postižených	124	6	1	2	2	1	16	0	0	0	0	66	30	75	49	
	z ř. 123a	jednorázově	125	213	164	235	230	74	371	4	12	0	3	1167	1058	1693	1838
		opakované	126	218	171	262	245	51	256	1	5	1	10	1139	1062	1672	1749
nezjištěno		126a	60	33	48	47	32	104	3	8	0	3	141	96	284	291	
Oznamovatel	matka	127	75	34	115	90	34	173	0	5	0	0	180	152	404	454	
	otec	128	40	23	24	22	13	40	0	1	0	0	89	80	166	166	
	dítě samo	129	25	42	18	16	6	54	0	0	0	0	20	21	69	133	
	sourozence	130	8	5	2	5	2	3	0	0	0	0	15	9	27	22	
	jiny příbuzný	131	35	28	28	21	6	29	0	0	0	1	115	119	184	198	
	cizí osoba	132	33	16	10	19	12	29	0	0	0	4	98	88	153	156	
	zdrav. zařízení	133	43	35	12	10	21	67	0	0	0	0	303	328	379	440	
	škola	134	77	53	18	37	9	41	4	7	0	1	854	659	962	798	
	policie	135	81	63	251	231	42	224	2	9	1	6	225	226	602	759	
	NNO	136	6	4	9	3	1	15	0	0	0	0	32	35	48	57	
	anonym	137	38	31	17	17	8	14	0	0	0	0	156	146	219	208	
jiny	138	27	35	44	51	5	43	2	2	0	3	361	351	439	485		
Sociální prostředí dítěte	úplná rodina	139	175	151	263	274	43	231	1	6	0	5	820	814	1302	1481	
	neúplná rodina bez matky	140	24	17	16	23	9	34	1	0	0	1	80	76	130	151	
	neúplná rodina bez otce	141	145	114	161	148	61	272	5	14	1	5	1097	967	1470	1520	
	doplněná rodina o matku	142	23	15	4	5	2	12	0	1	0	0	38	22	67	55	
	doplněná rodina o otce	143	104	58	86	54	28	135	0	3	0	1	305	261	523	512	
	náhradní rodina	144	19	12	14	18	9	29	0	0	0	0	72	54	114	113	
	ústavní péče	145	1	1	1	0	5	18	1	1	0	4	35	22	43	46	
Přijata opatření	poradenství - ambulantně	146	313	219	417	409	121	593	5	19	1	13	1615	1481	2472	2734	
	uložení dohledu	147	43	20	24	19	4	26	0	0	0	0	201	169	272	234	
	umístění dítěte v širší rodině	148	40	35	13	7	5	20	1	1	0	0	80	57	139	120	
	umístění dítěte do ZDVOP nebo jiného zařízení	149	43	56	18	15	9	27	0	0	0	0	113	115	183	213	
	umístění dítěte do ÚV	150	26	21	9	10	4	19	0	0	0	1	90	66	129	117	
	umístění dítěte do NRP	151	5	9	3	7	0	1	0	0	0	0	49	40	57	57	
Dopad na dítě	hospitalizace	152	51	36	5	4	4	20	0	0	0	1	42	29	102	90	
	tělesné poškození	153	54	34	3	0	3	22	0	0	0	0	13	15	73	71	
	posttr. stresová porucha	154	73	47	143	131	16	115	0	1	0	0	205	191	437	485	
	úmrtí	155	5	1	0	0	0	0	0	0	0	0	3	0	8	1	
	těhotenství	155a						36				0				36	

Vaše poznámky a připomínky:

**Při vyplňování tabulky
nutno dodržet tyto vztahy:**

1) součet sloupců 1, 3, 5, 7 a 9 a 11 se musí rovnat sl. 13

2) součet řádků 119 až 123 se musí rovnat řádku 123a v jednotlivých sloupcích a rovněž součet řádků 125 až 126a se musí rovnat ř. 123a v jednotlivých sloupcích

3) součet řádků 119 až 123 se musí rovnat součtu řádků 127 až 138 v jednotlivých sloupcích

4) součet řádků 119 až 123 se musí rovnat součtu řádků 139 až 145 v jednotlivých sloupcích

5) součet sloupců 2, 4, 6, 8 a 10 a 12 se musí rovnat sl. 14

6) Sloupce 13 a 14 obsahují v elektronické formě (Excel) již předdefinovaný součet

X.A Pokračování oddílu - Týrané, zneužívané a zanedbávané děti

		Číslo řádku	Počet dětí							
			tělesné týrání	psychické týrání	sexuální zneužívání	dětská pomografie	dětská prostituce	zanedbávání dětí	celkem	
a		b	1	2	3	4	5	6	7	
Zneužívající nebo týrající osoba	matka	156	255	139	16	12	0	2007	2429	
	otec	157	260	507	119	1	0	748	1635	
	oba rodiče	158	97	180	5	0	0	1580	1862	
	partner matky	159	140	137	102	2	0	72	453	
	partnerka otce	160	17	2	6	0	0	24	49	
	sourozenec	161	5	3	21	1	0	2	32	
	prarodič	162	8	13	24	0	0	53	98	
	jiný příbuzný	163	11	9	55	0	0	9	84	
	jiná osoba	164	55	52	481	13	7	16	624	
	nevlastní sourozenec	165	3	1	17	0	0	0	21	
	jiná zodpovědná osoba (učitel, vychovatel)	166	8	3	12	1	0	14	38	
nezjištěno	166a	12	12	25	4	9	21	83		
Postih zneužívající, týrající nebo zanedbávající osoby	sankce v přestupk. řízení	167	58	39	4	0	0	331	432	
	podnět na zahájení TS	168	303	159	408	12	1	395	1278	
	z toho	zahájeno TS	169	238	121	384	15	6	255	1019
		zastaveno TS	169a	49	6	65	2	0	41	163
		odloženo TS	170	118	40	175	2	0	80	415
odsouzení	171	45	15	70	5	0	117	252		

Sloupec 7 obsahuje v elektronické formě výkazu (Excel) již předdefinovaný součet

Vaše poznámky a připomínky:

--

X.B Přestupky a jiné správní delikty

	Číslo řádku	Počet případů	Pachatel přestupku nebo jiného správního deliktu					rávnická osoba
			rodič	člen rodiny	jiná osoba	podnikající FO		
a	b	1	2	3	4	5	6	
Přestupek podle § 59 odst. 1 písm. d) ZSPOD a jiný správní delikt podle § 59f odst. 1 písm. b) ZSPOD	172	15	11	2	2	0	0	
Přestupek podle § 59 odst. 1 písm. e) ZSPOD	173	0	0	0	0	x	x	
Přestupek podle § 59 odst. 1 písm. f) ZSPOD	174	4	4	0	0	x	x	
Přestupek podle § 59 odst. 1 písm. g) ZSPOD	175	8	8	0	0	x	x	
Přestupek podle § 59 odst. 1 písm. h) ZSPOD	176	21	16	3	2	x	x	
Přestupek podle § 59 odst. 1 písm. i) ZSPOD	176a	0	0	0	0	x	x	
Přestupek podle § 59a odst. 1 písm. a) ZSPOD	176b	5	5	0	0	x	x	
Přestupek podle § 59a odst. 1 písm. b) ZSPOD	176c	0	0	0	0	x	x	
Přestupek podle § 59b odst. 1 písm. a) ZSPOD a jiný správní delikt podle § 59g odst. 1 písm. a) ZSPOD	176d	0	x	x	0	0	0	
Přestupek podle § 59b odst. 1 písm. b) ZSPOD a jiný správní delikt podle § 59g odst. 1 písm. b) ZSPOD	176e	0	x	x	0	0	0	
Přestupek podle § 59b odst. 1 písm. c) ZSPOD a jiný správní delikt podle § 59g odst. 1 písm. c) ZSPOD	176f	0	x	x	0	0	0	
Přestupek podle § 59c odst. 1 ZSPOD a jiný správní delikt podle § 59h odst. 1 ZSPOD	176g	0	x	x	0	0	0	
Přestupek podle § 59d odst. 1 ZSPOD a jiný správní delikt podle § 59i odst. 1 ZSPOD	176h	0	x	x	0	0	0	
Přestupek podle § 59e odst. 1 ZSPOD a jiný správní delikt podle § 59k odst. 1	176j	1	0	0	0	0	1	

Popis chyby	
ok	Řádek 172: Součet sloupců 2 až 6 se musí rovnat sloupci 1.
ok	Řádek 173: Součet sloupců 2 až 4 se musí rovnat sloupci 1.
ok	Řádek 174: Součet sloupců 2 až 4 se musí rovnat sloupci 1.
ok	Řádek 175: Součet sloupců 2 až 4 se musí rovnat sloupci 1.
ok	Řádek 176: Součet sloupců 2 až 4 se musí rovnat sloupci 1.
ok	Řádek 176a: Součet sloupců 2 až 4 se musí rovnat sloupci 1.
ok	Řádek 176b: Součet sloupců 2 až 4 se musí rovnat sloupci 1.
ok	Řádek 176c: Součet sloupců 2 až 4 se musí rovnat sloupci 1.
ok	Řádek 176d: Součet sloupců 4 až 6 se musí rovnat sloupci 1.
ok	Řádek 176e: Součet sloupců 4 až 6 se musí rovnat sloupci 1.
ok	Řádek 176f: Součet sloupců 4 až 6 se musí rovnat sloupci 1.
ok	Řádek 176g: Součet sloupců 4 až 6 se musí rovnat sloupci 1.
ok	Řádek 176h: Součet sloupců 4 až 6 se musí rovnat sloupci 1.
ok	Řádek 176j: Součet sloupců 2 až 6 se musí rovnat sloupci 1.

XI. Počet zaměstnanců orgánů sociálně-právní ochrany dětí k 31. 12.

a	Číslo řádku	Celkem	z toho kurátoři pro mládež	
			v rámci OSPOD	mimo OSPOD
b	1	2	3	
Vzdělání zaměstnanců	základní	177	1	0
	SS sociálně právní	178	314	83,3
	jiné střední	178a	151	55
	vyšší odborné - sociálně-právní	179	310	96
	jiné vyšší odborné	179a	17	6
	vyšokoskolské	180	446,5	127,45
	vyšokoskolské - sociálně-právní	180a	867,5	277,55
Počet zaměstnanců celkem	181	2107	645,3	76,25
Přepočtené úvazky zaměstnanců OSPOD	181a	1832,755	x	x

ok	Sloupec 1: Součet řádků 177 až 180a se rovná řádku 181.
ok	Sloupec 2: Součet řádků 177 až 180a se rovná řádku 181.
ok	Sloupec 3: Součet řádků 177 až 180a se rovná řádku 181.
ok	Sloupec 1: Řádek 181a musí být roven nebo menší než ř. 181.

XII. Děti s nařízenou ústavní výchovou nebo uloženou ochrannou výchovou umístěné v ústavních zařízeních

	Číslo řádku	Počet dětí k 1.1. sledovaného roku	Počet umístěných dětí ve sledovaném roce	Počet dětí, u nichž byla ve sledovaném roce ukončena ÚV, OV nebo umístění v zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc z důvodu				Počet dětí, u kterých byla ve sledovaném roce změněna ÚV na OV a naopak	Počet dětí k 31.12. sledovaného roku
				návratu do původní rodiny	umístění do NRP	zletilosti	ostatní		
a	b	1	2	3	4	5	5a	5b	6
Děti s nařízenou ÚV	182	6987	1575	459	351	990	213	25	6524
Děti s uloženou OV	183	112	40	3	0	35	1	7	106
Děti s nařízenou ústavní výchovou a uloženou ochrannou výchovou, které nebyly umístěny do ústavní péče	183a	31	32	2	3	11	2	0	29
Děti umístěné v zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc na základě rozhodnutí soudu	183b	560	607	162	134	19	129	x	723
Děti umístěné v zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc na základě žádosti zákonného zástupce, žádosti dítěte, žádosti OSPOD se souhlasem rodiče	183c	369	844	572	74	15	187	x	365

ok	Řádek 182: Sloupec 1 + sloupec 2 - (sloupec 3 + 4 + 5 + 5a + 5b) = sloupec 6
ok	Řádek 183: Sloupec 1 + sloupec 2 - (sloupec 3 + 4 + 5 + 5a + 5b) = sloupec 6
ok	Řádek 183b: Sloupec 1 + sloupec 2 - (sloupec 3 + 4 + 5 + 5a) = sloupec 6
ok	Řádek 183c: Sloupec 1 + sloupec 2 - (sloupec 3 + 4 + 5 + 5a) = sloupec 6

Metodické vysvětlivky k výkazu V (MSPV) 20-01**I. Počty případů evidovaných orgánem sociálně-právní ochrany dětí**

- ř. 71 sl. 1 - uvede se celkový počet spisů Om, které orgán sociálně-právní ochrany (dále jen "OSPOD") evidoval v rejstříku Om k 31. 12. předchozího roku
- sl. 2 - uvede se počet nových případů, které zapsal OSPOD do rejstříku Om ve sledovaném roce
- sl. 3 - uvede se celkový počet spisů Om, které OSPOD evidoval v rejstříku Om k 31. 12. sledovaného roku (stav k 31.12. předchozího roku plus rejstřík Om **sledovaného roku minus vyřazené spisy v průběhu roku**)
- sl. 4 - uvede se počet případů, se kterými OSPOD ve sledovaném roce pracoval (sl. 4 musí být menší nebo roven sl. 3)
- ř. 72 sl. 1 - uvede se počet případů, u kterých byl OSPOD dožádán k vyřízení v předchozím roce, a dožádání nebylo k 1.1. sledovaného roku uzavřeno
- sl. 2 - uvede se počet případů, u kterých byl OSPOD ve sledovaném roce nově dožádán o vyřízení určité záležitosti a které byly z tohoto důvodu zapsány do rejstříku Nom
- sl. 3 - uvede se celkový počet spisů Nom, které OSPOD evidoval v rejstříku Nom k 31.12. sledovaného roku (uzavřené i neuzavřené případy dožádání, které OSPOD řešil ve sledovaném roce)
- součet sl. 1 a 2 musí být roven sl. 3**
- sl. 4 - uvede se celkový počet případů, u kterých byl OSPOD dožádán k vyřízení ve sledovaném roce, a dožádání nebylo k 31.12. sledovaného roku uzavřeno

II. Umístování dětí do náhradní rodinné péče a rozhodování o poručenství dětí

- ř. 73 sl. 1 - uvede se počet dětí, které byly svěřeny rozhodnutím podle § 19 odst. 1 písm. a) zákona č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon o SPOD“) do péče budoucích osvojitelů
- ř. 73a sl.1 - uvede se počet dětí, u kterých soud pravomocně rozhodl ve sledovaném roce o osvojení
- ř. 74 sl. 1 - uvede se počet dětí, které byly soudem svěřeny do výchovy jiné fyzické osoby než rodiče podle § 45 zákona č. 94/1963 Sb., o rodině, ve znění pozdějších předpisů
- ř. 77 sl. 1 - uvede se počet dětí, které byly svěřeny rozhodnutím podle § 19 odst. 1 písm. b) zákona o SPOD, do péče osoby, která má zájem stát se pěstounem
- ř. 78 sl. 1 - uvede se počet dětí, kterým byl ve sledovaném roce ustanoven rozhodnutím soudu poručník podle § 78 zákona o rodině, včetně dětí, které se nachází v péči jiné osoby nebo zařízení než poručníka
- ř. 78a - z celkového počtu dětí, kterým byl ve sledovaném roce ustanoven poručník, se uvedou pouze ty děti, u kterých byl poručníkem dítěte ustanoven OSPOD podle §79 odst. 3 zákona o rodině
- ř. 73 až ř. 78a sl. 2 - uvedou se počty dětí mladších 15 let
- ř. 73 až ř. 78a sl. 1 musí být větší nebo roven sl. 2**

III. Klienti kurátora pro mládež

ř. 79 sl. 1 - uvede se celkový počet dětí mladších 15 let a mladistvých (15 - 18 let) zapsaných v evidenci kurátora pro mládež ve sledovaném roce, včetně klientů převedených z minulého roku, se kterými kurátor pro mládež nadále pracuje a klientů vyřazených v průběhu roku z evidence kurátora pro mládež

součet sl. 4 a 2 musí být roven sl. 1

součet sl. 1 až 6 řádku 88 se musí rovnat sl. 1 řádku 79

sl. 2 - uvede se počet dětí mladších 15 let z celkového počtu evidovaných

sl. 3 - uvede se počet dívek z celkového počtu dětí do 15 let

sl. 4 - uvede se počet mladistvých (15 - 18 let) z celkového počtu evidovaných

sl. 5 - uvede se počet dívek z celkového počtu mladistvých

IV. Klienti řešení kurátorem pro mládež

ř. 81 až 86 - v jednotlivých řádcích se uvádí počty klientů nikoli případů (tzn. například, že klient, u kterého bylo během sledovaného roku řešeno více přestupků – ř. 82 – bude zaznamenán pouze jednou),

- v případě kombinace dvou a více různých řešených případů u jednoho klienta, bude tento zaznamenán do každého příslušného řádku (tzn. například, že klient, u kterého byla během sledovaného roku řešena trestná činnost a přestupek, bude zaznamenán na každém řádku - ř. 81 i ř. 82)

ř. 82 sl. 1 musí být roven sl. 4

ř. 84 - uvedou se údaje týkající se dohledů uložených podle § 43 zákona č. 94/1963 Sb. obecním úřadem nebo soudem ve sledovaném roce

ř. 84a - uvedou se počty uložených výchovných opatření mladistvým podle § 15 zákona č. 218/2003 Sb., ve znění pozdějších předpisů

ř. 84a sl. 1 musí být roven sl. 4

ř. 84b - uvedou se počty opatření uložených trestně neodpovědným dětem podle § 93 zákona č. 218/2003 Sb., ve znění pozdějších předpisů

ř. 84b sl. 1 musí být roven sl. 2

ř. 87 - uvede se počet návrhů na uložení ochranné výchovy podle § 22 a § 93 odst. 1 písm. f) zákona č. 218/2003 Sb., ve znění pozdějších předpisů

V. Rodinné zázemí klientů kurátora pro mládež

ř. 88 ve sl. 1 - se uvede počet klientů kurátora pro mládež, kteří žili v okamžiku zařazení do evidence kurátora pro mládež v úplné rodině

ve sl. 2 - se uvede počet klientů kurátora pro mládež, kteří žili v okamžiku zařazení do evidence kurátora pro mládež v neúplné rodině (jeden z rodičů chybí)

ve sl. 3 - se uvede počet klientů kurátora pro mládež, kteří žili v okamžiku zařazení do evidence kurátora pro mládež v nově vytvořené rodině (nevlastní otec nebo matka)

ve sl. 4 - se uvede počet klientů kurátora pro mládež, kteří žili v okamžiku zařazení do evidence kurátora pro mládež ve společné domácnosti s jedním z rodičů a jeho druhem/družkou

ve sl. 5 - se uvede počet klientů kurátora pro mládež evidence kurátora pro mládež v péči

osob, které nejsou jejich rodiči; jedná se o prarodiče, jiné příbuzné, pěstouny

ve sl. 6 - se uvede počet klientů kurátora pro mládež, kteří žili v okamžiku zařazení

do evidence kurátora pro mládež v některém typu ústavu pro děti a mládež

Součet sl. 1 až 6 řádku 88 se musí rovnat sl. 1 řádku 79

VI. Náhradní rodinná péče

A. Pěstounská péče, osobní péče poručníka, výchova jiné fyzické osoby než rodiče

ř. 89a až 89d musí platit: (součet sl. 1 a sl. 2) – (součet sl. 6, 7, 8, 9 a 10) = sl. 4

ř. 89a až 89d sl. 1 - uvede se počet dětí v evidenci dětí svěřených do pěstounské péče

a poručenství k 1. 1. sledovaného roku

ř. 89a až 89d sl. 4 a 5 - uvede se počet dětí v evidenci dětí svěřených do pěstounské péče

a poručenství

ř. 89a až 89d sl. 7 - uvedou se počty podaných podnětů orgánem sociálně-právní ochrany

soudu na zrušení pěstounské péče a poručenství

ř. 89a až 89d sl. 9 - uvedou se počty případů, kdy došlo ke zrušení náhradní rodinné péče

z jiných důvodů, tj. úmrtím dítěte nebo pěstouna, osvojením dítěte

v pěstounské péči nebo rozhodnutím o poručenství

ř. 89c - uvedou se všechny děti, u kterých soudem ustanovený poručník vykonává osobní péči

o dítě

ř. 89d - uvedou se všechny děti svěřené do výchovy jiné fyzické osoby než rodiče podle § 45

zákona o rodině

B. Počet pěstounů

ř. 90 sl. 1 až 7 - uvede se počet osob, které mají svěřeno alespoň jedno dítě do pěstounské péče,

do pěstounské péče po přechodnou dobu nebo do osobní péče poručníka;

v případě společné pěstounské péče nebo poručnické péče manželů se

započítává každý z manželů zvlášť.

ř. 90 sl. 5 až 7 - uvede se příbuzenský vztah pěstouna nebo poručníka k dítěti svěřeného

do pěstounské péče nebo poručenství bez ohledu na rok svěřen do této péče

C. Počet pěstounských rodin

ř. 90a - uvede se počet osob pečujících a osob v evidenci, které mají trvalý pobyt v obvodu

obecního úřadu obce s rozšířenou působností a s nimiž uzavřel dohodu o výkonu

pěstounské péče tento obecní úřad, jiný obecní úřad, krajský úřad nebo pověřená

osoba. Počtem dětí svěřených do pěstounské péče v rodině se rozumí počet dětí,

kteří jsou osobě pečující svěřeny do pěstounské péče, osobní poručnické péče,

a počet dětí, které jsou osobě v evidenci svěřeny do pěstounské péče na přechodnou

dobu. Uvede se stav k 31. 12. sledovaného roku. V případě společné péče manželů

se z manželského páru započítá pouze jeden.

ř. 90b - uvede se počet osob pečujících a osob v evidenci, které mají trvalý pobyt v obvodu

obecního úřadu obce s rozšířenou působností a u kterých tento obecní úřad vydal

rozhodnutí o úpravě práv a povinností při výkonu pěstounské péče. Počtem dětí

svěřených do pěstounské péče v rodině se rozumí počet dětí, které jsou osobě

pečující svěřeny do pěstounské péče, osobní poručnické péče, a počet dětí, které

jsou osobě v evidenci svěřeny do pěstounské péče na přechodnou dobu. Uvede

se stav k 31. 12. sledovaného roku. V případě společné péče manželů se

z manželského páru započítá pouze jeden.

D. Žadatelé o náhradní rodinnou péči

ř. 91 až 94 sl. 5 až 7 - u jednotlivých forem se uvede příbuzenský vztah žadatelů k dítěti

ř. 91a - uvede se počet žadatelů, kdy alespoň jeden z nich je cizinec hlášený k pobytu na území ČR po dobu nejméně 365 dnů

ř. 91 až ř. 96 sl. 2 - uvedou se počty podaných žádostí ve sledovaném roce

ř. 94 sl. 1 až 3 - uvedou se rovněž počty návrhů podle § 78 zákona o rodině podaných samotnými fyzickými osobami

ř. 95 sl. 1 až 3 - uvedou se počty návrhů na svěření dítěte do výchovy jiné fyzické osoby než rodiče podle § 45 zákona o rodině, které byly podány samotnými fyzickými osobami

pozn.: v případě, že žadatel svou žádost stáhne, jedná se z pohledu OSPOD o žádost vyřízenou

VII. Sledování výchovy a výkonu dohledu, návštěvy

ř. 99 sl. 1 - uvede se počet návštěv, které provedl OSPOD v souladu s § 29 odst. 2 zákona, včetně návštěv dětí umístěných v ústavním zařízení na základě předběžného opatření soudu

ř. 99a a 99b sl. 1 - uvede se počet návštěv, které provedl OSPOD v souladu s § 34 odst. 3,

ř. 99c - uvede se počet návštěv, které provedl OSPOD v souladu s § 19 odst. 5 zákona,

ř. 99d - uvede se počet návštěv, které provedl OSPOD v souladu s § 42, odst. 4 písm. a),

ř. 99e - uvede se počet návštěv, které provedl OSPOD v souladu s § 29, odst. 2, písm. b), ve škole a školském zařízení, ve zdravotnickém zařízení, v zaměstnání nebo v jiném prostředí, kde se dítě zdržuje,

ř. 100 a 101 sl. 1 - uvede se počet návštěv uskutečněných za účelem zhodnocení účinnosti stanovení dohledu

ř. 99 až 101 sl. 2 - uvede se celkový počet dětí, které OSPOD navštívil

VIII. A Evidenční údaje (přehled o vybraných činnostech OSPOD)

ř. 106 - uvádějí se pouze návrhy na nařízení ústavní výchovy podle § 46 zákona o rodině (koresponduje s vymezením pravomocí obecního úřadu obce s rozšířenou působností v § 14 odst. 1 zákona č. 359/1999 Sb), nikoli podané návrhy a podněty na svěření dětí do ústavního zařízení formou předběžného opatření podle §74, §76, §76a nebo §102 OSŘ

ř. 108b - uvede se zejména trestný čin svěření dítěte do moci jiného (§ 169 TZ), opuštění dítěte nebo svěření osoby (§ 195 TZ), pohlavní zneužití (§ 187 TZ), týrání svěřené osoby (§ 198 TZ), únos dítěte (§ 200 TZ)

ř. 109 - uvede se počet výkonů opatrovnictví pro případ střetu zájmů zákonných zástupců a dítěte nebo mezi dětmi týchž rodičů navzájem, pro případ ohrožení majetkových zájmů dítěte, pro případ omezení rodičovské zodpovědnosti, pro řízení o osvojení a pro další případy, kde je to v zájmu dítěte z jiných důvodů, pokud je OSPOD ustanoven rozhodnutím soudu jako společný opatrovník pro skupinu sourozenců, posuzuje se tato situace jako jeden případ opatrovnictví

ř. 109c - uvede se počet případů, kdy byl OSPOD ustanoven opatrovníkem podle § 45 odst. 2 TR

- ř. 110 - uvede se počet případů domácího násilí, kterého jsou přítomny nezletilé děti, a které jsou řešeny OSPOD dle zákona č. 359/1999 Sb. v souvislosti s § 6 odst. 1 písm. g)
- ř. 110a - z celkového počtu řešených případů (ř. 110) se uvedou případy s rozhodnutím o vykazání ze společného obydlí podle § 44 až § 47 zákona č. 273/2008 Sb., o Policii České republiky, která byla podle tohoto ustanovení oznámena OSPOD
- ř. 111 - uvede se počet dětí, které byly v obvodu obecního úřadu obce s rozšířenou působností odloženy v průběhu sledovaného roku do tzv. babyboxu.

VIII. B Rozhodovací a jiná činnost obecního úřadu

- ř. 112a až 112d - uvede se počet vydaných rozhodnutí podle § 13 odst. 1 zákona č. 359/1999 Sb.
- ř. 112e - uvede se počet rozhodnutí o uložení povinnosti využít odbornou poradenskou pomoc, která obecní úřad obce s rozšířenou působností vydal podle § 12 zákona č. 359/1999 Sb.
- ř. 112h - uvede se počet rozhodnutí vydaných podle § 55 odst. 6 písm. b) zákona č. 359/1999 Sb.
- ř. 112i - uvede se počet případů, kdy orgán sociálně-právní ochrany zajišťoval pomoc podle § 37 zákona č. 359/1999 Sb.
- ř. 112j - uvede se počet případů, kdy orgán sociálně-právní ochrany dětí zajišťoval návrat dětí nacházejících se v zahraničí bez doprovodu podle § 36 zákona č. 359/1999 Sb.
- ř. 112k - uvede se počet pokut uložených rodičům nebo jiným osobám odpovědným za výchovu

IX. Zařízení sociálně-právní ochrany k 31. 12.

- ř. 114 až ř. 117 sl. 1 - uvede se počet zařízení ve správním obvodu obce s rozšířenou působností
- ř. 114 sl. 3 - uvede se počet osob, kterým byla ve sledovaném roce poskytnuta odborná poradenská pomoc
- ř. 115 sl. 3 - uvede se počet dětí, které ve sledovaném roce využily služeb poskytovaných tímto zařízením
- ř. 116 sl. 3 - uvede se počet dětí, které byly umístěny ve sledovaném roce do tohoto zařízení
- ř. 117 sl. 3 - uvede se počet dětí, které se ve sledovaném roce zúčastnily výchovně rekreačního tábora
- ř. 114 až ř. 117, sl. 4 až 6 - uvedou se počty jednotlivých zařízení podle typu zřizovatele

X. A. Týrané, zneužívané a zanedbávané děti

Při vyplňování typu týrání je třeba ve vztahu ke každému dítěti označit pouze jednu formu, a to která převládala.

ř. 119 až 155a, sl. 11, 12 - uvedou se počty případů, kdy bylo ve sledovaném roce zjištěno zanedbávání dětí, ke kterému nedocházelo v souběhu s týráním nebo zneužíváním dětí nebo které nedosahovalo intenzity týrání dětí; jedná se např. o případy zanedbávání výživy dětí, zanedbávání školní docházky dětí, zanedbávání lékařské péče apod.

ř. 119 až ř. 123, sl. 1 až 12 - uvedou se počty případů týrání, zneužívání nebo zanedbávání dětí řešených ve sledovaném roce OSPOD a rozčlení se podle pohlaví dítěte a jeho věku

ř. 123a, sl. 1 až 12 - uvede se celkový počet dětí podle formy týrání, zneužívání nebo zanedbávání

ř. 124 sl. 1 až 12 - z celkového počtu oznámených případů týrání, zneužívání nebo zanedbávání se uvedou počty dětí se zdravotním postižením; při posouzení, zda se jedná o zdravotně postižené dítě je třeba vycházet z poznatků sociálního pracovníka o daném konkrétním případě týrání, zneužívání či zanedbávání

ř. 125, 126 a 126a sl. 1 až 12 - uvedou se počty případů, které se staly jednorázově nebo opakovaně v případě, že tato skutečnost není OSPOD známa, uvede se „nezjištěno“

ř. 127 až ř. 138, sl. 1 až 12 - uvedou se počty případů týrání, zneužívání nebo zanedbávání s rozlišením oznamovatele případu

ř. 139 až ř. 145, sl. 1 až 12 - uvedou se počty případů týrání, zneužívání nebo zanedbávání s rozlišením sociálního prostředí dítěte v době zjištění podezření na týrání, zneužívání nebo zanedbávání

ř. 146 sl. 1 až 12 - uvede se počet případů, u nichž bylo doporučeno, aby dítě navštěvovalo odborné poradenské nebo psychoterapeutické služby

ř. 147 sl. 1 až 12 - uvede se počet dětí, u nichž byl ve sledovaném roce uložen obecním úřadem nebo soudem dohled

ř. 148 sl. 1 až 12 - uvede se počet případů, kdy došlo ve sledovaném roce k umístění dítěte k prarodičům, dospělým sourozencům nebo jiným příbuzným žijícím v rámci širší rodiny

ř. 149 sl. 1 až 12 - uvede se počet případů, kdy bylo dítě umístěno do zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc nebo jiného zařízení (např. azylový dům pro matky s dětmi)

ř. 150 sl. 1 až 12 - uvede se počet případů, kdy bylo dítě ve sledovaném roce umístěno do školského nebo zdravotnického zařízení pro výkon ústavní výchovy

ř. 151 sl. 1 až 12 - uvede se počet případů, kdy bylo dítě ve sledovaném roce umístěno do náhradní rodinné péče

ř. 152 sl. 1 až 12 - uvede se počet případů, kdy bylo nutné dítě v důsledku týrání, zneužívání nebo zanedbávání umístit do nemocnice

ř. 153 sl. 1 až 12 - uvede se počet dětí, u nichž bylo v důsledku týrání, zneužívání nebo zanedbávání zjištěno tělesné poškození zdraví (zlomeniny, vnitřní zranění, otevřené rány, popáleniny)

ř. 154 sl. 1 až 12 - uvede se počet dětí, u nichž byly zaznamenány ve sledovaném roce v důsledku týrání, zneužívání nebo zanedbávání projevy typické pro posttraumatickou stresovou poruchu, např. dotrající vzpomínky a sny, vyhýbavé chování, negativní emoční stavy, pocity viny, ztráta pozitivních emocí, poruchy spánku, poruchy soustředění apod. je třeba vycházet z vyjádření odborníka (lékaře nebo psychologa)

ř. 156 až ř. 166, sl. 1 až 6 - uvede se osoba, která je podezřelá z páchání týrání, zneužívání nebo zanedbávání dítěte

ř. 158 sl. 1 až 6 - uvedou se případy, kdy z týrání, zneužívání nebo zanedbávání jsou podezřelí oba rodiče nebo jeden rodič společně se svým partnerem

ř. 167 sl. 1 až 6 - uvede se počet případů, kdy osobě podezřelé z týrání, zneužívání nebo zanedbávání byla ve sled. roce uložena sankce za přestupek podle § 59 zákona č. 359/1999 Sb. nebo § 49 zákona o přestupcích

ř. 168 sl. 1 až 6 - uvede se počet případů, kdy byl ve sledovaném roce orgánem sociálně-právní ochrany podán podnět k zahájení trestního stíhání

ř. 169 až ř. 170 sl. 1 až 6 - z celkového počtu podaných podnětů na zahájení trestního stíhání se uvede počet případů, kdy bylo ve sledované roce zahájeno trestní stíhání (viz § 160 TŘ), trestní stíhání bylo zastaveno (viz § 172 TŘ) nebo věc byla odložena bez zahájení trestního stíhání (viz § 159a TŘ)

ř. 171 sl. 1 až 6 - uvedou se počty případů zahájené ve sledovaném roce, které byly ve sledovaném roce ukončeny odsouzením

X. B. Přestupky a jiné správní delikty

ř. 172 až ř. 176j - uvedou se údaje o přestupcích a jiných správních deliktech podle § 59 až § 59k zákona o SPOD

XII. Počet zaměstnanců orgánu sociálně-právní ochrany dětí k 31. 12. sledovaného roku

ř. 177 až 181 sl. 1 - uvedou se počty zaměstnanců vykonávajících agendu sociálně-právní ochrany dětí včetně kurátorů pro mládež

ř. 179 - uvede se počet zaměstnanců, kteří mají dosažené vyšší odborné vzdělání v oboru sociální práce, sociální pedagogika, charitativní a sociální péče, charitativní a sociální činnost, sociálně-právní činnost, sociální pedagogika

ř. 180a - uvede se počet zaměstnanců, kteří mají dosažené vysokoškolské vzdělání ve studijních programech zaměřených na sociální práci, sociální politiku, sociální pedagogiku, sociální péči, sociální patologii, právo nebo speciální pedagogiku podle § 110 zákona o soc. službách

ř. 177 až 181 sl. 2 - uvedou se počty kurátorů pro mládež zařazených do oddělení sociálně-právní ochrany oddělení obecního úřadu

ř. 177 až 181 sl. 3 - uvedou se počty kurátorů pro mládež zařazených mimo oddělení sociálně-právní ochrany dětí obecního úřadu (např. do oddělení sociální prevence)

ř. 181a sl. 1 - uvede se součet pracovních úvazků všech zaměstnanců vykonávajících agendu sociálně-právní ochrany dětí (součet celých i částečných úvazků)

XII. Děti s nařízenou ústavní výchovou nebo uloženou ochrannou výchovou umístěné v ústavních zařízeních

- ř. 182 sl. 1 - uvede se počet dětí s nařízenou ústavní výchovou, které se na začátku sledovaného roku nacházely ve školských nebo zdravotnických zařízeních pro výkon ústavní výchovy,
- ř. 182 sl. 2 - uvede se počet umístěných dětí, u kterých soud ve sledovaném roce pravomocně nařídil rozsudkem ústavní výchovu podle § 46 zákona o rodině (ukazatel nezahmuje děti umístěné do ústavního zařízení na základě předběžného opatření soudu podle § 74, § 76a nebo § 102 OSŘ, tyto jsou sledovány v řádce 99),
- ř. 182 a 183 sl. 3 - uvede se počet dětí, u nichž došlo ve sledovaném roce ke zrušení ústavní výchovy nebo ochranné výchovy a dítě se vrátilo zpět do rodiny
- ř. 182 a 183 sl. 4 - uvede se počet dětí, u nichž došlo ve sledovaném roce ke zrušení ústavní výchovy nebo ochranné výchovy a dítě bylo umístěno do náhradní rodinné péče,
- ř. 182 a 183 sl. 5 - uvede se počet dětí, u nichž došlo ve sledovaném roce k ukončení ústavní výchovy nebo ochranné výchovy z důvodu nabytí zletilosti,
- ř. 182 a 183 sl. 5b - uvede se počet dětí, u nichž ve sledovaném roce bylo rozhodnuto o přeměně ochranné výchovy v ústavní výchovu nebo naopak podle § 23 zákona č. 218/2003 Sb., ve znění pozdějších předpisů
- ř. 183 sl. 1 - uvede se počet dětí s uloženou ochrannou výchovou, které se na začátku sledovaného roku nalézaly ve školských zařízeních pro výkon ústavní nebo ochranné výchovy,
- ř. 183 sl. 2 - uvede se počet umístěných dětí a mladistvých s uloženou ochrannou výchovou podle § 22 nebo § 93 zákona č. 218/2003 Sb., o soudnictví ve věcech mládeže, ve znění pozdějších předpisů.
- ř. 183a - uvede se počet dětí s nařízenou ústavní výchovou nebo uloženou ochrannou výchovou, u kterých nebyl proveden výkon rozhodnutí
- ř. 183b sl. 1 - uvede se počet dětí, které se na začátku sledovaného roku nacházely v zařízeních pro děti vyžadující okamžitou pomoc podle § 42 a násl. zákona č. 359/1999 Sb.
- ř. 183b sl. 2 - uvede se počet dětí, které byly ve sledovaném roce umístěny v zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc na základě rozhodnutí soudu, žádosti orgánu sociálně-právní ochrany dětí, žádosti zákonného zástupce dítěte nebo žádosti dítěte (§ 42 odst. 2 zákona č. 359/1999 Sb.)
- ř. 183c - uvede se počet dětí, které byly do zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc umístěny na základě žádosti zákonného zástupce, dítěte nebo žádosti OSPOD se souhlasem rodiče

⁴MINISTERSTVO PRÁCE A SOCIÁLNÍCH VĚCÍ. *Sociálně-právní ochrana dětí: Statistiky* [online]. 2014 [cit. 2014-10-29]. Dostupné z: <http://www.mpsv.cz/cs/7260>